popüler
tarih
www.populertarih.com.tr Temmuz 2006 Sayı 71 5,00 YTL

NÜKLEER SİLAH YARIŞININ TARİHÇESİ

ATATÜRK KİTAPLIĞI

Hâlâ tartışılan 'Islahat Fermanı' 150 yaşında...

Barbaros Hayreddin zırhlısının öyküsü

Vatikan arşivlerinden çıkan kitap: Secretum

ÇATALHÖYÜK

9 bin yıl öncesinin Anadolu insanları

Bilim tarihi: Halley ve kuyrukluyıldızı

Asya'da işlenen savaş suçları, Tokyo Mahkemeleri'nde

BALKAN GÖÇLERİ

DÜNYA
212323 06/07
ISSN 1302-6577
9 771302 657001

merakediyorum@googlegroups.com

Tarihçinin arkeoloğa ihtiyacı var...

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Geçen ay, iki farklı kazı alanındaydım. Önce 'krem beyazı mermer heykellerin kenti' Aphrodisias'ı (Aydın'ın Karacasu İlçesi'nde) gezdim. Altın çağını Roma'nın imparatorluk döneminde, Milat sıralarında, 'Pax Romana'nın Anadolu'daki uzak eyaleti Karya'nın başkenti olarak yaşamaya başlamış bu farklı yerleşim yöresinde, en çok dikkatimi çeken, değişim dönemlerinin izleri oldu.

Gezdiğim ikinci kazı alanı ise, Konya'nın Çumra ilçesi yakınlarındaki Çatalhöyük'tü. Orada da, bir 'kasaba' çerçevesinde, 9 bin yıl öncesine kadar uzanan ve Neolitik dönemden Kalkolitik döneme geçmiş bir yerleşimde, hep dönüşüm noktaları dikkatimi çekti.

Nelerdi bu dönüşümler?.. Belki de çağımızın devasa gelişim eğrileri içinden bakıldığında, çok küçük şeylerdi... Örneğin Çatalhöyük'te dikkatimi çeken, Neolitik dönemin insanı barınağının duvarlarını simgesel işaretlerle boyarken, daha sonraları, Kalkolitik dönem insanının bu boya bezemelerini duvarlardan silip çanak çömleğe taşıması idi. Oysa duvarların boyandığı dönemde, çanak çömlek 'düz' bırakılıyor... İnsanlar yarattıkları nesnelere semboller yüklüyorlardı. Arkeologlar buna 'sanat eserleri' diyor. Ama yine arkeologlar kendi aralarında tartışıyorlar: Bu sanat, bizim anladığımız anlamda sanat değil; bu 'yaratılar', basit bir çömlekten, bir 'anatanrıça' diye adlandırılabilecek -belki de fazladan bir iddia ile- kadın heykelciğine kadar, birer zanaat idi. Belki de bu zanaat belli kişilerin, putperest rahiplere giden yoldaki büyücülerin işi idi... Kimbilir?

İşte bütün bu soru işaretleri, bizi net bir başka yanıta götürüyor: Çağımızın bilimleri, 'çok disiplinli' bir yola girmek zorunda: Yani, ayrıntılara inildikçe derinleşen uzmanlaşma ihtiyacı, başka bilimsel disiplinlerin işbirliğini gerektiriyor. Tarihçinin arkeoloğa ihtiyacı var...

Tarihçi için, değişim süreçlerinin sembolü olan bulgular çok önemli; bunu da arkeolog ortaya koyuyor.

Aphrodisias'ta ise durum daha net: Zaman içinde, çağlarımıza doğru yaklaştıkça, gerçeklere ulaşmak daha az zaman alıyor!.. Aphrodisias'ta anatanrıça Aphrodite'e adanmış tapınağı gezerken, birden, bir sütunun üstüne kazınmış haç işareti karşınıza çıkıveriyor ve siz, 300-400 yıllık bir zaman tünelinde, çoktanrılı bu kentten kopup 4. Yüzyıl'da Hıristiyanlığı kabul etmiş bir piskoposluk merkezine düşüveriyorsunuz: Adı bile değişmiş: 'Aphrodisias' olmuş size 'Stavropolis'... İşte bir değişim noktası daha... Bir de, kısadan hisse: Anadolu'da isim değiştirmek sırf 'bize' mahsus değil demek!

Nice sayılarda birlikte olmak dileğiyle. ■

İçindekiler

Temmuz 2006

KAPAK

KAPAK: İTALYAN RESSAM VITTORIO PISANI'NİN BİR TABLOSU

38 Balkan göçleri
"Anadolu'ya Göç" dizimizin üçüncü ve son bölümünde, Balkanlar'dan Kurtuluş Savaşı yıllarına uzanan dönemin muhaceret haritası ve yaşananlar ele alınıyor.
Orhan Koloğlu

4 Editörden
6 Basında Bu Ay
Vahdettin Engin
8 İnteraktif Kürsü
16 Bugünden Düne: Nükleer denetimi
Mine Haksal
22 İnternet
Taner Güdükoğlu
24 Geçen Ay
Sebahat Bağbars
30 On Soruda: Islahat Fermanı
Erhan Afyoncu
46 Teknoloji: Tesla 150 yaşında
Fatih Toptan
50 Bilim: Halley kuyrukluyıldızı
Fatih Toptan
66 Secretum: Vatikan'ın sırları
Beste Önkol
72 Barbaros zırhlısının öyküsü
Lale Uçan
78 Tokyo Mahkemeleri
M. Tanju Akad
84 Kırkambar: Bikini mayo
Feza Kürkçüoğlu
88 Gezi: Aphrodisias antik kenti
Lütfü Tınç
94 Dergilerden
Lale Uçan
96 Kitap
Lütfü Tınç
98 Ajanda
Erkan Ildız
102 Televizyon
Olkan Özyurt
104 Bulmaca
Sedat Yaşayan
106 Ayın Fotoğrafı

DOSYA: ÇATALHÖYÜK

54 İki arkeolog, iki bakış
Konya'nın Çumra ilçesinde, 1960'lı yıllardan bu yana kazılar sürüyor. Ama bir Neolitik Çağ yerleşimi olan Çatalhöyük'ü keşfeden ve 40 yıl önce burayı ilk kez kazan arkeolog James Mellaart ile, son 13 yıldır Çatalhöyük kazılarını yürüten heyetin başkanı arkeolog Ian Hodder, Çatalhöyük'e ilişkin farklı yorumlara sahipler...
Erkan Ildız / Salkım Selvi

popüler tarih
Yıl: 7 Sayı: 2006/71 Temmuz 2006

Kurucusu
NEZİH DEMİRKENT
İmtiyaz Sahibi
DİDEM DEMİRKENT
Genel Yönetmen
OSMAN S. AROLAT
Yazı İşleri Müdürü
LÜTFÜ TINÇ
Haber Merkezi
SEBAHAT BAĞBARS
Görsel Yönetmen
MURAT BEŞİKTAŞ
Reklam Sorumlusu
A. MERAL BAŞAR
Danışma Kurulu
ERHAN AFYONCU • FAHRİ ARAL
YÜCEL DEMİREL • EDHEM ELDEM
VAHDETTİN ENGİN • ALPAY KABACALI
HAYDAR KAZGAN • ÖMER KOÇ
ORHAN KOLOĞLU • CÜNEYT KORYÜREK
İLBER ORTAYLI • SAMİ ÖNAL
METİN SÖZEN • ESER TUTEL
Bu sayıya fotoğraflarıyla katkıda bulunanlar
AYDIN COŞKUN • ERKAN ILDIZ
YUSUF ASLAN • HAKAN EZİLMEZ
Abone ve Dağıtım Müdürü
HÜLYA KOÇ
Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü
NİLAY ŞAHİNOĞLU DOYURAN
Yayın Türü
YAYGIN SÜRELİ
Her ayın başında yayınlanır
Ofset Hazırlık ve Baskı
DÜNYA YAYINCILIK A.Ş.
"GLOBUS" DÜNYA BASINEVİ
100. Yıl Mahallesi 34440 Bağcılar - İstanbul
Yazı İşleri: 0.212. 440 22 77 - 78
Santral Tel: 0.212. 440 24 24
Reklam: 0.212. 440 20 42
Abone: 0.212. 440 21 47 - 48 - 49
Fax: 0.212. 440 23 69
e-mail: populer.tarih@dunya.com
Ücretsiz danışma hattı
0.800 219 20 24 • 0.800 219 20 25
Dağıtım
DPP A.Ş.
DÜNYA SÜPER DAĞITIM A.Ş.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Vahdettin Engin

100 yıl önce

İzmir'de gemicilik

İzmir civarında gemi taşımacılığı yapmak üzere 100 bin lira sermayeli bir şirket kurulması için imtiyaz talep edildi. Bilindiği üzere, bu konuyla ilgili imtiyaz daha önce 50 bin lira sermayeli bir Osmanlı şirketine verilmişti. Fakat bu şirket, ihtiyaçlara cevap verememişti.
(Le Moniteur Oriental, 2 Temmuz 1906)

St. Georg'da mezuniyet töreni

Geçen Cumartesi günü, öğleden sonra, İstanbul'daki St. Georg kız kolejinin eğitim ve öğretim yılının tamamlanmasıyla ilgili olarak bir tören düzenlendi. Törende Avusturya Büyükelçisi Baron de Calice, elçilik danışmanı ve eşi Madam Otto, Başsekreter Kont Duca, Konsolos Baron Roditch hazır bulundular.
(Le Moniteur Oriental, 16 Temmuz 1906)

Hereke gezintileri

Hereke'ye toplu halde trenle yapılan seyahatler büyük rağbet görmeye başladı. Son olarak 600'den fazla kişi tren ile Hereke gezisine katıldı. Bunlar arasında, sosyetenin tanınmış simaları da yer alıyordu. Geziye katılanlar Hereke Fabrika-ı Hümayunu'nu da ziyaret ettiler.
(Le Moniteur Oriental, 12 Temmuz 1906)

75 yıl önce: 16 Temmuz 1931

Alman bankaları zor durumda

Son Posta, 16 Temmuz 1931 tarihli nüshasında, Almanya'nın o günlerde geçirmekte olduğu malî buhran sonucunda, Alman bankalarının içine düştükleri zor durumu ve bunun Türkiye'ye yansımalarını aktarır.

Reichsbank'ın Berlin'deki merkez binası.

Dün ülkemizdeki Alman bankaları bozgun halinde idi. Halk paralarını çekmek için gişelere üşüşmüştü. Bu durumda Ticaret ve Sanayi Bankası da ödemeleri durdurdu. Gelişmelerin fındık piyasamızı olumsuz etkilemesi söz konusu.

Almanya'nın geçirmekte olduğu malî ve siyasî buhran, son 24 saat zarfında en had bir şekle girmiştir ve denilebilir ki, bu durum bütün piyasaları az çok etkilemiştir.

Bunun neticesi, Alman Hükümeti borsa oyunlarının yasaklanması kararını almıştır. Bu sebeple dün ve bugün bütün Alman bankaları kapalı kalmıştır. Bankalar mevduatın yüzde 5'i nispetinde veya 100'den 500 Alman Markı'na kadar ödeme yapabilmektedirler.

Hans Luther

Bundan dolayı, Reisicumhur Hindenburg tekrar Amerika'ya müracaat etmiş, fakat şimdiye kadar müspet cevap alamamıştır. Şimdi Almanya'nın bütün nazarları İsviçre'nin Bale şehrinde bulunan Beynelmilel Tamirat Bankası'na çevrilmiştir.

O günlerde basında yer alan yazılımıyla, 'Doyçe Oryentbank'ın bir gazete ilanı.

Rahşbank'ın (Reichsbank yani 'Alman İmparatorluk Bankası' kastediliyor) müdürü Hans Luther oraya giderek, bankanın idare meclisine vaziyetin vahametini anlatmış, Almanya'yı bağlamak için bazı siyasî teminat istenince de, veremeyeceğini söylemiştir.

Bunun üzerine, bu banka uzun vadeli kredi verilemeyeceğini söylemiştir. Şu hal gösteriyor ki, vaziyet karışık ve çok müphemdir.

Abbas Hilmi

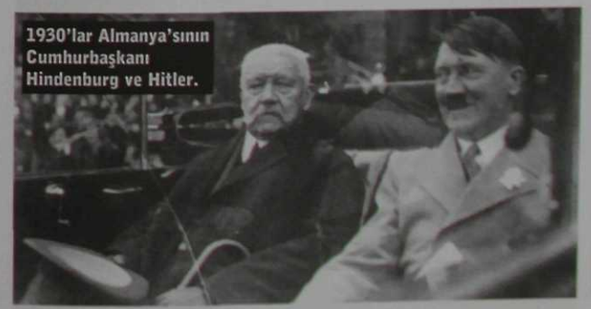
Almanya'nın içine düştüğü bu müşkül vaziyet neticesi olarak şehrimizdeki Doyçebank ve Doyçe Oryentbank zor duruma girmişlerdir.

Bilhassa bu bankalar, halkın para çekmek için hücum etmesi üzerine, öğleden sonra en sıkıntılı vaziyete düşmüşlerdir. Doyçebank, Osmanlı Bankası'ndan 500 bin Türk lirası almıştır.

Bazı bankalar ise, bu bankanın çeklerini kabul etmek istememişlerdir. Bunun üzerine banka direktörleri Amerika ve Avrupa merkezlerine müracaat etmiş; nihayet gelen bir telgraf ile banka, piyasaya 40 bin İngiliz Lirası satmıştır.

İki bankanın dünkü ödemeleri 2 milyon liraya yakındır. Diğer taraftan eski Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa ile alâkadar Ticaret ve Sanayi Bankası da İsviçre'den aldığı tebligat üzerine gişelerini kapatmış, para ödemesini durdurmuştur. (...) Bilhassa Almanya ile büyük muamelesi olan fındık ve barsak piyasasına pek derin bir tesir icra etmesine binaen bütün piyasa durmuştur. Memleketimizden Almanya'ya senede 10 milyon liralık üzüm, incir, fındık, 6 milyon lira kıymetinde tütün, yarım milyon kıymetinde yün, bir milyon kıymetinde de deri ihracatı yapılmaktadır.

Doyçebank'ın müdürü, banka merkezinden talimat alana kadar faaliyetlerini sürdüreceklerini söylemiştir. Müdür, "Talep edenlere paralarını ödüyoruz, paramıza gösterilen bu itimatsızlık geçicidir" demiştir.

1930'lar Almanya'sının Cumhurbaşkanı Hindenburg ve Hitler.

Eski eser hırsızlığı

Sultanahmet camiine bitişik 'Hünkâr Mahfeli' denen kısım, Vakıflar İdaresi tarafından depo yapılmış, camiler ve mescitlerin fazla eşyasıyla türbelerden nakledilen Kuran-ı Kerim'ler, şamdanlar, ibrik ve seccadeler buraya konmuştu. Buradan bazılarının aşırıldığı haber alınmıştır.
(Son Posta, 8 Temmuz 1931)

Gazi'nin İstanbul'a 5. gelişi

Gazi Hazretleri dün akşam Ankara'dan (...) hususî trenle ayrılmışlardır. Gazi Hazretleri'ni getiren tren, bu sabah saat 10'da Pendik'ten geçmiş ve Haydarpaşa Garı'na dahil olmuştur. Büyük Gazi, Pendik'ten itibaren, hat güzergâhında ve Haydarpaşa Garı'nda binlerce halkın coşkun tezahüratıyla istikbal edilmişler, beşuş bir çehre ile trenden çıkmışlar, istikbale gelenlere iltifatlarda bulunmuşlar ve yatla Dolmabahçe Sarayı'na geçmişlerdir.
(Son Posta, 22 Temmuz 1931)

Lozan Zaferi'nin yıldönümü

24 Temmuz, Türk İstiklâl Tarihi'nin ilk günüdür. Cumhuriyet'in en büyük eseri ve Türk istiklâlinin hücceti Lozan Muahedesi'dir. Millî Mücadele zaferini tasdik eden, kapitülasyonları tarihe gömen hep Lozan Muahedesi'dir. Dün Darülfünun gençliği bu şerefli yıldönümünü heyecanla kutladı.
(Son Posta, 25 Temmuz 1931)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Finike, Arykanda'ya sahip çıkıyor

Finike, sınırları içinde bulunan ve halen kazıları süren Arykanda antik kentine sahip çıkıyor. 18'incisi gerçekleştirilen Finike Festivali de, bu tarih bilincinin güzel bir örneğini sergiledi.

LÜTFÜ TINÇ

Likya Birliği'nin başkenti olmuş Finike, Antik dönem tarih bilincini ayakta tutuyor. Haziran sonlarında 18'incisi gerçekleştirilen Finike Festivali de, sürdürülen bu bilincin bir parçası...

Finike'nin belediye başkanı Nail Dülgeroğlu da, bu noktada, "Modern ama kimliğini koruyan bir Akdeniz kasabası olarak, gelecek kuşaklara bu mirası aktarmak adına bilinç ve birikim sağlamak" peşinde olduklarını sürekli vurguluyor.

Bu yıl, festivalin kültür ve sanat etkinlikleri arasında, Arykanda Antik Tiyatro'da gerçekleştirilen Tekfen Filarmoni Orkestrası'nın konseri öne çıktı. Etkinliğin ana sponsoru, Garanti Bankası ile Tekfen Vakfı idi; ancak 'Arykanda Arkeolojik Girişim Grubu' ve özellikle de arkeolog Beyhan Şekerci, etkinliğin cefakâr emekçileriydiler.

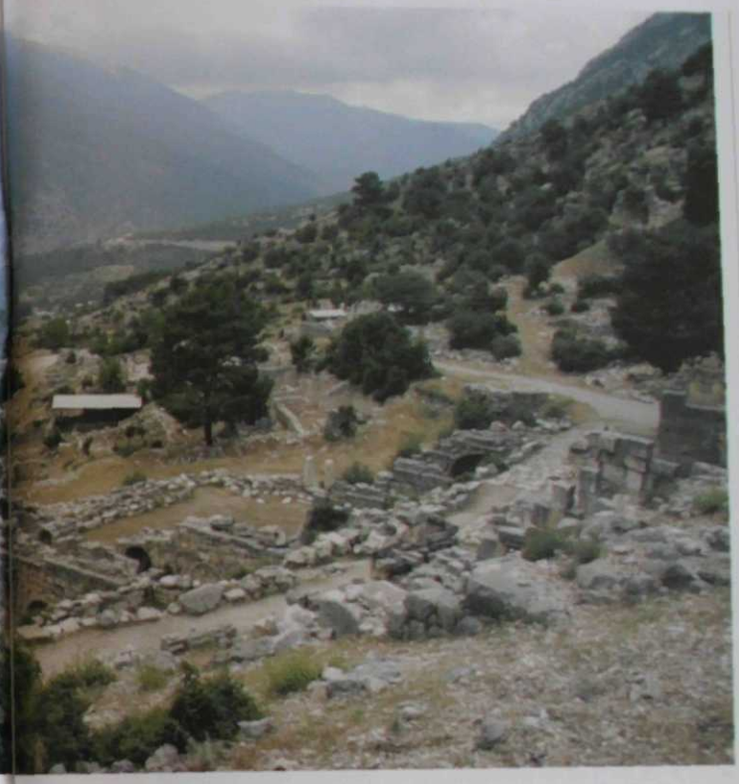
Arykanda Arkeoloji Girişim Grubu'nda, Beyhan Şekerci dışında, arkeolog İnci Bayburtluoğlu, sanat tarihçisi, Vera Bulgurlu, yayıncı Kadir Kır, işletmeci Feyza Sayman, AKUT Başkanı Nasuh Mahruki ve Finike Setur Marina'nın müdürü Çağlar Altıntaş yer alıyor.

Grubun temsilcisi Beyhan Şekerci, kendilerini "bir grup Finike-Arykanda gönüllüsü" olarak nitelendirirken, bu yıl gerçekleştirilen ve "Üç Denizin Sesi" adını taktıkları Arykanda konserini her yıl tekrarlamayı planladıklarını vurguluyor.

Grup, daha sonraki yıllar için de, çeşitli etkinlikler düzenleyerek, Arykanda antik tiyatrosunun restorasyonunun tamamlanmasını hedefliyor. Bir amaçları da, "Türkiye'deki tüm ören yerleri için örnek teşkil edecek bir projenin hayata geçmesinde sivil inisiyatif güçlerinin önemini vurgulamak"...

Zaten onlar da, bu yılki konser için, Finike Kaymakamlığı'ndan, Finike Belediyesi'ne, Arif Köyü Muhtarlığı'ndan, Finike Turizm Gönüllüleri Derneği'ne, birçok kapının ipini çekerek, çabaları ortak bir hedefte birleştirmişler.

Peki, Anadolu'nun yerli dili Luvi dilinde 'yüksek kayalığın yanındaki yer' diye isimlendirilmiş olan Arykanda'nın tarihçesi nedir?..

Homeros'un 'yedi renkli denize sahip ülke' diye tanımladığı dünün Likya'sı, bugünün Teke Yarımadası'dır. Likya; tiyatroları, stadyumları, hamamları, su sarnıçları, kaya mezarları ve lahitleri ile, aslında bir 'açıkhava müzesi' görünümündedir.

Batılı gezginlerin İsviçre Alpleri'ne benzettikleri Aykırçay Vadisi'ndeki Arykanda kentinin tarihi ise, M.Ö. 2000 başlarına kadar gider. M.Ö. 6. Yüzyıl'daki Pers istilasının ardından Batı Anadolu'nun kültür ve sanat alanında parlamasının etkileri, Arykanda'da da görülür.

Bugün, 4. Yüzyıl'a tarihlenen kazı buluntuları ışığında, M.Ö. 400'lerde, Büyük İsken-

Anadolu'nun yerli dili olan Luvi dilinde 'yüksek kayalığın yanındaki yer' anlamına gelen 'Arykanda', Likya'nın en ilgi çekici yamaç kentlerinden biridir [sol üstte]. Arykanda'da kazı alanı çalışmaları [solda].

Arykanda Arkeoloji Girişim Grubu üyeleri: Soldan sağa doğru; Kadir Kır, İnci Bayburtluoğlu, Nail Dülgeroğlu, Cevdet Bayburtluoğlu, Beyhan Şekerci [altta]. Killortos'a ait mezar alınlığı ve kitabesi [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Antik tiyatroda Tekfen konseri

23-25 Haziran 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilen 18. Finike Festivali çerçevesindeki kültür ve sanat etkinlikleri arasında, Saim Akçıl'ın yönetimindeki Tekfen Filarmoni Orkestrası'nın *[üstte]* konseri de vardı. 25 Haziran akşamı, Arykanda'nın antik tiyatrosunda *[solda]* yapılan konserde; Ferit Tüzün'ün, K. Karayev'in, H. Hanmemmedov'un, Mozart'ın ve İlyas Mirzayev'in eserleri seslendirildi.

Arykanda'nın 'Büyük Hamam'ı [sağda]: Antik kentte, biri Gymnasion ile bitişik ve çok büyük, biri çok ufak, diğerleri orta büyüklükte altı hamam yer alır.

der'in tüm Batı Anadolu'yu kendine bağlamasıyla, Arykanda'da sönük bir dönem yaşanmaya başlandığını anlıyoruz.

Roma döneminde ise Arykanda, zengin bir yerleşim yeridir. Bu dönemde Roma'ya bağlı diğer Likya kentleri gibi, Arykanda da 'Pax Romana'nın sağladığı barış ve güvence ortamından istifade eder.

Yine bu dönemde, Arykanda'ya kendi sikkesini basma yetkisi de verilir. M.S. 240 tarihinde yaşanan depremde de, Likya'nın pek çok kenti gibi, Arykanda da yıkım görür. Bir zamanların bu zengin kentinde, ekonomik sıkıntılar M.S. 4 ve 5. Yüzyıl boyunca, büyük boyutlara ulaşır.

Erken Bizans döneminde küçük bir piskoposluk ve yerleşim bölgesi olarak yaşamını sürdüren Arykanda'nın talihi, Arap akınları ve ardından gelen Haçlı Seferleri sonunda da değişmeyecektir...

11. Yüzyıl'dan itibaren yöreye Türkmenler hâkim olur. Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde de Arykanda ve çevresinde iskân devam eder.

Charles Fellows'un 1838 yılındaki ziyaretine kadar, Arykanda ile bağlantısı bilinmeyen ama ismi büyük olasılıkla antik isminden türeyen 'Arif Köyü' ufak bir yerleşim yeri olarak yaşamını günümüze dek sürdürmüştür.

Beydağları'nın arasında gizlenen ve Likya'nın en ilgi çekici yamaç kentlerinden biri olan Arykanda'yı, ilk kez gördüğünde, ünlü gezgin Charles Fellows, defterine şu notu düşer: "Burada her şey muhteşem..."

Arykanda'nın Kazı Başkanı Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu ise, ören yeri hakkında bize, notlarından şöyle seslenecektir:

"Antalya ilinin Finike ilçesinde Elmalı-Finike karayolunun tam yarısında, Arif Köyü yakınındaki Arykanda ören yerinde, kazılara 1971 yılında 26 bin TL ödenekle başlanmış ve günümüze dek devam ettirilmiştir."

Arykanda Kazı Başkanı Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu notlarında, hemen kent dışında, Batı Nekropolü'nün bitiminde, kaya mezarları ve Aykırtça kaynağının bulunduğu kesimde, bir kısmı kaya yüzeyine oyulma, bir kısmı duvar üzerinden giden su yollarının da "görülmeye değer" olduğunu vurgular.

Ayrıca Arykanda'nın Hıristiyan ahalisinin oturduğu kale görünümlü yerleşimin, Arif Köyü'nün Aykırtça veya Aykırıçay Mahallesi ile Çatallar Mahallesi arasında, Elmalı-Finike karayolunun güneyinde bulunduğunu belirtir ve burada en az altı kilise kalıntısının da saptanmış olduğunu bildirir. ■

'Uygarlıklar Köprüsü'nün 4. ayağı

Friglerin yaşamına dokundular!

ODTÜ Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu öğretmen ve öğrencileri, 'Uygarlıklar Köprüsü' projeleriyle, Frig uygarlığının yaşamına hep birlikte 'dokundular'; bir süreliğine onlardan biri oldular.

BAŞAK YILDIZ EYYAM

Ankara'da 'Müzeler Haftası' etkinlikleri boyunca, ODTÜ Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu öğretmen ve öğrencileri olarak, bir kez daha, Anadolu topraklarının tarihini, yaşamını ve zenginliğini sunduk:

'Uygarlıklar Köprüsü' adını verdiğimiz projemiz Frig Uygarlığı ile, dördüncü kez gerçekleşti. 22-25 Mayıs 2006 tarihleri arasında okulumuzda sergilenen bu çalışmada, Frig uygarlığı bir yıl boyunca araştırma konumuz olmuş; incelenmişti.

İkinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıfların tüm öğrencileri, farklı branşlardaki derslerinde bu projeye yaptıkları araştırmalar ve ürünlerle katkı sağladılar.

Çalışmalar, yaratıcı ekibimiz olan Sosyal Bilgiler, Resim, Müzik, İş Eğitimi ve Drama öğretmenlerimizce gerçekleştirildi. Her branşın öğretmeni, yapacağı çalışmalarda öğrencilerimizin Frigler hakkında doğru ve tam bilgilendirilmesi için gayret gösterdi.

Araştırmaların ardından, öğrencilerle bilgi panoları oluşturuldu. Frig dönemi insanlarının kostümleri tasarlandı, öğrenciler tarafından dikildi, boyandı.

Kil ve seramik çalışmaları ile Gordion şehri maketi 'İş Eğitimi' derslerinde üretildi.

Hazırlanan anahtarlıklar, kolyeler öğrencilerimize ve velilerimize dağıtılarak Frig figürlerinin hayatımızda yer alması sağlandı. Resim derslerinde Frig desenleri, insanları yansıdı kaleme, kağıda, boyaya...

Bir yıl boyunca çalışılan ürünler, 'Müzeler Haftası' boyunca sergilendi. Her branşın öğretmeni, yapacağı çalışmalarda öğrencilerimizin Frigler hakkında doğru ve tam bilgilendirilmesi için gayret gösterdi.

"Midas'ın Kulakları" adlı oyunda, 3. Sınıf müzik korosu da yer aldı: Koro, öğretmenleri Zeynep Gürses, Handan Keçeci ve İsabella Alexandrova ile birlikte [üstte]. Oyundan bir sahne [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Yazılıkaya' duvar resminin önünde, 'Uygarlıklar Köprüsü' projesinin yöneticisi Başak Yıldız Eyyam ve proje ekibi öğretmenleri öğrencilerle birlikte [sağda].

yunca okulumuzda sergilendi. Adeta, Gordion'da sandık kendimizi, sergiyi oluştururken ve gezerken...

Bir de sahne sunumu gerçekleştirdik. Frig deyince, Kral Midas nasıl unutulurdu?..

Öğrencilerimiz hazırladıkları kostümleriyle, "Midas'ın Kulakları" adlı oyunu sergilediler. Sahne sunumunun bir bölümünü ise, Frig uygarlığının günümüze kadar varan bilgilerini paylaşmak oluşturdu.

Aslında bu çalışma, 1997 yılında ODTÜ G.V.Özel İlköğretim Okulu ve Lisesi öğretmenlerinin müzecilik pedagojisi hizmet içi eğitim programına dahil olmalarıyla başladı.

Öğretmenlerin bu alanda attıkları her adım öğrencilerimize yansıdı. Müzecilik çalışmaları bizlere, yaparak ve yaşayarak öğrenmenin ayrıcalığını ve tadını yaşattı.

Bu deneyimden vazgeçmeyen ekibimizle, çalışmalarımız yıllar içinde sürdü. Okul yönetimimizin destekleriyle de, yıllar içinde, önce tüm Anadolu Uygarlıkları bir arada sergilendi:

Müziğinden yemeğine, giyiminden yaşamına, tüm uygarlıkları genel hatlarıyla incelemek, detaylı olarak her Anadolu uygarlıklarını değerlendirme fikrini doğurdu.

Bu noktadan hareketle, Hitit, İyonya, Troya ve Frig uygarlıkları yıllar içinde tek tek incelendi. Gelecek yıllarda ise, Urartu ve Lidya uygarlıklarını değerlendirme planlarını şimdiden yapmaktayız.

Birbirinden farklı birçok uygarlığın eserleriyle dolu zengin bir toprakta yaşamaktayız. Anadolu'nun binlerce yıl önce başlayan yaşamında, amacımız Türkiye Cumhuriyeti gençlerine, tarih bilincini kazandırabilmektir.

Değişen dünya koşullarına eğitim sürecinin planlayıcıları biz öğretmenler de ayak uydurmalıydık.

Çocuklara, gençlere tarihi sevdirerek öğretmek istiyoruz. Onlar bu çalışmada, Frig uygarlığını bir yıl inceleyip, oluşturdukları eserleri bir hafta boyunca sergileyerek, geçmiş yüzyılların birer parçası oldular. Friglerin yaşamına dokunduk hep birlikte, onlardan biri olduk bir süreliğine... ■

'Uygarlıklar Köprüsü' projesi çerçevesinde, İş-Eğitimi dersinde yapılan Gordion şehri maketi [sağda]. "Midas'ın Kulakları" oyunun ekibinde yer alan drama kulübü ve söz-müzik korosu öğrencileri [altta].

FRANSIZ BAHARI 2006

Efsanevî gezgin Odysseus'un rotasında

Türkiye'deki Fransız Baharı'nın en renkli etkinliklerinden biri de, spor alanında: Akdeniz'in en itibarlı 'Figaro-Bénéteau Klasmanı' yat yarışının bir ayağı, bu yıl ilk kez, Cannes ile İstanbul arasında yapılıyor.

MİNE HAKSAL

Önce, 'küçük bir ayrıntı'... Meğer 'Fransız Baharı', Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın girişimiyle, 2004'ten beri çeşitli ülkelerde peydepey çiçek açıyormuş!

Değişik isimler altında da olsa, her ilkbahar tekrarlanması tasarlanmış olan bu etkinliklere ev sahipliği yapan ülke ya da kentler; Hong Kong, Vietnam, Manila (Filipinler), Kuala Lumpur (Malezya), Seul (Güney Kore), Cakarta (Endonezya), Bangkok (Tayland), Singapur... Ortadoğu'da ise, Türkiye ve İsrail, bir de Ukrayna...

Fransa, kültürün ve dilin diğer uluslarla yakın ilişki kurmada ne kadar etkili olduğunun bilincinde, 19. Yüzyıl'dan beri. Tabii o dönemin 'emperyal' emelleri, bugün yerlerini bugün daha farklı platformlara yükseltmiş durumda...

Türkiye'deki bu ilk 'Fransız Baharı' da, uzatmalı bir bahar oluyor, etkinlikler 2006'nın Aralık ayına dek sürecek.

Haziran'da müziğin yanı sıra ilginç sergiler ön plandaydı. "Profiller: Fransa'da Sanatsal Yaratımın Son 15 Yılı" adlı sergi, Pera Müzesi'nde 25 Haziran'a kadar sürdü. Fransa'da yaşayan ve çalışan, yerli ve yabancı 40 sanatçının 60 yapıtını bir araya getiren bu sergi, Fransa'daki sanatsal üretimin son yıllarda nasıl bir gelişme gösterdiğini ve içinde bulunduğu çok kültürlü ortamı yansıtması bakımından ilginçti.

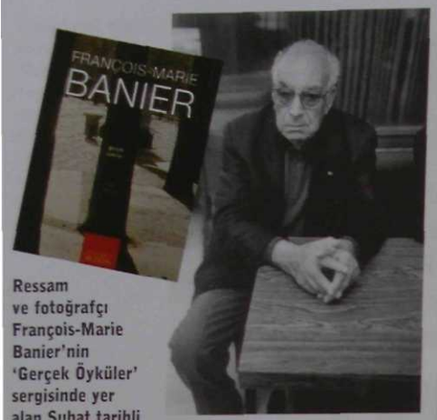
Toplumsal ve siyasal foto-röportaj konusunda uzman olan Benjamin Caillaud'nun "insanın mevcudiyetini, yalnızlığını ve karşılaşmalarını, kendisini çevreleyen günlük ortamdaki grafik biçemler içerisinde" yansıtmayı amaçlayan 'Graphumanisme' adlı sergisi, Fransız Kültür Merkezi'nde yer aldı.

İstanbul Modern Sanat Müzesi'nde de bir başka Fransız fotoğrafçının, aynı zamanda yazar ve ressam olan François-Marie Banier'nin sergisi açıldı. Sokaktaki isimsizlerin olduğu kadar, ünlülerin de fotoğrafını çeken ve fotoğrafla-

25 Haziran - 6 Temmuz tarihleri arasında yapılmakta olan "Vakko Odyssée Cannes- İstanbul 2006" yarışı 8 Temmuz'da İstanbul'da noktalanacak [sol üstte; yarışın güzergâhı]. M.Ö. 2. Yüzyıl'da heykeltraş Polydoros tarafından yapılmış olan Odysseus büstü [en üstte]. Bir duvar mozaiğinde, Odysseus ve gemisi Argo [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Ressam ve fotoğrafçı François-Marie Banier'nin 'Gerçek Öyküler' sergisinde yer alan Şubat tarihli 2006 bir Yaşar Kemal fotoğrafı [sağda] ve sergi kitabının kapağı [üstte].

rına yazı, söz, renk ya da desenle duygu yoğunluğu katan ünlü sanatçı 'Gerçek Öyküler' sergisinde kendine özgü evreni izleyicilerle paylaşıyor.

Küratörlüğünü Engin Özendes'in üstlendiği bu sergi, 27 Ağustos'a kadar sürecek.

2006'nın en önemli sanat olaylarından biri olmaya aday bir sergi de, 13 Haziran'da Emirgan'daki Sakıp Sabancı Müzesi'nde açıldı. Paris'teki Rodin Müzesi'nin koleksiyonundan seçilen toplam 203 eserle düzenlenen "Heykelin Büyük Ustası Rodin İstanbul'da" sergisinde, aralarında 'Düşünen Adam', 'Öpüşme', 'Victor Hugo Anıtı' gibi başyapıtların da bulunduğu; 22 alçı, 2 mermer ve 79 bronz olmak üzere, sanatçının toplam 102 heykeli yer alıyor. Ayrıca ünlü 'Cehennemin Kapısı' kompozisyonundan türettiği heykeller, arkeolojiden aldığı esinin bir ifadesi olarak, özel koleksiyonundan 19 antik heykel, desen çalışmaları, fotoğraflar...

Ve bir de, sergi kapsamında tasarlanan birtakım etkinlikler: Çocuklara farklı bir müze deneyimi yaşatmayı ve Rodin'in eserlerinden yola çıkarak heykel sanatıyla ilgili bilgi ve 'farkındalık' kazandırmayı amaçlayan atölye çalışmaları yapılıyor, yetişkinler için Rodin'in eserlerinin çeşitli temalar altında incelendiği 'Galeri Sohbetleri' düzenleniyor, dileyenin izleyebileceği belgesel ve tasarımsal dört film sunuluyor.

Civardaki kimi semtlerin sakinlerini sanatla buluşmaya teşvik etmek için "Gelmesi Gezmesi Sizden, Biletler Çaylar Bizden" sloganıyla, daha önce gerçekleştirilen 'Komşu Günü' uygulaması da tasarlanan etkinlikler arasında.

Rodin sergisinin cuma günleri, engellilerin ziyaretine ayrılmış. Rodin Müzesi'nden 'dokunma izni' alınıp etiketleri Braille Alfabesi'yle hazırlanan 14 eser görme engelliler tarafından algılanmayı bekliyor.

Fransız Baharı'nın soluğunu 13. Uluslararası İstanbul Caz Festivali kapsamında da hissedeceğiz: 7 Temmuz'da Cemil Topuzlu Açık Hava Tiyatrosu'nda Orchestre National de Jazz (Ulusal Caz Orkestrası) müzikseverlerle buluşacak. 1986'da kurulan ve bugüne dek 600'den fazla konser verip birçok ünlü cazcı yetiştiren Orchestre National de Jazz, Fransa'da caz müziğinin gelişmesinde önemli bir yere sahip.

Kuşkusuz Türkiye'deki Fransız Baharı'nın en renkli etkinliklerinden biri de spor alanında oluyor. Akdeniz'in en itibarlı 'Figaro-Bénéteau Klasmanı' yat yarışının bir ayağı bu yıl ilk kez Cannes ile İstanbul arasında yapılıyor: 25 Haziran'da Cannes'dan denize açılan 20 tekne, 40 yarışçısıyla birlikte İtalya ve Yunanistan üzerinden Odysseus'un güzergâhını çağrıştıran bir rota izleyerek İstanbul'a doğru yol alıyor.

6 Temmuz'da bitmesi öngörülen "Vakko Odyssée Cannes- İstanbul 2006" yarışı pek çok etkinlikle kutlanacak. 8 Temmuz'da 90 kadar teknenin katılımıyla Boğaz'da yapılacak yelkenli yarışı buna bir örnek... ■

Rodin'in Sakıp Sabancı Müzesi bahçesine yerleştirilen 'Victor Hugo Anıtı' adlı yapıtı [sağ üstte]. Sanatçının 'Öpüşme' adını verdiği ve 1881-82 yılları arasında yapmış olduğu ünlü bronz heykeli [sağda, ortada]. Rodin, 1910'da Meudon'daki atölyesinde, antik parçalar koleksiyonun önünde [sağda]. Sanatçının, 'Sağ El' heykeli [sağ sayfada, ortada] ve Fransız ressam Claude Lorrain'i canlandırdığı bronz heykel [sağ sayfada, altta].

'Temel Kim?' kitabı yarışmasıyla...

Temel araştırılıyor!

Karadenizliliğin sembolü olan 'Temel' karakterinin biyografisini belirli bir yarışma çerçevesinde somutlaştıracak proje hazır. Yarışan eserler bir kitapta toplanacak.

Söz konusu proje çerçevesinde açılan yarışmada dereceye giren çalışmalar, 'Temel kimdir?' adı altında, Karadenizli yazar ve sanatçıların kendi yorum ve düşüncelerinin eklenmesiyle, bir kitap haline getirilecek.

Proje sahibi ve hazırlanacak olan kitabın editörü, Özhan Öztürk. *www.karalahana.com* adlı sitenin de sahibi olan Özhan Öztürk, söz konusu projeyi Heyamola Yayınları sponsorluğuyla yürütecek.

Yapılan anlaşma gereği Heyamola Yayınları tarafından yayımlanacak olan kitabın telif geliri "Temel'den Fadime'ye" adı altında Karadenizli kız öğrencilere burs olarak aktarılacaktır.

Seçici kurul, başvurular ve burs şartları 29 Ekim 2006 tarihinde *www.karalahana.com*, *www.lahana.org*, *www.heyamola.net* ve destek veren diğer internet sitelerinde yayımlanacak, medya yoluyla da duyurulacak.

Yarışmaya katılım şartlarını, Heyamola Yayınları'nın 0 216 371 17 37 nolu telefonundan ya da Özhan Öztürk. *www.karalahana.com* adlı sitesinden öğrenmek mümkün...

Ödüllere gelince: Ödüle değer ilk 10 çalışmanın sahiplerine, iki ciltlik 'Karadeniz Ansiklopedisi'; İlk 100 çalışmanın sahipleri Heyamola Yayınları'ndan bir kitap veriliyor.

Ayrıca, projeye destek vermek isteyen diğer kurum ve firmaların yarışma için belirleyebilecekleri ödüllerin, daha sonra açıklanacağı da bildiriliyor.

Seçici kurul; Alpay Kabacalı, Ahmet Özer, Mustafa Duman, Özhan Öztürk, Ömer Asan ve Yılmaz Okumuş'tan oluşuyor.

Katılımcılar hazırladıkları çalışmalarını, 30 Ağustos 2006 akşamına kadar; webmaster@karalahana.com, heyamola@heyamola.net, webmaster@lahana. org adreslerinin üçüne de e-mail olarak ya da "Heyamola Yayınları, Bağdat Caddesi, Sümbül Sokak. No 6 D Maltepe / İstanbul" adresine mektupla gönderebilirler. ■

Gerçekten de 'bizim' Temel Reis konusunda bir 'kimlik sorunu' yaşadığımız doğrudur! Amerikalı Elzie Segar'ın 1929'da, çizerler Hy Eisman ve George Wildman eliyle yarattığı çizgi kahraman 'Popeye' tipine bile [sol üstte], biz 'Temel Reis' demeyi uygun görmüşüz!

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Nükleer enerji denetimden çıkıyor mu?

Uluslararası Nükleer Enerji Ajansı, neredeyse 50 yıldır sahnede; ama yeni ülkelerin nükleer silah sahibi olma arzusuna gem vurmak, 'Soğuk Savaş' sonrası giderek daha da zorlaştı. Çünkü... Evet; işin içinde birçok 'çünkü' var.

Bugünün nükleer silahları, tahrip gücü atom bombalarından yüzlerce kez daha güçlü olan hidrojen bombaları.

MİNE HAKSAL

Gündelik basında, kimi dış politika uzmanları da altını çizdiler; ABD Dışişleri Bakanı Rice'ın İran'a diyalog önerisini içeren açıklama, ABD'nin İran politikası açısından bir 'ilk' içeriyor:

Rice'ın açıklamasının satır aralarında, ABD'nin ilk kez İran halkının sivil amaçlı nükleer güce sahip olma hakkının tanındığı yer alıyor. Tabi i bu arada, Birleşmiş Milletler takvimi de işliyor. Ancak zaten Rice, açıklamasında, "İlişkilerimizin gelişmesinde nükleer mesele tek konu değil," diyerek; ABD-İran diyalogunun önünde, Irak'taki şiddet olayları, terör ve Lübnan'daki egemenlik mücadelesi gibi konuların da olduğunu vurguluyor.

Ama İran'ın 'nükleer güç' olmaktan yarar sağlamayı da düşünmemesi gerektiğini söylemekten de geri kalmıyor Rice...

İran da, uranyumu zenginleştirmeyi başardığını ve bu alandaki faaliyetlerini durdurmak bir yana, daha da hızlandırdığını açıklıyor...

İran sonunda atom bombası üretmeyi başaracak mı? Başaracaksa, bu ne kadar zamanda gerçekleşebilir?.. Kimi uzmana göre, beklenmedik bir gelişme olmazsa, 2 ile 5 yıllık bir süre, bu iş için yeterli...

Pekiyi... Dünya bu noktaya nasıl geldi?.. Macar fizikçi Leo Szilard'ın atomun askeri amaçlı olarak kullanılabileceği tespitini yaptığı 1934'ten bugüne, nükleer enerjinin askeri amaçlı kullanımı nasıl bir seyir izledi?..

Gelin, bu gelişmelerin kısa tarihçesine birlikte göz atalım... 1942'de ABD, II. Dünya Savaşı'na katıldığında, Danimarkalı Niels Bohr, İtalyan Enrico Fermi ve Macar asıllı Amerikalı Edward Teller gibi bilim adamları, Albert Einstein'ın da yardımıyla, Başkan Roosevelt'e ulaşıp yeni bir silah üretmenin mümkün olduğunu bildirirler.

Böylelikle 'Manhattan Projesi' programı çerçevesinde, ilk atom bombaları üretilir. 1945 Ağustos'unda 150 bin kişinin ani ölümüyle sonuçlanan Hiroşima ve Nagasaki bombardımanlarında bunlar kullanılacaktır.

Insanlığın nükleer çağa girişine damga vuran bu son derece trajik olaydan üç ay sonra, 15 Kasım'da, Roosevelt'in yerine geçen ABD'nin yeni başkanı Truman, İngiliz baş-

Hiroşima'dan sonra, Amerikan Hava Kuvvetleri tarafından 9 Ağustos 1945'te kullanılan ikinci atom bombası, Nagasaki kentini hedefliyordu. Nagasaki'yi haritadan silen bu ikinci bomba da, 40 binden fazla insanın ölümüne yol açtı [üstte].

İlk nükleer silah

6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya atılan ve 200 binden fazla insanın ölümüne neden olan ilk atom bombası, California Üniversitesi'nden Dr. Robert Oppenheimer'ın yönetimindeki uluslararası bir bilimadamları ekibi tarafından geliştirilmişti.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Kimin nükleer silahı var, kim nükleer silah istiyor?

ABD, Sovyetler Birliği, İngiltere, Fransa ve Çin Halk Cumhuriyeti, nükleer denemelerini 1 Ocak 1967'den önce gerçekleştirmiş bulunduklarından, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'nın (NPT) 9. maddesinde "Nükleer Silaha Sahip Devletler" olarak kabul edilir. Nükleer denemelerini 1998'de gerçekleştiren Hindistan ve Pakistan ile bu konuda hiçbir zaman doğrulayıcı ya da yalanlayıcı herhangi bir açıklamada bulunmayan İsrail, 'fiilen' nükleer silaha sahip devletler olarak değerlendirilmektedirler. Kanada, Brezilya, Arjantin, Irak, Cezayir ve Libya, yaptıkları araştırmalara son vermişlerdir. Aynı şekilde, Güney Afrika da, 6 atom bombasını ıskartaya çıkarmıştır. Kuzey Kore ise, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'ndan çekilmiştir. İran da çekilme tehdidinde bulunmaktadır.

bakanı Attlee ve Kanada başbakanı Mackenzie King, "atom enerjisinin yıkıcı emellerle kullanılmasını önlemek için" uluslararası bir hareketin gerekliliğini ilan ederler.

Dönemin Sovyetler Birliği de, bu görüşe katılır. 26 Ocak 1946'da çiçeği burnundaki Birleşmiş Milletler örgütü bünyesinde, bir 'atom enerjisi komisyonu' kurulur.

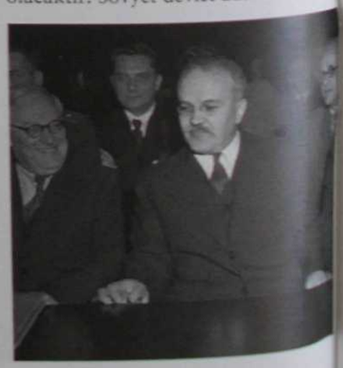
Manhattan Projesi yüksek maliyetli bir sır olarak ABD tarafından iyi muhafaza edilmişse de, fizikçi Smith kamu parasının nasıl kullanıldığına dair Amerikan Kongresi'ne verdiği raporda, projeyle ilgili harcamaları o kadar ayrıntılı biçimde anlatır ki, metinden projenin ana hatlarını ve uygulamada karşılaşılan zorlukları öğrenmek mümkündür... Nitekim başka araştırmacılar için de, bu rapor son derece yararlı bir kaynak olacaktır!

1946 Mart'ında ABD, muhtelif ülkelerde kurulacak nükleer tesislerin uluslararası bir kurum tarafından yönlendirilmesini öngören Baruch Planı'nı gündeme getirir.

Buna göre, söz konusu kurum askerî amaç güden her türlü kaçak eyleme mani olmak için, üretimin her safhasına göz kulak olacaktır.

Ne var ki, 1946 Temmuz'unda aynı ABD, Kanadalı ve İngiliz müttefikleriyle bu alandaki işbirliğine son veren ve atomla ilgili her türlü bilgide 'gizliliği' şart koşan bir yasayı kabul eder.

Buna karşın, tarih kısa bir süre sonra nükleer silahın yayılmasının ilk örneğine tanık olacaktır: Sovyet devlet adamı

Molotov, Sovyetler Birliği'nin deleğesi olarak, 1947'de Birleşmiş Milletler'de [sağda].

Molotov 1947'de, Birleşmiş Milletler kürsüsünden yaptığı bir konuşmada, ülkesinin atom bombasının sırrına sahip olduğunu açıklar.

İlk Sovyet atom bombası, 29 Ağustos 1949'da Kazakistan'da patlatılır. Ruslar, Smith Raporu'ndan çok iyi yararlanmışlardır! Tabii ABD'de ve İngiltere'de oluşturdukları casusluk şebekelerinin bu olayda oynadığı rol, inkâr edilemez.

Bundan üç yıl sonra da, İngilizler, Avustralya'da bir nükleer deneme gerçekleştirirler. Ertesi yılın Aralık ayında, ABD Başkanı Eisenhower, 'Barış Atomları' planını önerir:

Sivil amaçlı nükleer enerjinin gelişmesini destekleyecek, buna karşın askerî amaçlı kullanımına mani olacak uluslararası bir oluşum tasarlanmaktadır. ABD 1954'te sivil nükleer enerji alanında işbirliğini tanımlayan yeni bir yasal düzenlemeye gider...

1950'lerde nükleer enerjinin bir 'modernlik icabı' olduğu düşünülmekte, nükleer silahların yayılması ihtimali henüz ciddi bir tehdit olarak gözükmemektedir.

Nitekim o yıllarda, 15 kadar ülkede santraller inşa edilir. Pakistan, Amerika'dan 1965'te hizmete girecek 5 megavatlık bir reaktör satın alır. İki yıl sonra İran da aynı güçte bir reaktörü devreye sokacaktır.

ABD Başkanı Truman [en solda], 28 Haziran 1945'te, San Francisco Konferansı'nda, Birleşmiş Milletler'i kuran 50 katılımcı ülkenin delegelerine hitap ediyor [solda].

Brezilya 1955 ile 1965 arasında birçok reaktör edinir. Hindistan 1955'ten itibaren Kanada'dan reaktör satın alır. Birleşmiş Milletler himayesinde hükümetler arası özerk bir örgüt olan 'Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın (UAEA) kurulması da bu döneme rastlar. Merkezi Viyana'da bulunan ve fiilen 1957 Temmuz'unda faaliyete geçen ajans, "atom enerjisinin tüm dünyada barış, sağlık ve refaha katkısını artırmayı" ve "üye ülkelere yaptığı yardımların askerî hedefler doğrultusunda kullanılmamasını sağlamayı" öngörür.

Nitekim UAEA sivil amaçlı nükleer enerjiyi birtakım güvenceler karşılığında teşvik eder: Santrallerin bulunduğu alanları teftiş edecek, mühür ve kameralar vasıtasıyla tesisleri gözetim altında tutacak, radyoaktif maddelerin çevreye zarar vermemesi için alınan önlemleri denetleyecek, füzyon elementlerinin envanterini ve hareketlerini takip edecek ve örnekler alacaktır...

1990'ların ortasına gelindiğinde, ajans yaklaşık 100 tesiste yılda iki binden fazla denetim yapmakta, bilinen plütonyum ve zenginleştirilmiş uranyum stoklarını kontrol etmektedir.

Nükleer silahların yayılmasıyla ilgili tehlikenin bilincine varılması, 1960'ların ortasında olur. Fransa ilk atom bombası denemesini 13 Şubat 1960'ta, Cezayir'in sahra kenti Reggan'da gerçekleştirir.

Sovyetler Birliği ile ilişkileri bozulan Çin Halk Cumhuriyeti de, Sovyet bilim adamlarından aldığı destek kesilince,

Kanada başbakanı Mackenzie King [sol üstte]. 1953'te 'Barış Atomları' planını öneren ABD Başkanı Eisenhower, Hindistan Başbakanı Nehru ile birlikte [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Sınırlandırma yönünde ilk antlaşma

İngiltere, Sovyetler Birliği ve ABD elçileri 1956'da "Barış Atomları" planı çerçevesinde bir araya gelirler; bir sonraki adım Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın kurulmasıdır.

25 Mart 1957: Avrupa da harekete geçiyor

Roma'da toplanan Avrupa dışişleri bakanları, nükleer enerjinin sadece sivil alanda kullanımını öngören Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu EURATOM'un kuruluş belgesini imzalar.

UAEA, 2005 Nobel Barış Ödülü'nü alır

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın (UAE) başkanı Muhammed el-Baradey, Ajans'taki mesai arkadaşları olan güvenlik uzmanı denetçilerle birlikte.

Barışçı kullanımdan askerî kullanıma...

1975'te Saddam Hüseyin, Fransa'nın Cadarache Nükleer Araştırma Merkezi'nde, tesisin müdürü ve dönemin başbakanı Jacques Chirac ile birlikte.

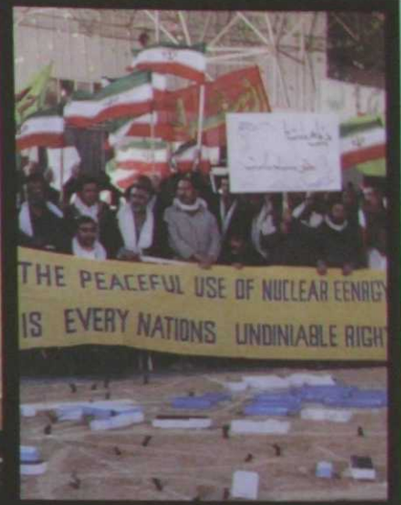
Pakistan sivrilir...

Pakistanlı bilim adamı Abdülkadir Han yaptıkları ilk nükleer denemeden bir yıl sonra, 1999'da, bomba taşıyabilecek kapasitede bir füzenin tanıtımında.

Kuzey Kore NPT'den çıkar

1987'de açılan Yongbyon Santrali'nin gizli çekilmiş bir fotoğrafı. Kuzey Kore 2003'de Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'ndan çekilir.

Şimdi İran, neyin peşinde?

Humeyni'nin anıt mezarında bir nükleer santral maketi önünde yapılan gösteri. Bez afişte "Nükleer enerjinin barışçıl kullanımı her ulusun yadsınamaz hakkıdır" yazıyor.

nükleer alandaki çalışmalarını yalnız başına yürütecek ve 1964 Ekim'inde ilk nükleer denemesini gerçekleştirecektir.

1965'te Amerika ile Sovyetler, 'Soğuk Savaş'ın en yoğun günlerini yaşadıkları halde, nükleer silahların yayılmasının kontrolden çıkabileceğini fark ederler.

1968'de İngilizlerle bir olup, 'Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'nı (NPT) hazırlarlar.

Kennedy'nin Savunma Bakanı McNamara, o döneme ait bir raporunda, önlem alınmazsa 21. Yüzyıl'a girerken, nükleer silaha sahip ülke sayısının 30'u bulacağını belirtmektedir.

Antlaşma uyarınca ABD, SSCB ve İngiltere, nükleer silaha sahip olmayan ülkelere bu silahları elde etme ya da üretme konusunda yardım etmeyeceklerdir. Nükleer denemelerini 1 Ocak 1967'den önce gerçekleştiren beş ülkenin ise, 'nükleer güç' olduğu kabul edilir.

Ne tesadüf ki, onlar aynı zamanda Birleşmiş Milletler'in Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesidirler!..

NPT, Mart 1970'te yürürlüğe girer. Yirmi yıllık bir dönem için geçerlidir, 1995'de süresiz olarak uzatılır. Halen Birleşmiş Milletler üyesi 191 devletten 188'inin bu antlaşmanın altında imzası vardır. Fransa ve Çin antlaşmaya 1992'de katılırlar. Hâlâ imzasını atmayan üç ülke ise, Hindistan, Pakistan ve İsrail'dir...

Kennedy'nin Savunma Bakanı McNamara [sağda], dünya 21. Yüzyıl'a girerken nükleer silaha sahip olacak ülke sayısının hızla yükseleceğini söylüyordu.

Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'nın (NPT) mutlak bir güvence teşkil etmediği açıkça görülmektedir.

Bunun tipik bir örneği de, antlaşmayı 1969'da imzalamış olduğu halde, 1975'ten itibaren nükleer programını devreye sokan Irak'tır. Muazzam petrol yataklarına sahip bir ülke de olsa, devlet başkanı Saddam Hüseyin, nükleer santral edinmekte ısrarlıdır.

Irak'ta Fransa tarafından kurulan ve UAEA'nın denetiminde bulunan Osirak Santrali, 1981'in Haziran ayında İsrail uçakları tarafından yerle bir edilir. Iraklı da bu kez gizli bir nükleer program başlatır.

UAEA peş peşe yaptığı denetlemelerde bir şey bulamaz. Kimi uzmanlara göre, 1991'deki Körfez Savaşı olmasa, Irak 1995'ten itibaren atom bombası sahibi ülkeler arasındaydı.

Irak olayı uluslararası topluluk için yeni bir uyarı işareti olur. Özellikle de o güne dek, NPT'yi imzalama konusunda tereddüdü olan devletler açısından...

1990'ların başında Çin'den nükleer reaktör satın alan Cezayir de antlaşmayı 1994'te imzalayacaktır. Nükleer silah geliştirme sevdasından vazgeçtiğini ilan eden son devlet Libya'dır, Kaddafi 2003'ün Aralık ayında kararını açıklar, ertesi yılın Mart'ında da antlaşmaya imzasını atar.

Genel eğilimin ters yönünde bir gelişme, Kuzey Kore'de izlenir. Pyangyang 1974'te antlaşmayı imzalar. Ancak 2002'de gizli nükleer programı, Amerikalılar tarafından açığa çıkarılır. Kuzey Kore de, BM'nin ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın denetçilerini sınır dışı eder; 2003'ün Ocak ayında da NPT'den çekilir.

Bugünlerde tüm dünya basının gündemini işgal eden İran, 1958'den beri UAEA üyesidir. Şah döneminde başlatılıp 1979'da kesintiye uğrayan nükleer program, 1984'ten itibaren, Humeyni tarafından yeniden yürürlüğe konulur.

Nisan 2006'da İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinecad, Natanz'da uranyumu zenginleştirmeyi başardıklarını açıklarken, "İran ulusunun barışçı nükleer enerji başarısının dünyanın dengelerini değiştirebileceğini" ve ülkesinin artık "nükleer bir ulus olduğunu" ifade eder...

Soğuk Savaş sonrası, iki kutuplu bir dünyanın son bulmasıyla birlikte, nükleer savaş tehdidinin olmadığı yeni bir çağın başlayacağı umudu, yerini giderek "atom çağının ikinci evresini yaşamak" gibi endişeli bir başka döneme mi bırakıyor dersiniz?..

İran'ın cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinecad, 15 Şubat 2006'da, Natanz'daki fabrikada, uranyumun zenginleştirilmesi programını yeniden devreye soktu [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Taner Güdükoğlu

Nükleer silahlanma

6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya atılan ilk atom bombasından bu yana, nükleer silahlanma yarışı hiçbir zaman bitmedi.

Nükleer silah nasıl yapılır?

Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Vural Altın'ın Şubat 2003'de Bilim ve Teknik dergisi için hazırladığı bir yazıda, nükleer silahların nasıl yapıldığı anlatılıyor. 'Zamanda Yolculuk' isimli sitede yer alan bu makaleyi okuduktan sonra, yine aynı sitedeki 'Atomun İçindeki Nükleer Enerji', 'Plutonyumun Tehlikesi' ya da "Einstein'ın atom bombasındaki rolü" başlıklı makaleleri de okuyabilirsiniz.

www.zamandayolculuk.com/cetinbal/atombomb.htm

Nükleer silahlanma yarışına katılan kimi ülkeler, istikrarsız bir düzene sahiptiler ve gerilimli ya da çatışmalı bölgelerde yer alıyorlardı.

Bazıları ise Soğuk Savaş döneminde dünyayı nükleer savaştan koruyan ortak anlayışı hiçe sayarak, nükleer silah konusundaki çalışmalarına devam ettiler...

BBC tarafından hazırlanan ve internet sitesinde de ziyaretçilere Türkçe olarak sunulan 'Dünyadaki Nükleer Güçler' başlıklı dosyada, hangi ülkelerin, nasıl bir bütçe ile ne kadar nükleer silah ürettiğini ayrıntılarıyla bulabilirsiniz.

Bu dosyaya ulaşmak isteyenler, aşağıdaki internet adresine başvurabilirler:

www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2005/05/050502_nuclear_powers.shtml

NÜKLEER DENEMELER

Amerika'dan sonra ilk nükleer denemeyi yapan ülke olarak Sovyetler Birliği tarihe geçti.

Sovyetler'in 1949'daki denemesinin ardından İngiltere 1952'de, Fransa ise, 1960'ta nükleer silah denemelerini başlattılar.

Nükleer silah denemelerinin tarihi ile ilgilenenler, çevre örgütü Greenpeace'in sitesindeki kayıtlara göz atabilirler. Ayrıca bu denemelerin çevreye ve ekolojiye verdiği zararlar hakkında yine bu siteden bilgi alabilirsiniz.

http://archive.greenpeace.org/comms/nukes/ctbt/read9.html

300 BİN DERECELİK ISI

Hiroşima'ya yapılan saldırıda, atom bombasını taşıyan 'Enola Gay' isimli B-29 tipi bombardıman uçağının pilotu, saldırının hemen ardından gözlerine inanamaz ve şu cümleyi sarfeder: 'My God, what have we done?' (Aman Tanrım, biz ne yaptık?)

Daha önce hiç denenmiş Uranyum 235 elementinden oluşan bu bombanın yarattığı etkiyi gören pilot Robert Lewis, hayatında hiç görmediği bir manzarayla karşılaşmış ve şaşkınlığını gizleyememişti.

Gözleri kör eden bir ışık ve ardından gelen 300 bin derecelik ısı etkisi sonucunda, yaklaşık 3 km çapındaki her şey yanarak kül olmuştu.

Bir bomba nasıl bu kadar büyük bir etki sağlayabiliyordu?

Nükleer silah imalatının tarihi kadar, kimyasal boyutuyla da ilgilenenler about.com sitesindeki bomba tiplerini anlatan makaleyi okuyabilirler.

http://inventors.about.com/library/weekly/aa050300b.htm

merakediyorum@
googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-postaadresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışmavemesajlarıinceleyebilir,
üyeliğinizidüzenleyebilirsiniz.

BİLGİLENMEK HERKESİN HAKKIDIR
merakediyorum@
googlegroups.com
http://groups.google.com/group/merakediyorum

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Sebahat Bağbars
sebahat.bagbars@dunya.com

Sempozyum

Mardin'de bir 'ilk'

'Hoşgörünün başkenti' Mardin, ilk kez uluslararası bir tarih sempozyumuna ev sahipliği yaptı. I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu'na Türkiye'den ve dünyanın farklı ülkelerinden 82 bilim insanı katıldı.

◆ İbrahim Özcoşar (*)

Mardin, farklı inanç ve kültürel yapıdaki insanların bir arada hoşgörüyle yaşadığı, tarihin eski çağlarından günümüze gelinceye değin, görkeminden de hiçbir şey kaybetmeden ayakta duran, dünyanın sayılı 'açıkhava müzesi' kentlerinden birisidir.

Mardin bu özelliği ile gündemde olmasına rağmen, tarihî açıdan bilimsel araştırmalara çok az konu olmuştur. Bu eksikliği gidermek amacıyla, 2002 yılında hazırlıklarına başlanıp 2005 Temmuz'unda, AB ve Mardin Valiliği desteğiyle hayata geçirilen Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Projesi'nin önemli faaliyetlerinden biri, 26-28 Mayıs 2006 tarihleri arasında Mardin'de gerçekleştirildi.

Türkiye'den ve dünyanın farklı ülkelerinden 82 bilim insanı, 3 gün boyunca yapılan 14 oturumda, Mardin tarihinin değişik yönlerini ele alan bildiriler sundular.

26 Mayıs 2006'da yapılan açılış oturumunda bildiri sunan Edinburgh Üniversitesi (İngiltere) öğretim üyesi Prof. Carole Hillenbrand, 'The Early Artuqids at Mardin' başlıklı bildirisinde, Artuklu döneminde Mardin'de yaşanan hoşgörü ortamından bahsederek, anlamlı bir giriş yaptı.

Sonraki oturumlarda, Asur çağından Cumhuriyet dönemine kadar, Mardin'in çok farklı yönlerini işleyen bildirilerle, Mardin tarihinin ayrıntılarına ışık tutuldu.

Afyon Kocatepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ekrem Memiş, "Akkadlar Çağı'ndan Asur İmparatorluğu'nun Yıkılışına Kadar Mardin ve Çevresi" başlıklı bildirisiyle, Mardin tarihinin çok az araştırılmış M.Ö. 6000'den, M.Ö. 1200'lere kadar olan dönemi hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

Sempozyumda bildirilerini sunan katılımcılar, soldan sağa; Prof. Dr. Mehmet Ali Ünal, Prof. Dr. Ahmet Tabakoğlu, Prof. Hasan Tahsin Fendoğlu, Prof. Dr. Kenan Ziya Taş, Prof. Dr. Oktay Belli, Prof. Dr. Carole Hillendbrand, Prof. Dr. Mustafa Keskin [üstte]. Mardin evleri [sağda].

Muğla Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Adnan Çevik, 'Üç Yüz Yıllık Bir Başkent' başlıklı bildirisiyle, Mardin'in Ortaçağ'da bölgenin hem idarî, hem de kültürel başkenti olduğunu vurguladı.

Prof. Dr. Ahmet Ağırakça 'Mardinli İlim Adamları' başlığı altında Mardin'in tarihî özelliğinin sadece mimarî değerlerinden ve kent dokusundan ibaret olmadığını, aynı zamanda kültürel yönden de, Mardin tarihinin araştırılması gerektiğini ortaya koydu.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden Doç. Dr. Abdurrahman Aksoy'un "Midyat'ta Bir İngiliz Ajanının Anıları: Getrude Bell" başlıklı bildirisi ise, en dikkat çekici bildiriler arasındaydı.

Bildiri, 20. Yüzyıl'ın başlarında Mardin ve çevresine yönelik emperyalist emelleri göstermesi açısından da dikkate değerdi.

Bilim insanları bu sempozyumda sadece bildirilerini sunmakla yetinmediler. Gerek oturumların tartışma bölümünde, gerekse de aralarda yapılan görüşme ve değerlendirme toplantıları sonrasında ortaya çıkan sonuç bildirgesi, I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu'nun amacına ulaştığının en önemli göstergesi oldu.

Mardin tarihine yönelik araştırmaların yönlendirilmesi ve Mardin için kullanılabilir turizm potansiyeline dönüştürülmesi amacıyla Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Projesi'nin, bir araştırma merkezi ve enstitüye dönüştürülmesi düşüncesi sonuç bildirisinin ilk maddesiydi.

Mardin'de bir Artuklu Üniversitesi'nin açılması ve uluslararası düzeyde bir Artuklu sempozyumunun düzenlenmesi; sempozyuma başvuru yaptıkları halde, zaman, mekân ve bütçe kısıtlılığı nedeniyle katılamayan yaklaşık 160 bildiri sahibinin çalışmalarının da, sempozyum kitabı dışında, 3 ciltlik bir yayın olarak Mardin Belediyesi'nin katkılarıyla yayımlanması, sonuç bildirisinde yer alan hususlar arasındaydı.

Üç gün süren sempozyum, bilimsel doyuruculuğu kadar, organizasyonuyla da, katılımcıların ve Mardinlilerin memnuniyeti içinde sona erdi.

(*) Dr. İbrahim Özcoşar, 26-28 Mayıs 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilen 'I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu'nun Düzenleme Kurulu Başkanı'dır.

Yıllardır Mardin'i fotoğraflayan Lütfü Özgünaydın'ın 'Mardin' isimli kitabı ve kitaptan iki kare [solda ve sol altta].

Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan çok yazarlı 'Taşın Belleği' isimli kitap Mardin'i anlatan 21 makale içeriyor [sol üstte]. Mardin'in simgesi haline gelen taş bezemeli bir pencere [en solda]. Ayhan Enşici tarafından tasarlanmış 'Mardin tarzı' bir telkâri takı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Sergi

IV. Mehmed'in alayı

17. Yüzyıl'da İsveç Büyükelçisi Claes Râlamb'ın yaptırdığı Avcı Mehmed'in Alay-ı Hümâyûnu'nu konu alan tablolardan birinden detay [üstte].

Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi, açılışını 1 Haziran'da İsveç kralı XVI. Carl ve Kraliçe Silvia'nın yaptıkları "17. Yüzyılda İsveç Büyükelçisi Claes Râlamb'ın yaptırdığı tablolarla Avcı Mehmed'in Alay-ı Hümâyûnu" isimli serginin ev sahibi...

Küratörlüğünü İsveç Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç Dr. Karin Adahl'ın yaptığı sergi 1 Ekim'e kadar ziyaret edilebilecek.

'Avcı' lakabıyla anılan ve 1648 ile 1687 yılları arasında saltanat süren sultan IV. Mehmed'in tören alayını anlatan toplam 20 tablonun en iyi durumdaki 16'sının yer aldığı Pera Müzesi'ndeki sergiyi oluşturan resimlerin ilginç bir de yapılış öyküsü var.

1657'de İsveç Kralı X. Carl Gustaf, elçisi Claes Râlamb'ı İsveç ve Bâbıâli arasındaki ilişkileri geliştirmek, Polonya ve Erdel'e ilişkin sorunları görüşmek amacıyla, sultan IV. Mehmed'e ve sadrazamı Köprülü Mehmed Paşa'ya gönderir.

İsveç'ten Türkiye'ye uzanan belgelenmiş ilk elçilik görevi olarak kabul edilen bu girişim, o dönemde, Güneydoğu Avrupa ile Kuzey Avrupa'nın önde gelen devletleri arasındaki dostane ilişkilerin başlangıcı olarak da kabul edilir.

Claes Râlamb'ın, İstanbul'da İsveç Büyükelçisi olarak bulunduğu 1657 yılında IV. Mehmed'in Edirne'ye gidişi çok büyük bir gösteriye dönüşür.

Râlamb, katıldığı bu gösterilerden çok etkilenerek yağlıboya resimlerini yaptırır ve bu sayede "Avcı Mehmed'in Alay-ı Hümâyûnu" tabloları günümüze kadar ulaşır.

Pera Müzesi'ni gezen İsveç Kralı XVI. Gustaf ve Kraliçe Silvia'ya, İnan Kıraç tarafından müzeyle ilgili dokümanlar verildi [sağda]. Yapılışlarından 350 yıl sonra yeniden İstanbul'a gelen tablolar, İsveç'teki Nordiska Museet'in koleksiyonları arasında yer alıyorlar.

Haliç'te gezi

'Liman 2'

İstanbul Hasköy'deki Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi, yaz etkinliklerine 10 Haziran 2006'da başladı. 2003 yılında bu yana gerçekleştirilen 'Liman 2 ile Nostaljik Haliç Gezileri' yeniden başladı.

Buharla çalışan 1936 yapımı 'Liman 2' *[üstte]* römorkörü, 1936-1988 yılları arasında, İstanbul Liman İşletmesi tarafından kullanılmış; 1990'da ise Koç Vakıfı tarafından satın alınarak, 1991'de restorasyonu tamamlanıp faal hale getirilmiştir.

Yaz boyunca her hafta sonu, 13.00 ile 14.30 ve 16.00 ile 17.30 saatleri arasında 'Liman 2' ile yapılacak Haliç gezilerine katılmak ve ayrıntılı bilgi almak için, *www.rmk-museum.org.tr* adresini ziyaret edebilir ya da 0 212 369 66 00 / 01 / 02 no'lu telefonları arayabilirsiniz.

Haliç gezisi, 1926 model bir Ford otobüs ile, müze avlusunda da sürüyor.

Belgesel film

Çanakkale'deki denizaltılar

Yapımcı ve yönetmen Savaş Karakaş'ın beş yıldır üzerinde çalıştığı 'Çanakkale geçildi mi?' adlı belgesel filmin tanıtımı, 17 Haziran'da İstanbul, Harbiye'deki Askeri Müze ve Kültür Sitesi Atatürk Salonu'nda yapıldı.

Daha sonraki günlerde de film, 23 ve 30 Haziran günleri, iki bölüm halinde, Digiturk 88. kanalda, İZ TV'de yayımlandı.

Çanakkale Savaşları'nın deniz muharebelerinde yer alan İtilaf devletleri denizaltılarının ve özellikle de AE-2'nin öyküsünü ön plana çıkaran bu belgesele ilişkin ayrıntılı bilgiye, *www.savaskarakas.com* sitesinden ulaşmak mümkün...

20. Yüzyıl başlarında, deniz savaşlarında etkin bir biçimde kullanılmaya başlanan denizaltılar, I. Dünya Savaşı'nda, Osmanlı karasularında da faaliyet göstermiş, İtilaf devletlerine ait kimi denizaltılar, özellikle de İngiliz denizaltısı E-11, Çanakkale Boğazı'nda oluşturulan mayın hatlarını geçerek Marmara'ya girmişlerdir.

Bu denizaltıların hedefi, Osmanlı'nın deniz gücüne darbe vurmak ve Çanakkale'deki cephelere yapılacak asker sevkiyatını engellemekti. İşte bunlardan biri de, Savaş Karakaş'ın belgeselinde öne çıkartılan AE-2 idi...

Ayrıca meraklısına bildirmekte yarar var: Popüler Tarih'in elinizdeki sayısında da bu ay, 'Denizcilik' sayfalarında, Osmanlı'nın Barbaros Hayreddin zırhlısını 8 Ağustos 1915 günü batıran İngiliz denizaltısı E-11'in öyküsünden de söz ediliyor.

Ayrıca Aralık 2000 (sayı 7) ve Nisan 2001 (sayı 11) tarihli Popüler Tarih dergilerinde, Marmara'yı geçip İstanbul limanı açıklarına kadar gelen bu denizaltıya ilişkin farklı öyküler, Oğuz Otay'ın yazılarında, ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

'Çanakkale Geçildi mi?' adlı belgesele konu olan AE-2 denizaltısı [solda].

Kongre

'Müzik Müzesi' müjdelendi!

İstanbul'daki Askerî Müze ve Kültür Sitesi'nde gerçekleştirilen 'Uluslararası Müzik Kongresi', 31 Mayıs'ta noktalandı. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Bilkent Üniversitesi'nin birlikte düzenlemiş oldukları kongrenin tam adı, "Uluslararası Tarihsel Süreç içinde Türkiye'de Müzik Kültürü ve Müzik Müzesi Kongresi" idi!

Yani birçok yerli ve yabancı uzmanın, yazar, müzikolog ve müzikçinin katıldığı bu kongre ile, bir müzik müzesinin kuruluşu kesinleşmiş oldu...

Açıklanan projeye göre, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Üsküdar'daki Tekel Binası'nda bir 'Müzik Müzesi' kuracak ve kitaplar, notalar, müzik aletleri ve müzikle ilgili olarak akla gelebilecek her şey, bu müzede yer alacak.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Ayın sorusu

Prof. Dr. Hayat Erkanal

AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Arkeoloji Bölüm Başkanı

'Uşak(*) yalnızca bir örnek' diyorsunuz, diğer örnekler hangileri?

Konu ancak Uşak Müzesi soygunundan sonra gündeme geldi ve kamuoyunda tartışma konusu oldu. Bence bu da büyük bir kazançtır. 'Hangi müzeler, ne zaman soyuldu?' sorusuna en sağlıklı yanıtı Kültür Bakanlığı'ndan veya Emniyet Müdürlüğü'nden elde etmek mümkündür. Bu konuda bizim bilgilerimiz daha çok gazete haberlerine dayanmaktadır.

Arkeoloji bilincinin kazandırılmasında eğitimin önemini vurguluyorsunuz. AB ülkeleri okullarının eğitimin programlarında bu konuda bizden farklı neler var?

Arkeoloji bilinci, ancak müzeler aracılığı ile kazandırılabilir. Bugün Batı müzeleri, pedagojik örgütlenme sayesinde, sadece arkeolojiyi değil, tüm değişik müze programlarını farklı yöntemlerle ziyaretçilerine sunmakta ve onların eğitsel yönden gelişmelerine katkıda bulunmaktadır. Bunun dışında okul-müze işbirliği ile müze programları okul ders programları içerisine alınmış, müzeler birer laboratuvar olarak işlevsellik kazanmıştır. Bu tür çalışmalar sayesinde, müzelerin programları, arkeoloji de dahil olmak üzere, genç kitle çevrelerine ulaştırılmış ve daha bilinçli bir toplumun temelleri atılmıştır.

Üniversitelerimizde, rakamsal olarak konuşursak, müzecilik eğitimi ne seviyede?

Türkiye'de pedagojik anlamda bir müzecilik faaliyetinden söz edilemez.

Ankara ve İstanbul'da faaliyet gösteren ve müzeciliği eğitsel yönleriyle ele alan iki ana bilim dalı da, ne yazık ki yeterli ilgiyi hiçbir zaman görmemiştir.

Başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere, pedagojik örgütlenme ve bu örgütlenme doğrultusunda konunun yaygınlaştırılması son derece gereklidir.

Ayrıca MEB ile müştereken düzenlenecek kurslar, seminerler, ders programlarının en az bir kısmının müzelerle birlikte uygulamaya konulması, daha bilinçli bir toplum oluşumuna büyük katkı sağlayacaktır.

(*) 2 Haziran 2006 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, Hicran Özdamar'ın 'Müze Güvenliği Ortak Sorun' başlıklı ve İzmir mahreçli haberinde, Uşak Arkeoloji Müzesi'ndeki Karun Hazineleri'nin en değerli parçalarından 'Kanatlı Deniz Atı' broşunun çalınışı ele alınıyor ve Prof. Dr. Hayat Erkanal'ın müzelerin güvenliği konusundaki görüşlerine yer veriliyordu.

Tanıtım

'Hürrem Sultan' kitabı

Ukraynalı yazar Pavlo Arhipoviç Zahrebelniy'in kaleme aldığı ve Türkçesi Ufuk Kitap Yayınları arasında, Mart 2006'da çıkan "Ronatin'den Rohatin'den Payitahta Bir Talih Hikâyesi / Hürrem Sultan" adlı romanın Türkçe çevirisinin tanıtımı Topkapı Sarayı'nda yapıldı *[altta]*.

Da (Diyalog Avrasya) kurumu tarafından Topkapı Sarayı'nda düzenlenen tanıtım kokteyline, kitabın yazarı Zahrebelniy rahatsızlığı nedeniyle katılamadı.

Tanıtım gecesi, sahneye dev bir pano dizaynı içinde yerleştirilen 'Hürrem Sultan kitabı' kapağının Ukrayna Kültür Bakanı İgor Ligoviy tarafından açmasıyla başladı.

Ukraynalı 'Devlet Sanatçısı' Olga Vyaçeslavna Sumskaya'nın Hürrem Sultan kostümüyle katıldığı ve Kanunî ile Hürrem Sultan'ın canlandırıldığı mini bir gösteri ile, tanıtım gecesi noktalandı.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde

Rengârenk tanrılar

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde geçen ay açılıp 16 Temmuz'a kadar sürecek olan bir sergi, meraklılarının Antik Çağ'a bakışını değiştirecek sarsıcı bir güce sahip...

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün İstanbul Şubesi, Münih Devlet Eski Eserler Koleksiyonu ve Glyptothek ve Stiftung Archäologie-Arkeoloji Vakfı'nın işbirliği ve Vehbi Koç Vakfı'nın sponsorluğunda gerçekleştirilen serginin adı 'Renkli Tanrılar'.

İlk kez Münih'te düzenlenen benzer bir sergide Antik Çağ heykel ve mimarisinin şaşırtıcı ve etkileyici renkleri izleyiciye sunulmuştu. İstanbul'daki sergide ise, Antik Çağ eserlerinden birebir kopyalanarak renklendirilmiş toplam 20 rökonstrüksiyon yer alıyor.

Antik Çağ'dan günümüze ulaşan birçok heykel veya mimarî parçayı ak pak beyaz mermer olarak izlemeye alışmış günümüz insanı için, bu mermerlerin bir zamanlar boyalı olduğunu görmek, oldukça etkileyici; geçmişe bakışı değiştirecek kadar sarsıcı.

Zaten sergiyi düzenleyenlerin amacı da, ziyaretçilerin üzerinde sarsıcı bir etki yaratarak, onların geçmişe bakışlarında yeni bir pencere açmak. Mutlaka görülmesi gereken bir sergi...

Aigina Aphaia Tapınağı'nın doğu ve batı alınlığındaki figür grubunun yenilenmiş durumu [en solda]. Atina Milli Müzesi'nde sergilenen Aristion Steli (M.Ö. 510 dolayları) ve stelin renkli rökonstrüksiyonu [solda]. Troya Kralı'nın oğlu Paris (M.Ö. 490-480; Münih Glyptothek Müzesi) [en solda, altta]. 'Renkli Tanrılar' sergisinin katalog kapağı [solda].

Müzayede

Antik A.Ş'nin tabloları

Antik A.Ş. tarafından 4 Haziran 2006'da Swissôtel'de yapılan müzayede, resim koleksiyoncuları için, oldukça ilgi çekici idi.

Müzayedede, Nedim Günsur'un 'Balıkçı Evi' *[üstte]* 85 bin YTL'ye, Sami Yetik'in "İstanbul'da Kış" adlı tablosu ise, 110 bin YTL'ye alıcı buldu.

Hoca Ali Rıza'nın bir manzara resminin de 350 bin YTL'ye satıldığı Antik A.Ş'nin bu 238. müzayedesinde yer alan önemli bir koleksiyon parçası da, Hikmet Onat'ın "Bebek'te Sabah" tablosu idi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Islahat Fermanı 150 yaşında

Bu yıl, İmparatorluk tarihinde önemli bir dönüm noktası olan Islahat Fermanı'nın 150. yılı. Ancak bu fermanın imparatorluğa ne getirip ne götürdüğü, bugün de hâlâ tartışma konusu...

ERHAN AFYONCU

1. Kırım Savaşı hangi şartlarda, nasıl çıktı?
2. Kırım Savaşı nasıl cereyan etti?
3. Paris Antlaşması hangi şartlarda imzalandı?
4. Islahat Fermanı niçin ilan edildi?
5. Islahat Fermanı'nın içeriği ne idi?
6. Reşid Paşa Islahat Fermanı'nı nasıl eleştirdi?
7. Islahat Fermanı'na tepkiler ne oldu?
8. Avrupa, Osmanlı'ya nasıl müdahale etti?
9. 'Kuleli Vakası' diye anılan olay nedir?
10. Islahat Fermanı, Osmanlı'ya ne getirdi?

Farklı ülkelerden 15 delege ile, 1856'da toplanan Paris Kongresi [sağda], Paris Antlaşması'nı kabul edecek ve bu antlaşmanın dokuzuncu maddesinde, Islahat Fermanı'ndan [üstte] söz edilecekti.

Çarlık donanması 1854'te Sinop'a saldırıyor [solda]. Kırım'da savaşan müttefik kuvvetlerin komutanları bir arada: Soldan sağa doğru; Lord Raglan, Mareşal Saint-Arnaud, Ömer Lütfi Paşa, Rıza Paşa ve Adnan Bey [sol altta].

1 Kırım Savaşı hangi şartlarda, nasıl çıktı?

Macarlar ve Polonyalılar, 1848 İhtilâlleri sırasında Avusturya ve Rusya'ya karşı ayaklandılar, ancak başarılı olamayarak Osmanlı topraklarına iltica ettiler.

Ardından, Osmanlı toprağı olmasına rağmen, Rus nüfuzu altında bulunan Eflaklılar, Ruslara karşı direnişe geçtiler, ancak yenildiler ve Osmanlı ülkesine sığındılar.

Rus çarı I. Nikola [solda]. Batı kaynaklı bir illüstrasyonda, Osmanlı döneminin Kudüs'ü [altta]: Kutsal mekânlarda ayrıcalıklar tartışması, Kırım Savaşı'nın nedenleri arasındaydı.

Rus ve Avusturya baskılarına rağmen, ihtilâlciler, teslim edilmedi. Bu durum Avrupa kamuoyunda müspet karşılanırken, Rusya ile Osmanlı arasındaki ilişkiler gerginleşti.

Bu olayların ardından, 'kutsal yerler' sorunu ortaya çıktı: Fransa'nın Kudüs'te bulunan Hıristiyanlığın kutsal mekânlarında Latinler lehine aldığı ayrıcalıklar üzerine, kendisini Ortodoksların hamisi sayan Rusya da, onların lehine yeni imtiyazlar koparmak için harekete geçti.

Mayıs 1853'te Rusya, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ülkedeki Ortodoksların Rus himayesi altında olduğunu belirten yeni bir antlaşmanın yapılmasını istedi. Osmanlı yönetimi İngilizlerin desteğiyle Rus tekliflerini reddetti.

Savaşa engel olmak isteyen Avrupa'nın önemli devletleri, Viyana'da yaptıkları toplantı sonucunda, Rusya'nın Ortodoksların hamisi ve Fransa ile Rusya'nın bu uygulamanın garantörü olduğunu belirten bir nota hazırladılar. Çar bunu kabul etti.

Ancak Ortodokslara verilen ayrıcalıkları, milletlerarası antlaşmaların sonucu olarak değil de, sultanın bahşettiği bir hak olarak gören Osmanlı hükümeti, İstanbul sokaklarındaki Rus aleyhtarı gösterilerin de etkisiyle, Viyana Notası'nı reddetti. Ardından, Rusya'nın Eflak ve Boğdan'daki askerlerini çekmesi için bir nota verdi ve 1853 Ekim'inin sonlarında, Tuna'yı aşan Ömer Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu savaşı başlattı.

Osmanlı donanmasının 30 Ekim'de, Sinop'ta bir baskın sonucunda batırılması, İngiliz ve Fransız kamuoyunda büyük tepkilere neden oldu.

İngiltere ve Fransa, Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğu aleyhine fazla büyümesini kendi çıkarları açısından uygun bulmuyorlardı. Iki devlet bu durumu engellemek için harekete geçti.

İngiliz ve Fransız isteklerini kabul etmeyen Rusya, iki

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Batı kaynaklı bir tabloda, 25 Ekim 1854'te yapılan Balaklava Muharebesi [sağda].

ülke ile ilişkilerini dondurdu. İngiltere ve Fransa, Osmanlı İmparatorluğu ile 12 Mart'ta İstanbul Antlaşması'nı imzaladılar ve 28 Mart 1854'te, Rusya'ya savaş ilan edildi.

2 Kırım Savaşı nasıl cereyan etti?

Osmanlı ordusu Varna, Şumnu ve Silistre'de, Ruslarla savaşıyordu. İngiliz ve Fransızlar bu cephede harekete geçmek üzereyken Rusya, Avusturya'nın da onların yanında savaşa girmesini önlemek için, işgal ettiği Eflak ve Boğdan'dan geri çekildi.

Rusya'nın çekilmesi üzerine, iki prensliği Avusturya işgal etti. Bu olay savaşın gidişatını değiştirdi. Tuna'yı aşıp, Odessa'ya girmek isteyen müttefik kuvvetleri, Avusturya'nın, Eflak ve Boğdan'a girmesi sebebiyle bu harekâttan vazgeçtiler.

İngiliz ve Fransızlar, Rus deniz gücünü yok etmek için, savaşı büyük bir tersaneye sahip olan Sivastopol'un bulunduğu Kırım'a taşıdılar. Osmanlı birlikleri de Kafkaslar'daki savaşın yükünü üzerlerine almışlardı. Ancak Ruslar Kafkaslar'da durdurulamadı. Doğu Anadolu'ya giren Rus birlikleri, 25 Kasım 1855'de Kars'ı ele geçirdiler.

14 Eylül'de Kırım'a çıkan müttefikler, 20 Eylül'de Alma Irmağı kıyılarında Rusları mağlup ettikten sonra, Sivastopol'u kuşattılar. Balaklava ve İnkerman'da Ruslar mağlup edildi.

Rus Çarı I. Nikola 2 Mart 1855'te öldü. Ruslar müttefikleri durduramayacaklarını anlayınca, kaleleri havaya uçurup, gemileri batırdıktan sonra, Sivastopol'u terk ettiler. Sivastopol'un 10 Eylül 1855'te alınmasıyla birlikte, artık savaşın sonu görünmüştü.

Paris Kongresi'ne katılan Fransız, Avusturya, İngiltere ve Rusya delegeleri [sağda]. Kongreye katılan delegelerin bir bölümü toplu halde [en sağda]. Kongreye katılan Türk delegeleri Âli Paşa [sağ üstte] ile Cemil Bey [sağ üstte, küçük fotoğraf] idi.

3 Paris Antlaşması hangi şartlarda imzalandı?

İngiliz başbakanı Palmerston, ordularını geliştirdiği için savaşın devamını istiyordu; ama Fransa, istenilen başarının kazanıldığına inandığı ve savaşın devamının İngilizlere yaramasının önüne geçmek istediği için, barış taraftarıydı.

Avusturya, Fransa'yı desteklerken, Osmanlı savaşın sürmesinden faydalanıp, Ruslardan çıkarlarına uygun taviz almak için, İngiltere ile birlikte hareket ediyordu.

Ancak Fransa'nın tavrı İngiltere'yi, Rusya ile barış görüşmelerine başlamak için nota verilmesine ikna etti. Verilen notada, Rusya'nın, Viyana Notası temeli üzerinde uzlaşmaya varması, Besarabya'nın Osmanlı'ya iadesi ve Karadeniz'in bütün devletlerin donanmalarına kapatılması şartları vardı.

Eğer Rusya bunları kabul etmezse, Avusturya da müttefiklerin yanında savaşa girecekti. Rus Çarı I. Nikola'nın bu talepleri 25 Şubat'ta kabul etmesiyle birlikte, Paris Konferansı'nda barış görüşmeleri başladı.

Paris Konferansı'na savaşan bütün devletler katılmıştı. Osmanlı heyetinin başında Âli Paşa bulunuyordu. Uzun görüşmelerin ve diplomatik manevraların sonunda, 29 Mart 1856'da Paris Antlaşması imzalandı.

Antlaşmaya göre, bütün devletler işgal ettikleri toprakları boşaltacak; Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı antlaşmayı imzalayan devletlerin garantisi altında olacak; Boğazlar yabancı devletlerin savaş gemilerine kapalı tutulacak ve Karadeniz'de savaş gemileri bulundurulmayacaktı.

Eflak ve Boğdan prenslikleri eski özerk statülerinde ve Avrupa devletlerinin garantisi altında olacaktı. Osmanlı İmparatorluğu'nun bu sırada uygulamaya koyduğu Islahat Fermanı da antlaşmada zikredilerek onaylandı...

4 Islahat Fermanı niçin ilan edildi?

Avrupalı devletler, Kırım Savaşı sırasında, Tanzimat Fermanı'nın yeterli olmadığını belirterek, gayrimüslimlere yeni haklar verilmesi için Osmanlı İmparatorluğu'na devamlı baskı yaptılar.

Paris Antlaşması'ndan önce barış şartlarını belirlemek için Viyana'da toplanan konferansta, gayrimüslimlere yeni haklar verilmesi ve bu durumun Avrupa devletlerinin teminatı altına alınması için, antlaşmaya ilave edilmesi üzerinde duruldu.

Kırım Savaşı döneminin ressamlarından Grandchamp'ın 'üçlü ittifak' tablosu [üstte]: Fransız, Osmanlı ve İngiliz kuvvetlerini temsilen üç subay ve bayrakları. Dönemin İngiliz başbakanı Palmerston [sol üstte].

Osmanlı İmparatorluğu bunu kendi içişlerine karışmak olarak gördüğü için, kabul etmedi. Ancak baskılar sonucu, Fransa'nın tavsiyesi ile cizye vergisini kaldıracağını, gayrimüslimlerin orduda ve idarî görevlerde yer alabileceklerini, izin almadan kiliseleri inşa ve tamir edebileceklerini ilan etmek zorunda kaldı. Bu duruma en büyük tepki ise, askerlik yapmak istemeyen gayrimüslimlerden geldi.

Yeniden toplanan Viyana Konferansı'nda, Müslüman olmayan Osmanlı tebaasına verilen imtiyazların genişletilmesi ve bunun, barış antlaşmasından önce ilan edilmesi kararlaştırıldı.

1 Şubat 1856'da imzalanan Viyana Protokolü'nün ardından, İstanbul'da Osmanlı devlet adamları ile İngiliz,

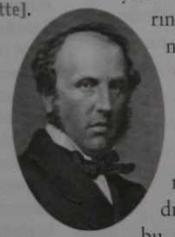
Dönemin Osmanlı sultanı Abdülmecid, devlet erkânını kabul ediyor [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Dönemin İngiliz basınında yer alan temsilî bir görüntü: Abdülmecid, müttefik kuvvetlerin komutanlarıyla birlikte [üstte]. İngiliz elçisi Lord Stanford Canning [sağda].

Fransız ve Avusturya elçileri bir araya gelerek, ıslahat programının hazırlıklarına başladılar.

İngiliz elçisi Stanford Canning, İslâmiyet'ten ayrılmayı yasaklayan şerî kanunların da değiştirilmesini istemiş; ancak Osmanlı delegeleri, gayrimüslimlerin haklarının görüşüldüğünü, İslâmiyet'in tartışılmadığını vurgulayarak, bu tür konuları gündem dışı bırakmışlardır.

Çok sert geçen görüşmelerden sonra ortaya çıkan ıslahat programının bir beyanname gibi ilanına karar verilmiştir.

Bu ıslahat programının barış antlaşmasında zikredilmesi ve Avrupalı devletlerin teminatı altına alınması istendiyse de, Osmanlı İmparatorluğu bunu kabul etmedi.

Sonunda, bu durumun, padişahın kendi isteğiyle gayrimüslim tebaasına verdiği yeni haklar olduğu intibaını uyandırmak için, ıslahatın bir ferman ile duyurulması kararlaştırıldı.

Düzenleme 18 Şubat 1856'da Bâbıâlî'de törenle ilan edildi. Fermanın birer kopyası barış antlaşmasına katılan devletlere de verildi. Paris Kongresi sırasında Avrupalı devletler, Islahat Fermanı'nın, antlaşmada zikredilmesi için tekrar baskı yaptılar.

Osmanlı devlet adamlarının direnmelerine rağmen, Paris Antlaşması'nın dokuzuncu maddesinde, Islahat Fermanı'ndan söz edildi.

Sultan Abdülmecid'i tören kıyafetleri içinde temsil eden bir tablo [sağda]. Abdülmecid döneminin parası: 20 kuruşluk bir 'Mecidiye' [sağ üstte]. Abdülmecid'in çiçek motifleri de içeren tuğrası [sağda, en üstte].

5 Islahat Fermanı'nın içeriği ne idi?

Islahat Fermanı'nda, Tanzimat Fermanı'nda olduğu gibi, herkesin can ve mal emniyeti, ırz ve namus güvencesi olduğu vurgulanıyordu. Kanunlar önünde herkes eşitti.

Gayrimüslimler de Müslümanlar gibi askerlik yapacaklar, farklı vergiler vermeyeceklerdi. Bu, hukuk eşitliğinin bir gereğiydi. Iltizam sistemi kaldırılacak, rüşvet önlenecekti. Hiç kimse din ve mezhep değiştirmeye zorlanamayacaktı.

Fermanda, ekonomik iyileştirmelerle ilgili konular da yer alıyordu: Bütçe sıkı bir şekilde denetlenecek, bankalar kurulacak, yabancı sermayeden yararlanılacaktı.

Ceza ve ticaret kanunları yapılacak, hapishane sistemi iyileştirilecek, Müslümanlarla gayrimüslimler arasındaki davalar için, karma mahkemeler kurulacaktı. Gayrimüslim cemaatleri dönemin şartlarına göre yeniden yapılandırılacaktı.

Müslüman-gayrimüslim eşitliği önemle vurgulanmış ve gayrimüslimlerin haklarının ne şekilde güvence altına alınacağı belirtilmişti. Osmanlı tebaasından birine karşı, küçük düşürecek hitaplar yasaklanmıştı. Merkezî yönetimde ve taşra idarelerinde, gayrimüslimler de görev alacaklardı.

Yıl 1860: Balkanlar'da, yapısal reformlar yolunda iyileştirme adımları atılıyor. Sadrazam Kıbrıslı Mehmed Paşa, Niş civarında, vergide haksızlığa uğratılmış Bulgarlara tazminatlarını dağıtıyor [en solda].

6 Reşid Paşa Islahat Fermanı'nı nasıl eleştirdi?

Tanzimat'ın mimarı Mustafa Reşid Paşa, Islahat Fermanı'nın ilanı üzerine bir layiha hazırlayarak konuyla ilgili düşüncelerini belirtti. Reşid Paşa, Islahat Fermanı'nı genel olarak desteklemekle birlikte, bazı maddelere şiddetle itiraz etti.

Reşid Paşa, fermanının Avrupalı elçilerle hazırlanmasının ve Paris Antlaşması'nda zikredilmesinin büyük bir hata olduğunu yazdı: Islahat Fermanı'nın Paris Antlaşması'nda zikredilmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nu tahhüt altına sokmuştu.

Mustafa Reşid Paşa, bu yüzden Islahat Fermanı'nın ülkeyi tahrip için Avrupalılara verilmiş bir silah olduğunu ve fermanı imzalayan Âli ve Fuad paşaların 'hain' olduklarını öne sürdü.

Layihasında, fermanda zikredilen düzenlemelerin toplumda huzursuzluk yaratacağı dile getiren Reşid Paşa, bu durumda dış müdahalelere davetiye çıkarıldığı belliyken, yönetimin muhtemel olaylara karşı hazırlık yapmamasını da eleştirdi.

7 Islahat Fermanı'na tepkiler ne oldu?

Islahat Fermanı, gayrimüslimlerin statüsünü değiştirdi ve onların cemaat yapısını da yeniden düzenledi. Gayrimüslimlere ayinlerinde serbestlik verildiği için, kiliselerde çanlar çalınmaya başlandı.

Kiliselerde çanların çalınması, imparatorluğun çeşitli yörelerinde olaylara neden oldu: Maraş, Halep, Şam, Cidde ve Selanik gibi bölgelerde, Müslümanlar ile gayrimüslimler arasında çatışmalar oldu.

Bu kargaşa ortamında, bazı Avrupalı görevliler öldürüldü. 1856'da Maraş'ta meydana gelen olaylar sırasında, bir İngiliz tüccar ve ailesi katledildi.

1858'de Cidde'de çıkan olaylarda, yabancı konsoloslar da öldürülünce, İngiliz ve Fransız donanması şehri topa tuttu. 1860'ta Halep ve Şam'da Avrupalılar ile imparatorluk tebaası gayrimüslimlerin ev ve işyerleri tahrip edildi.

Avrupalılar, özellikle Rumeli, Girit ve Lübnan gibi gayrimüslimlerin sayıca fazla olduğu yerlerdeki olaylarda, Osmanlı topraklarına çeşitli müdahalelerde bulundular.

8 Avrupa Osmanlı'ya nasıl müdahale etti?

Osmanlı yönetimi, Paris Antlaşması'nın dokuzuncu maddesine göre içişlerine müdahale edilmemesi gerektiğini savunurken, Avrupalılar aynı maddenin Islahat Fermanı'nın uygulanmasının nezaretini kendilerine verdiğini öne sürdüler.

Tanzimat Fermanı'nın mimarı Mustafa Reşid Paşa'nın [üstte] birer 'hain' ilan ettiği Âli [solda] ve Fuad [en solda] paşalar. 1858'de Cidde'de Fransız konsolosunu öldürenlerin idamı [altta].

Paris Antlaşması'na taraf olan devletler, 8 Ekim 1859'da Osmanlı hü-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Feyhaman Duran'ın 1932 tarihli 'Tanzimat Fermanı Okunuyor' adlı tablosu [üstte]. Takvim-i Vekayi gazetesinde yayımlanan Tanzimat Fermanı'nın metni [sağda]. Batılı sanatçı Flandin'in 1840'larda yaptığı bir gravürde, Islahat Fermanı karşıtı gizli örgütün toplantılarının yapıldığı Kılıç Ali Paşa Camii [sağ altta].

kümetine Islahat Fermanı'nın uygulanmamasına ilişkin bir muhtıra verdiler. Bu muhtıradan sonra da İngiltere, Fransa ve Rusya devamlı olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun içişlerine karıştılar.

Bâbıâli, baskılar üzerine Rumeli olaylarını araştırmak üzere sadrazamın başkanlığında teftiş başlattı. İngiliz elçisi Bulwer, malî durumunu düzeltmesi için, Osmanlı hükümetine, Islahat Fermanı'nda sözü geçen; Avrupalılara emlak satışı ve kiralanması, yabancı sermayenin ülkeye girişini engelleyen vakıf mevzuatının değiştirilmesi gibi alanlarda harekete geçilmesini tavsiye etti. Ayrıca Islahat Fermanı'nda yer almayan bir husus, Osmanlı maliyesinin 'milletlerarası bir komisyona bırakılması' fikrini de öne sürdü.

Osmanlı hükümeti, 'milletlerarası komisyon' fikrini reddetmesine rağmen, yeni oluşturduğu maliye meclisine, Batılı üç üye aldı. Ancak meclis, ekonomi alanında başarılı bir icraat yapamadı.

İngiltere, 1860'ta Bâbıâli'ye çok ağır şartlar içeren bir ıslahat projesi sundu. Osmanlı hükümeti, baskılar karşısında, 1861 Şubat'ında yeni bir ıslahat programı ilan etti.

Batılı devletlerin Lübnan olayları üzerine yaptıkları müdahale sonucunda, Lübnan, Hıristiyan bir yöneticinin idaresinde imtiyazlı bir sancak haline getirildi.

Bâbıâli'nin uzun süre direnmesine rağmen, baskılar sonucu, 1867'de de, Batılıların emlak satın almalarına izin verildi. Ayrıca 1867'de vakıfların da satılabileceği yönünde bir karar çıktı.

9 'Kuleli Vakası' diye anılan olay nedir?

Islahat Fermanı'nda gayrimüslimlere tanınan haklara karşı, Osmanlı toplumunda tepkiler doğdu. 1859'da asker, ulema ve memurlardan oluşan gizli bir örgüt kuruldu. Amaç, Sultan Abdülmecid ve yöneticilerini değiştirmekti.

Bâb-ı Seraskeri Dâr-ı Şura Reisi Hüseyin Daim Paşa ve Cafer Dem Paşa'nın da aralarında bulunduğu bu topluluğun reisi, Bayezid Medresesi müderrislerinden Süleymaniyeli Şeyh Ahmed Efendi idi.

Topluluğa üye olanlardan, "Süleymaniyeli Şeyh Ahmed Efendi ile aramdaki antlaşmayı kabul ettim ve ben antlaşmalı bir fedaiyim" diye taahhütnameler alınıyordu.

Topluluk bir taraftan askerler arasında yayılırken, bir taraftan da halk içinde propaganda faaliyetlerinde bulunuyordu. Ancak topluluğun girişimleri, kendilerine katılmaya davet ettikleri Mirliva Hasan Paşa'nın durumu hükümete ihbarıyla suya düştü.

Cevdet Paşa

Hasan Paşa, gizli topluluğu Serasker Rıza Paşa'ya bildirmiş ve örgütü tuzağa düşürmek için toplantıya davet etmişti. Hükümet 14 Eylül 1859'da, gizli örgütü, Kılıç Ali Paşa Camii'nde yapılan bir toplantı sırasında basarak çökertti.

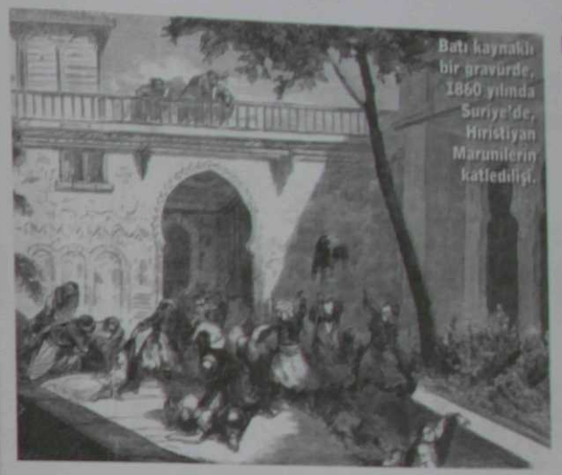
Örgüt üyeleri Kuleli Kışlası'na hapsedildiler ve yargılanmaları da bu kışlada yapıldı. Bu yüzden olay, 'Kuleli Vakası' adıyla anılır oldu.

Ali Paşa

Sadrazam Âli Paşa ve üst düzey devlet adamlarının oluşturduğu mahkeme örgüt üyelerini yargıladı. Örgütün üst düzey yöneticileri Süleymaniyeli Şeyh Ahmed Efendi, Hüseyin Daim Paşa ve Cafer Dem Paşa, Binbaşı Rasim Bey ve Arif Efendi idama, diğer üyeler de kalebentlik ve sürgün cezalarına çarptırıldılar.

Cafer Dem Paşa, sorgusundan sonra Kuleli Kışlası'na getirilirken intihar etti. Sultan Abdülmecid, idam cezalarını müebbet kalebentliğe çevirdi. Kuleli Vakası, 'Yeni Osmanlılar' hareketine örnek oldu.

Batı kaynaklı bir gravürde, 1860 yılında Suriye'de, Hıristiyan Marunilerin katledilişi.

Serasker Rıza Paşa

10 Islahat Fermanı Osmanlı'ya ne getirdi?

Islahat Fermanı, Tanzimat'ın aksine, 'dışarıdan' zorlama ile hazırlanmıştı... Tanzimat Fermanı'nda Batılılara karşı herhangi bir taahhüt yokken, Islahat Fermanı'nın Paris Antlaşması'nda zikredilmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nu taahhüt altına sokmuştu.

Cevdet Paşa, 'bazı alafranga çelebiler ile' bazı devlet ileri gelenlerinin, Islahat Fermanı'nı, Avrupa ile ittifakımızın bir delili olarak gördüklerini ve Müslümanlar ile gayrimüslimlerin kaynaşacağına, ülkemizde medeniyetin gelişeceğine inandıklarını söyler.

Ancak tam tersi bir gelişmenin oluştuğu ve Avrupa'nın büyük güçlerini arkalarına alan kimi gayrimüslim cemaatlerinin, İmparatorluk'tan kopmak için, milliyetçi akımların peşine takıldıkları gözlemlenebilir. ■

'Kuleli Vakası'nın yaşandığı dönemde Kuleli Kışlası'nın görünüşü.

Kaynakça

- Rodedic Davison, Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform, çev. Osman Akınhay, İstanbul 1997
- Ufuk Gülsoy, "Islahat Fermanı", TDV İslâm Ansiklopedisi, XIX, 185-190
- Ufuk Gülsoy, "1856 Halep Nablus Olayları", Tarih İncelemeleri Dergisi, IX, İzmir 1994, s. 279-288
- Nicolae Jorga, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, V, çev. Nilüfer Epçeli, İstanbul 2005
- Besim Özcan, "Kırım Savaşı, Islahat Fermanı ve Paris Barış Antlaşması", Türkler, XII, ed. H. C. Güzel-K. Çiçek-S. Koca, Ankara 2002
- Midhat Sertoğlu vd., Mufassal Osmanlı Tarihi, VI, İstanbul 1972
- Stanford J. Shaw-Ezel K. Shaw, Osmanlı İmparatorluğu ve Mo-dern Türkiye, II, çev. Mehmet Harmancı, İstanbul 1982
- Zekeriya Türkmen, "Kuleli Vak'ası", TDV İslâm Ansiklopedisi, XXVI, 356-357
- Mehmet Yıldız, 1856 Islahat Fermanının Tatbiki ve Tepkiler, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2003

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Anadolu'ya göç / 3

Balkan Savaşları'ndan Lozan'a

Muhaceret dramı nasıl yaşandı?

1908'de Meşrutiyet'in iç barış getirmesi bekleniyordu; oysa Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhakı ve Bulgaristan'ın Osmanlı'dan bağını koparmasıyla, ortalık büsbütün karıştı. 1912 Ekim'inde Balkan devletlerinin Osmanlı'ya savaş ilanıyla Anadolu'ya göç yeni bir ivme kazandı.

ORHAN KOLOĞLU

Balkanlar'ı büyük ölçüde tekrar Osmanlı'ya kazandıran 1878'deki Berlin Antlaşması, hudutların yeniden saptanmasını pazarlıklara bıraktığı için, bir yönüyle de, Balkanlar'daki Osmanlı vatandaşlarının huzursuzluğunun devamına hizmet eder.

1881'de Fransa, Tunus'u; İngiltere ise, 1882'de Kıbrıs'tan sonra Mısır'ı da işgal ederken, Yunanistan da, Teselya ve Epir'in bir kısmını topraklarına katar. Bulgaristan ise, Osmanlı yönetimine tâbi olduğuna aldırmadan, Doğu Rumeli'ye el koyar.

Bu girişimlerin, Berlin Antlaşması doğrultusunda, göçe zorlanmış insanların topraklarına dönmelerine ve mülklerine tekrar sahip çıkmalarına olanak sağlayacağı umulur.

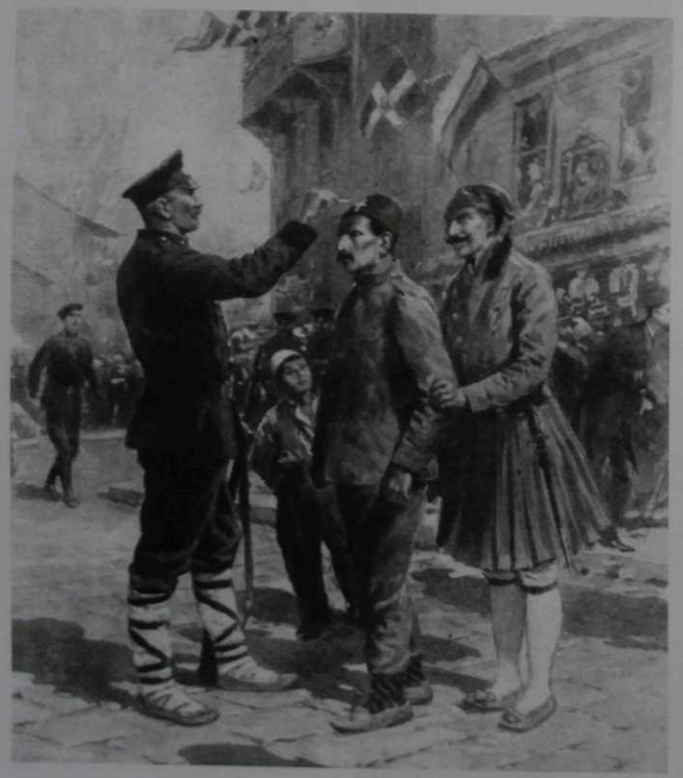
Ama uygulama hiç de beklendiği gibi olmaz. Bir İngiliz diplomatı, 1878'in sonundaki durumu kendi hükümetine şöyle bildirir:

"Ülkenin farklı bölgelerinden gelen bilgiler, Hıristiyanların, açık ifadeleri kadar eylemleri ile de, Müslümanları genel bir göçe zorlamak için iyice yerleşmiş bir kararlılığa varmış olduklarına işaret etmektedir. Türkler direnmeye kalktıklarında, öldürülmektedirler. Her yerdeki Türk köylülerine ülkeden gitmeye hazırlanmaları söylenmektedir. Terkedilmiş köylerde, camiler yerle bir edilmekte ve ayakta kalabilmiş evler yakın yörelerden gelen Hıristiyanlarca işgal olunmaktadır."

Bir başka diplomatın, Edirne'deki İngiliz Konsolosu Calvert'ın raporu da, şu satırlara yer veriyor: "Türklerin gerek ulusal ruhlarında, gerek birey olarak davranışlarında bulunan; yabancılara dostça tutum gösterme, atasözü konusu olmuştur. Şimdi ise, üstünlük kazanmış duruma geçince, Bulgarların temel amacı ve hedefi -üzüntü duyarak söyleyeceğim ki, bu davranışa kırsal kesimdeki bazı Yunanlılar da katılıyor- Türk'ü tümüyle yıkıma uğratmak ve onu Avrupa toprağındaki yurdundan atmaktır."

Konsolos Calvert'ın raporu, ilgi çekici bir saptama da içerir: "Müslüman köylüyü geçimini sağlayabilmek için ihtiyacı olan tek araçtan, yani besledikleri hayvanlardan yoksun bırakıp, para ve mallarını elinden almayı ve işlerine yaramayan tarlalarını satmaya zorlamayı, böylece onları 'topraksız köylü' durumuna düşürmeyi planlıyorlar."

Calvert'ın raporu şu yargıyla noktalanır: "Savaşa neden olan Türklerin kötü yönetimi dönemiyle kıyaslandığında, burada göze batacak derecede daha aşağı düzeyde bir

1912 Ekim'inde Balkan devletleri, Osmanlı'ya savaş ilan eder. Bu dönemde Osmanlı'dan kopmuş olan Bulgaristan'da, bugün bize II. Dünya Savaşı'nın 'Nazi tarzı' uygulamalarını anımsatacak sahneler yaşanır: Bir Müslüman Türkün fesi üstüne, Bulgar askeri, haç çiziyor [sağda].

FOTOĞRAFLAR: ORHAN KOLOĞLU ARŞİVİ

Rumeli muhacirleri

Balkan Savaşları döneminde at arabalarıyla İstanbul'a ulaşmayı başarabilmiş ilk 'muhacir' kafileleri kent sokaklarında: Galata Köprüsü'nü geçtikten sonra, Karaköy'de Rıhtım Caddesi'nde ilerleyen bir göçmen kafilesi *[en üstte];* henüz Karaköy Köprüsü'nü geçen bir başka at arabası *[ortada];* kaldırım kenarlarına çökmüş Rumeli göçmenleri *[üstte]*...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

İzmir muhacirleri

Yenigün gazetesinin 19 Ekim 1919 tarihli nüshasında 'İzmir Mültecileri Arasında İki Ay' başlıklı bir haber yayımlanır. Haberde, göçmen kafilesine başkanlık eden ve onları Nazilli bölgesine yerleştiren Ali Fehmi Bey'den bilgi alınır ve şu soruların yanıtları aranır: Nerelerde mülteci var? Muavenet (yardım) heyetleri ne yapıyorlar? Sari (bulaşıcı) hastalık var mı? Sefalet ve açlık ne durumda?.. Kış aylarının yaklaşmakta olduğu ve Yunanlıların yeni bir taarruzunun beklendiği de belirtilen haberde, muhacir kafilelerinin içinde bulundukları şartlar tek tek aktarılır.

yönetim kuruldu."

Bulgarlar gibi, Yunanlıların, Sırpların ve Karadağlıların da aynen uyguladıkları 'göçe zorlama' taktiği, zamanla Adalar Denizi'ne ve özellikle de Girit'e yansıdı.

Böylece Osmanlı'nın Avrupa topraklarındaki oranı yüzde 45'e ulaşan Müslüman nüfusu, hızla azalmaya başlayacaktı...

Dizimizin bir önceki bölümünde belirttiğimiz gibi, 'Bulgar Taktiği'ni benimsemiş olan Ermeniler de, aynı yöntemi uygulamaya kalkıştılar. Ancak hataları, demografik (nüfusa ilişkin) gerçekleri unutmalarıydı.

Fransız Dışişleri'nin 1897'de yayımladığı 'Ermeni Olayları' raporunda, Balkanlar ve Arap Yarımadası hariç, Osmanlı topraklarındaki 15 milyon nüfusun yüzde 75'inin Müslüman ve sadece yüzde 10'unun Ermeni olduğu kaydedilir.

Ankara'dan itibaren, yalnız Doğu Anadolu'yu kapsayan bölgede ise, bu rakam ancak yüzde 17'ye ulaşabilmektedir.

İngiliz büyükelçisi Layard'ın, böylesine azınlıkta olmalarına rağmen, bölgeye egemen olmak istemelerinin uygunsuzluğunu belirtmesine aldırmadan, taktiklerini uyguladılar.

Bu da, esas olarak Kürt aşiretlerini tahrike yönelik sonuçlar doğurur. İngiliz konsolosluk raporları, iki çeşit Kürt aşireti bulunduğunu kaydeder:

"Sultana itaat edenler ve asiler... Devletin barışçı politikasına uyan sadık Kürt aşiretleri, ayaklananları, askerî açıdan alt etmeyi daima başarmışlardır."

Diplomatların raporlarında bu konu dikkatle vurgulanır; ama Ermeni ayaklanmalarını Bâbıâli bastırınca da, bu tespitler sadece raporlarda kalır ve Avrupa basınına abartmalı bir biçimde yansıyan, hep Osmanlı aleyhtarı söylemler olur.

1878-1912 yılları arasında Balkanlar'da Bulgar, Yunan, Sırp ve Karadağlı komitacıların; İstanbul ve Doğu Anadolu'da ise, Hınçak ve Taşnak terör örgütlerinin eylemleri egemen oldu.

Devlet, doğuda Hamidiye Alayları ile, Balkanlar'da ise Osmanlı ordusunun genç subaylarının yönettiği 'komitacı' birlikleriyle, terörizmi frenlemeye çalıştı.

Makedonya'da, sadece Türklerle çatışmaların bir sonucu olarak değil; Sırp, Bulgar ve Yunanlıların kendi aralarındaki çatışmalarla da kızışan bir ortamda, Müslümanların göçü daha da yoğunluk kazandı.

Bu gelişmelerden cesaretlenen Yunanlılar da, Girit'teki çetelerin baskısıyla, muhacir sayısını artırmaya çalıştılar.

Göç etmeye zorlanmaktan kurtulamayan Balkan Müslümanlarına bir ara umut veren 1897'deki Osmanlı-Yunan Savaşı zaferinin yankıları ise, bir süre etkisini gösterdi...

Bir denge sağlanabildiği sanılırken, 1908'de kriz doruğa çıktı: II. Meşrutiyet'in ilanının iç barış getirmesi bekleniyordu; oysa Avusturya'nın zaten işgal etmiş olduğu Bosna-Hersek'i ilhak etmesi ve Bulgaristan'ın Osmanlı devleriyle bağını tamamen koparması, ortalığı büsbütün karıştırdı.

Hatta bir ara Yunanistan hemen Girit'e el koymaya kalkıştıysa da, Avrupa'nın müdahalesiyle engellendi. Böylece Anadolu'ya göç yeni bir ivme kazanırken, önce 1911'de İtalyanların Libya'yı işgali, arkasından da 1912 Ekim'inde Balkan devletlerinin Osmanlı'ya savaş ilanı, 1877-78 sonrasındaki muhaceret dramının bir kez daha yaşanmasına yol açtı.

Savaşın daha ikinci ayı dolmadan, Bulgar ordularının Çatalca'ya kadar ilerlemesi, Edirne gibi bazı müstahkem mevkiler dışında, bütün Balkanlar'ın elden çıkması, yüz binlerce muhacirin İstanbul üzerinden Anadolu'ya geçmesi sonucunu doğurdu.

Canlarını kurtarmak için, Balkan muhacirlerinin kaçmaktan başka çareleri kalmadığını, İngiltere'nin Kavala Konsolosu da, hükümetine şöyle bildirdi:

"Hiçbir abartmaya düşmeden, denebilir ki, Kavala ve Drama yörelerinde Bulgar komitacılarının ve yerel Hıristiyan halkın elinden çile çekmemiş tek bir Türk köyü bile yoktur. Çoğunda düzinelerle erkek kıyımdan geçirilmiştir; diğerlerinde ırza geçmeler ve talan devam ediyor."

Diğer konsolosluk raporları da, bir tek Müslüman erkeğin canlı bırakılmadığı köylerden söz eder... Genellikle insanların camilere doldurulup yakıldıkları, böylece hem dinî hem de etnik bir 'temizlik hedeflendiği belirtilir bu raporlarda...

Batılı gözlemciler, bu şe-

Bulgar askerleri, ölüme mahkûm ederek kurşuna dizecekleri iki Rumeli göçmenine infaz kararını okuyorlar [üstte]. Doğu Anadolu'daki Ermeni olaylarının tanığı İngiliz Büyükelçisi Layard [solda].

1912'deki Bulgar katliamından sonra Meriç Nehri'ne atılan Müslüman Türkler [solda].

11 Ekim 1919 ve 19 Kasım 1919 tarihli 'Tasvir-i Efkâr' gazetelerindeki iki haberde, Yunan işgali altındaki İzmir'den göç eden 140 bin İzmir muhacirinin durumu sorgulanıyor [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Pisani'den Anadolu manzaraları

Korfu doğumlu (1899) İtalyan gazeteci ve ressam Vittorio Pisani, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı dönemlerinde Anadolu'da gözlemci olarak bulunur ve hem savaşlara hem de Anadolu'da sivil halkın göçlerine ilişkin görüntüleri, suluboya tablolarına aktarır. Pisani'nin bu yapıtları bugün, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Müzesi'nde yer almaktadır.

kilde yok edilenlerin sayısının 200 binin üzerinde olduğunda birleşirler. Osmanlı belgelerinde ise, bu rakam 300 bin olarak saptanmıştır.

İşin ilginci, bu rakam ve olayların, Balkan topraklarını paylaşma hedefiyle birbirine giren Yunanlılarla Bulgarların, birbirlerini suçlamak için 1913-14 arasında yayımladıkları 'Katliam Kitapları'nda da yer almasıdır!..

Gel gelelim, asıl şaşırtıcı olan, Türk ve Müslüman ahali toplu bir kıyıma uğrarken, bu olayları inceleyip yorumlayan Hıristiyanlar arasında, hâlâ karşı tarafı haklı görenlerin bulunmasıdır!

Örneğin, Baron d'Estournelle de Constant, "Bulgaristan'ın maddesel, düşünsel ve ahlâksal kültürünün geliştirilip ilerlemesi için gösterilen soylu gayret"ten dem vurur.

Beş ay kadar süren Edirne kuşatması sırasında, yerli halkın yanı sıra 20 bin muhacirin de sığınarak, açlık ve sefaleti artırdığı kent teslim olunca, Bulgarlarla Yunanlılar, üç gün boyunca şehri talan ederler.

İşgal altındaki Edirne'de, ırza geçme ve öldürme, sıradan olay sayılır. Esir askerlere hiçbir yardım yapılmayarak, her gün, 200 kadarı, açlık ve hastalıktan ölmeye terk edilir.

"En iyi Türk, ölü Türktür" anlayışı tam anlamıyla uygulanır. Arnavutluk bölgesinde, iki ilçede 2.044 kişinin öldürüldüğü, 2.800 evin yakıldığı, 25 bin baş hayvana el konulduğu konsolosluk raporlarına geçer.

Aynı şekilde, Kosova Ovası'nda 700 bin koyunun gasp edildiği de belirlenir. 1912-1920 arasında, Osmanlı Dahiliye Nezareti 414 bin muhacirin (132 bini Edirne'ye olmak üzere) Anadolu'ya yerleştirildiğini kaydeder.

Yunanlı araştırmacı Antoniades, 1922'de bu rakama, kayda geçmemiş 500 bin muhaciri eklemek gerektiğini yazar.

İstatistikler, Balkanlar'da 1,5 milyon Müslüman nüfusun 'eksildiğinden' söz eder:

Türk nüfus	1911	1920
Yunanistan	746.000	124.000
Bulgaristan	327.000	179.000
Sırbistan	1.241.000	566.000

Görüldüğü gibi, 2,3 milyonluk bir nüfusun 1,5 milyon azalarak 870 bine inmesi söz konusudur.

I. Dünya Savaşı'na girerken, Osmanlı devletinin Edirne ve Arap vilayetleri hariç, Anadolu nüfusunun yüzde 81'i Türklerden, yüzde 9,5'u Rumlardan, yüzde 7'si ise Ermenilerden oluşur.

Özellikle Ermeni oranının düşmesinde, kimi Ermeni köylerinin Rusya'ya göç etmesi, diğer taraftan Balkanlar, Girit ve Kafkaslar'dan gelenlerin Müslüman çoğunluğu artırmasının etkisi vardır.

'Azınlık' durumlarının daha da artması, Ermenileri, Rus ordularına destek vermek için Osmanlı kuvvetlerini arkadan vurmaya teşvik ettiği de açıktır.

Esasen daha 1910'da Sosyalist Enternasyonal'in Kopenhag Kongresi'ne sunduğu raporda Taşnak Partisi, Doğu Anadolu'nun her köyünde silah deposu kurduğunu, teröristlerine silah talimi yaptırdığını, tehditle para topladığını açıklamaktan kaçınmaz.

Bu hazırlık pratiğe sokulunca, Bâbıâli bir geçici iskan uygulamasına yönelir. Savaş sonunda tekrar eski yerlerine dönmeleri koşuluyla, Van'da, Erzurum'da Rus yanlısı eylemlere başlamış olan Ermeniler tehcire (zorunlu göç) tâbi tutulur.

Bu tehcir sırasında, gerek salgın hastalıkların, gerekse iklim koşullarının etkisiyle, sayıları birkaç yüz bin olarak hesaplanan Ermeni'nin öldüğü bilinir.

Benzeri bir uygulama da, daha sınırlı ölçüde, Yunanistan İtilaf Devletleri'nin ittifakına katılıp savaşa girdiğinde, Ege bölgesindeki Rumlara uygulanır.

Bu çerçevede, Ermeni komitacıların desteğiyle, Rus

Edirne önlerinde, kenti işgal eden Bulgar süvarileri [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Yunan askerlerinin Uşak'ta katlettiği sivil halk [sağda]. Kasaba civarında, Yunan askerleri tarafından yaralanmış yaşlı Türkler, yakılıp yıkılmış evlerinin önünde [en sağda].

ilerleyişinin Doğu Anadolu'dan Orta Anadolu'ya doğru, bir Müslüman göçüne zemin hazırladığına da dikkati çekmek gerekir.

1916'da Samsun, Sivas, Mamûretülaziz ve Diyarbakır'a sığınmış olan Müslüman Türklerin sayısının 659 bine ulaştığı hesaplanmaktadır. Bu kaçış sırasında, ne kadarının yollarda öldüğü ya da öldürüldüğü bilinmez.

Bu bölge halkı ancak 1918'de, Rusya savaştan çekilince geri dönebilir. Bu yüzden, 1919'da Yunan orduları İzmir'e çıktığında, Batı Anadolu'da büyük bir göç paniği yaşanırken, Doğu Anadolu'da daha rahat bir ortam vardır.

Yıl 1921: 26 Şubat tarihli Fransız Le Monde Illustré'den bir Kızılhisar fotoğrafı: Yunanlıların yakıp yıktıkları camide, bir de yaşlı insan cesedi göze çarpar [en sağda]. Chicago Tribune'ün muhabiri Clayton, Yunan ordusunun yakıp yıktığı Alaşehir'i görüntülüyor [sağda].

Ermeniler, İngiliz ve Fransızların teşvikiyle, hem Türk Kurtuluş Savaşı'na hem de Bolşeviklere karşı çıkma hatasını işleyince, bütün 'Büyük Ermenistan' hayalleri suya düşecektir:

1914'te Çarlık Rusya'sının Erivan vilayetinde 270 bin Türk ve Tatar nüfus varken, 1926'da bu topluluklardan sadece 89 bin kişinin kalmış olması, eksilen 181 bin kişinin akıbeti hakkında soru işaretlerini akla getirir.

Yunan ordularının Anadolu'nun içerlerine doğru ilerlemesiyle, iki yönlü bir göç hareketi ortaya çıkar:

Yunan kuvvetlerinin köyleri yakmaları ve sivil halka karşı kıyıma girişmeleri, doğal olarak bir panik yaratıyordu. Diğer yandan dikkatler Yunanistan sınırları içindeki Türklerden uzaklaşmış olduğu için, Yunan çeteleri oradaki Türk köylerini basıp onları kaçırmanın yollarını arıyorlardı.

Sevr Antlaşması'nın imzalanması hedefe vardıkları kanısını yaratmıştı; ama umutları çok kısa sürdü. Önce 'Sakarya Meydan Muharebesi', bir yıl sonra da 'Büyük Zafer' ile bütün hayalleri suya indi.

Ancak Yunan ordularının, çekilirken bütün şehirleri yakmaları -dönemin ABD konsolosu, Manisa ve Turgutla'da yüzde 90, Alaşehir'de ise, yüzde 70 oranında evlerin yakılmış olduğunu saptar- öyle bir tepki doğurmuştur ki, bölgede bir 'İyonya Devleti' kurma, hatta İstanbul'u sahiplenme hayalleri kurmuş olan yüz binlerce Rum, korkularından, kendi inisiyatifleriyle, Anadolu topraklarını terk etmeyi yeğlemişlerdir.

Bu yüzden Lozan Barış Konferansı'nda, İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türklerinin dışında bırakıldığı bir 'Mübadele'de (nüfus değiş tokuşu) daha çok Anadolu'ya dönen Türkler gündeme gelir. 1912'den 1922'ye kadar Aydın, Bursa, İzmit, Ankara ve Konya vilayetlerinde, 1 milyon 250 bin Türk'ün kaybedilmiş olduğu da anımsanmalıdır.

İzmir'in işgalinden sonra kenti terk eden ve evsiz barksız kalan bir grup muhacir [solda]. Uşak'ta Yunan askerleri tarafından katledilen bir Türk kadın, başında ailesiyle birlikte [altta].

'Mübadele' barışçı bir çözüm için kaçınılmaz bir formüldü; ancak onun da gerek Türk, gerekse Yunanlılar üzerinde olumsuz etkileri olduğu unutulmamalıdır. Yüzyıllardır Rumlarla iç içe yaşamış Türkler, anadilleri kadar Yunanca da biliyorlardı; komşularıyla dostça ilişkiler içindeydiler. İklimine, koşullarına alıştıkları bir ortamdan kopup hiç bilmedikleri bir ortama alışmaları kolay olmuyordu.

Muhacirlerden Grebeneli Hüseyin Güray, Mübadele başlayınca, dönemin Yunan Hükümeti'nin öküzlerine el koyuşunu, camiyi hemen kiliseye dönüştmesini unutamadığını belirtir.

Midillili Niyazi Akıncıoğlu da, ayrılışın üzüntüsünü şöyle şiirleştirmiştir: "Bir ezan vakti başladı gurbet / Bir ezan vakti bitti memleket / Ak kağıda kara yazı yazmak hüner değil / Gurbeti vatan bil de göreyim."

Sadece Yunanistan'dan gelen Türkler mi anavatanlarına hasret çekiyorlardı?.. Anadolu Rumları'nın Yunanca bilmedikleri sadece 'Karamanlıca' denilen Türkçe'yi konuştukları; ama Hıristiyan dininde oldukları malûmdur. Onlar, Yunanistan'da daha da sıkıntı çekmişlerdir. Bunlardan Maria Makridu'nun ağzından eksik olmayan bir dörtlüğü, İskender Özsoy 'İki Vatan Yorgunları' adlı eserinde aktarır: "Dereköy'den çıktım yan basa basa / Mudanya'ya geldim kan kusa kusa / Dereköy'den çıktım başım selamet / Mudanya'ya geldim koptu kıyamet." ■

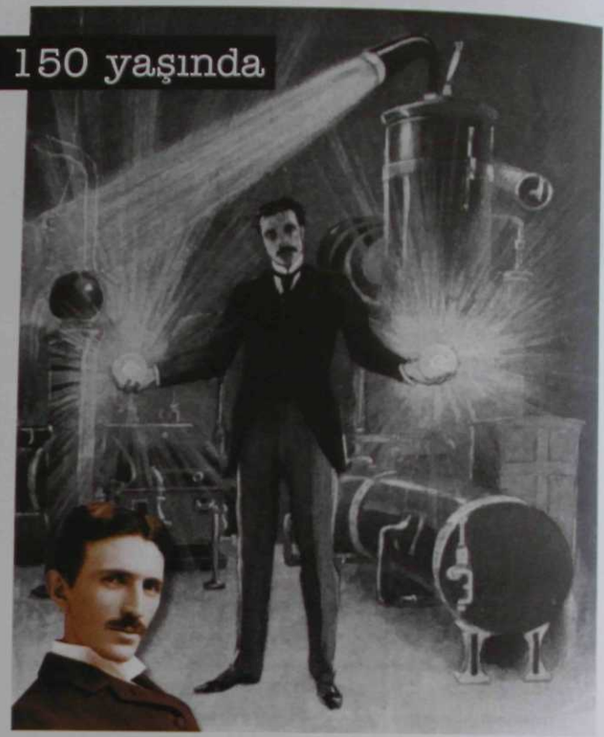
1924'teki Mübadele sırasında, Yunanistan'a gitmeye hazırlanan Rum mübadiller ve onları götürecek olan gemi [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Arka plandaki dahi' 150 yaşında

Edison'a rağmen Tesla...

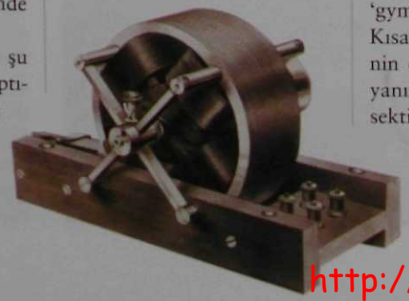

Bugün elektrik üretimi, iletimi ve kullanımı alanlarına egemen olan alternatif akım sistemlerini geliştiren ve Edison'a rağmen bunları kabul ettiren Tesla, yüzlerce de buluş geliştiren ve hep 'büyük düşler' peşinde koşan bir bilim insanıdır.

FATİH TOPTAN

Tesla, yaşamı boyunca ortaya koyduğu pek çok önemli icadın ötesine geçip, daha fazlasını da yapabilirdi... Ya da çok zengin olabilirdi! Ancak o, 'büyük düşler' peşinde koşmayı tercih etti.

Dr. B. A. Behrend'ın şu sözleri, Tesla'nın neler yaptığının kısa bir özetidir: "Eğer sanayiden Tesla'nın icatlarını söküp çıkarsaydık, çarklar dönmez olur, elektrikli trenler ve tramvaylar durur, şehirlerimiz karanlığa gömülür, atölyelerimiz işsiz kalırdı. Evet, çalışmaları endüstrinin kolu bacağı olmuştur... Adı elektrik biliminin gelişiminde bir çağa damgasını vurmuştur. Çalışmaları devrimler yaratmıştır..." (M. Cheney, Tesla / Anlaşılamamış Dahi, Aykırı Yayınları, 2002).

Nikola Tesla'nın bir gençlik fotoğrafı [üstte] ve aynı dönemde Tesla'yı, elinde 'alev topları' ile laboratuvarında gösteren bir desen [sağ üstte]. Tesla'nın 1888 yapımı elektrik motoru [sağda].

Nikola Tesla'nın öyküsü, bundan tam 150 yıl önce, 10 Temmuz 1856'da Hırvatistan'ın Smiljan kentinde başlar. Babası Milutin Tesla, Sırp asıllı Ortodoks bir papazdır. Annesi Duka Mandiç ise, okuma yazma bilmemesine karşın, 'mekanik yumurta çırpıcı' gibi kendi geliştirdiği çeşitli ev ve çiftlik araç-gereçleriyle dikkatleri üzerine çeken bir kadındır.

Nikola, evde başladığı öğretimine Karlstadt'taki bir 'gymnasium'da devam eder. Kısa zamanda öğretmenlerinin dikkatini çeken zekâsının yanında, hayal gücü de yüksektir.

Söylenenlere göre, genç Nikola bu yıllarda Niagara Şelaleleri'nin bir gravürünü görür ve hayalinde, güçlü şelalenin döndürdüğü büyük bir tekerlek canlanır. Amcasına, bir gün Amerika'ya gideceğini ve bu yolla enerji elde edeceğini söyler *(www.pbs.org)*.

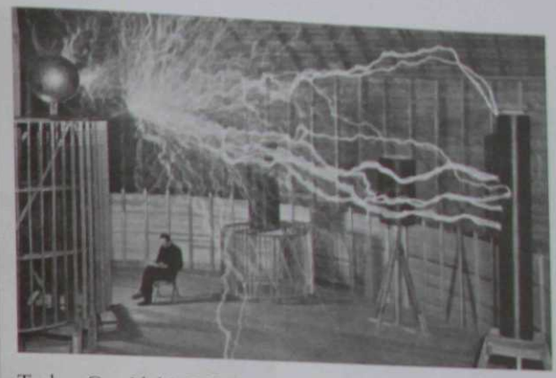
Sanırız amcası bir gün bunun olabileceğine en ufak bir ihtimal bile vermemiştir!..

Babasının, papaz olması yönündeki ısrarına karşın Tesla, Graz'daki Politeknik Okulu'na başlar.

Mendel'in çok nadir bir örnek olduğu düşünüldüğünde, bunun çok isabetli bir karar olduğu ortadadır!

Buradaki öğrencilik yıllarında Tesla, gördüğü bir 'Gramme dinamosu'ndan etkilenir. Henüz yeni olan bu dinamo, tersine çalıştırıldığında bir elektrik motoru olmaktadır. Ne var ki, bu esnada şiddetli kıvılcımlar çıkarmaktadır. Bunun üzerine Tesla, daha gelişmiş bir motor üzerine düşünmeye başlar...

Ilk olarak Budapeşte'deki bir telefon şirketinde işe giren Tesla, 1882'de, Paris'te, 'Condidental Edison Company'de mühendis olarak çalışmaya başlar. Ertesi yıl, ilk indüksiyonlu elektrik motorunu yapar.

1890'larda Tesla ile 'haksız' bir rekabet içine giren Edison, 1904'te kendi laboratuvarında [en solda]. Tesla, yapay şimşek altında, kitap okuyarak deneyi takip ediyor [solda].

Tesla, 1884'te, New York'a gider. Söylenenlere bakılırsa, New York'a vardığında cebinde sadece birkaç sent ve Edison'a yazılmış bir mektup vardır. Edison'un Avrupa'daki bir iş ortağından yazılan mektuptaki şu satırlar dikkat çeker: "Sevgili Edison; iki muhteşem insan tanıyorum; sen bunlardan birisin. Diğeri ise bu genç adam..."

Böylece Tesla, Edison'un laboratuvarında çalışmaya başlar. Ancak kısa zamanda yolları ayrılacaktır. Elektrik, Edison öncülüğünde 1870'lerin sonlarına doğru New York'a girer ve Edison, Pearl Street'te doğru akım güç istasyonu kurar.

Edison'un doğru akımına karşılık Tesla, elektriği uzak mesafelere daha az kayıpla taşımanın mümkün olduğu alternatif akımı savunur. Edison, Tesla'ya kulak asmayınca, Tesla da sanayici George Westinghouse'la anlaşır.

Böylece, Edison ile Westinghouse arasında büyük bir ticari rekabet başlar. Teknolojik olarak geride kalan Edison, bu rekabette 'bel altın-

Geniş hayal gücü

Hayal gücünün genişliği daha genç yaşlarında iken *[üstte; 1915'te]* göze batan Tesla'nın, yaşamı boyunca gerçekleştirdiği *[sağda; 79. doğumgününde]* yüzlerce buluş, elektrik üretim ve kullanımında büyük ilerlemeler sağlayacaktı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Tesla ile yoğun rekabete girişen Edison, Menlo Park'taki laboratuvarında, ekibiyle birlikte [sağda].

dan' vurmaya başlar:

Sokaklardaki başıboş hayvanların öldürülmesinde, alternatif akımın kullanıldığı metal çubuklardan yararlanılıyordu; bunun yanında, yeni geliştirilen infaz yöntemi elektrikli sandalyede de, yine alternatif akım kullanılıyordu.

Edison bunları ön plana çıkararak, alternatif akımın kötü amaçlar için kullanıldığı izlenimi yaratmaya çalışır...

Edison'un tüm bu çabalarına rağmen, teknolojinin tercihi alternatif akım yönünde olacaktır:

Bunun ilk ciddi göstergesi de, Chicago Dünya Fuarı'nın aydınlatması için açılan ihaleyi Westinghouse'un kazanması olur. Kolomb'un Amerika'yı keşfinin 400. yıldönümü anısına 'Columbian Exposition' olarak da anılan bu fuar, aynı zamanda aydınlatmanın tümüyle elektrikle yapıldığı ilk fuardır.

1 Mayıs akşamında, Başkan Grover Cleveland'ın düğmeye basmasıyla, Tesla'nın jeneratörleriyle beslenen binlerce akkor lambanın ışıl ışıl yanması, bundan sonra yola alternatif akımla devam edileceğini müjdeler...

Tesla'yı arkasına alan Westinghouse'ın önü açılmıştır artık. Niagara Şelalesi'nde kurulacak hidroelektrik santrali için de Westinghouse seçilir.

Burada kurulan alternatif akım elektrik santralleriyle enerji nakil sistemlerinde Tesla'nın geliştirdiği teknolojiler kullanılır.

16 Kasım 1896'da santral tamamlanır. 'The Niagara Falls Gazette', bunu okurlarına şöyle duyurur: "Niagara'daki büyük elektrik santralinde düğmeye basılmasıyla tamamlanan devre, Niagara Nehri'nin yukarı doğru akmasını sağladı!"

Bundan sonra elektrik üretimi, iletimi ve kullanımı alanında alternatif akım egemen olacaktır.

Bu başarının ardından Tesla, en çok sevdiği yere, laboratuvarına geri döner. İlkin, kendini yüksek frekanslı elektrik üzerine araştırmalara verir.

Tesla bununla, ampullerin daha parlak yanması, enerjinin daha verimli bir şekilde iletilmesini amaçlamakta, üstelik bütün bunların daha güvenli olacağını, çünkü bu şekilde enerjinin vücuttan dahi zararsız bir şekilde geçip gideceğini düşünmektedir.

Bu çalışmalarının ilk somut meyvesi olan 'Tesla Bobini'nin patentini 1891'de alır. Tesla Bobini, radyo frekanslarında çok yüksek gerilim değerlerine ulaşılmasını sağlayan bir yüksek frekans transformatörüdür. Tesla bobini, daha sonra radyo ve televizyon vericilerinde de kullanılacaktır.

Hidroelektrik santral

Nicola Tesla'nın Niagara Şelaleleri'nde *[üstte]* kurduğu hidroelektrik güç santralinin '1' numaralı güç binasının içten görünüşü *[solda]*.

Yüksek frekanslarla yaptığı çalışmalarla Tesla, ilk neon ve flüoresan ampulleri geliştirir. Ancak bunlar, oluşturduğu elektrik alanıyla, bir vakum tüpünü kablosuz olarak aydınlatması kadar görenleri hayrete düşürmez.

Bundan sonra, bu yoldaki çalışmalarıyla enerjinin kablosuz iletilmesi fikrine tutkuyla bağlanır. Bunun yerine daha 'ayağı yere basan' hedefler seçseydi, belki de kablosuz iletişimin başlangıcında Marconi adının yerine onun adını görecektik.

Öte yandan Tesla, bu teknolojiyle daha başka neler yapılabileceğini göstermekten de geri kalmaz. 1898'deki bir elektrik sergisinde, dünyanın ilk kablosuz uzaktan kumandalı aracını tanıtır.

Tesla'nın yüzlerce buluşu, elektrik üretimi ve kullanımı alanında büyük ilerlemeler sağlanmasına yardımcı olur.

Büyük düşlerin peşinde koşmasa, belki de çevresindeki pek çokları gibi o da zengin bir adam olabilirdi.

Ancak, belki de onun 'uçuk' fikirlerinden 'korkan' yatırımcılar, bunca başarısına rağmen, ona pek yaklaşmamışlardır. Bunda, ona atfedilen 'uçuk' fikirlerin de payı var mıdır, bilinmez...

Şu bir gerçektir ki, bunların içinde, önceden öngördüğü ve büyük bir kısmı gerçekleşen pek çok teknoloji de bulunmaktadır. Örneğin, I. Dünya Savaşı'nın başlarında, yüksek frekanslı radyo dalgalarıyla gemilerin saptanabileceğini ve bunun flüoresan bir ekrandan takip edileceğini söyler. Bu, çok sonralar geliştirilecek olan radarın ta kendisidir.

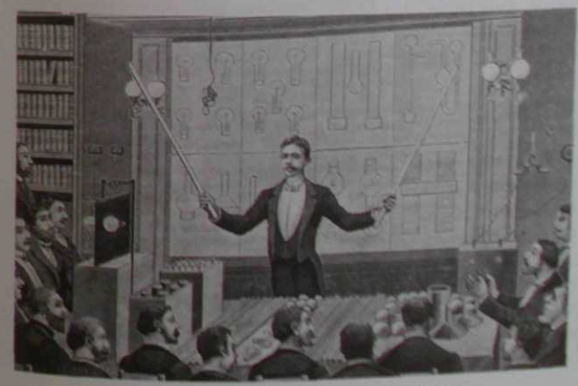
Böylesi bir ömür, 86 yaşında, bir otel odasında tek başına sona erecektir. ■

Tesla'nın öngördüğü buluşlar

Nikola Tesla'nın *[sağda]* öngördüğü ve onun kendi döneminden çok sonraları gerçekleşecek kimi buluşları Tesla'nın ağzından dinleyelim:

- "Ailenin günlük gazetesinin 'telsiz' yolu ile yollanması imkân dâhilinde olacaktır."
- "Şehirlerimizde asansörlü park yerleri yükselecek, tercihli yollar ihtiyaca göre düzenlenecek, belki de insanoğlunun tekerleklerin yerine kanatları koyması ile bunlar tamamen ortadan kalkacaktır."
- "Yerkürenin ısı kaynakları endüstrinin kullanımına sunulacaktır. Güneş enerjisi evimizdeki enerji ihtiyacının büyük bir kısmını temin edecek, geri kalanı telsiz enerji nakli ile sağlanacaktır."
- "Bugün kullanmakta olduğumuz telefonların yerini ceplere girebilecek kadar küçük aletler alacaktır."
- "Herhangi bir habere, bir ülkenin devlet başkanının devrilmesine, dünya kupası final maçına, ya da bir depremin ya da terörün yarattığı felaketlere sanki olay yerindeymiş gibi şahit olabileceğiz."

Chicago Dünya Fuarı'nın açılışını ABD Başkanı Grover Cleveland, Tesla'nın jeneratörleriyle beslenen binlerce akkor lambayı harekete geçiren düğmeye basarak yapmıştı [solda, en üstte]. Genç Tesla, 1895 yılında bir bilimsel sunum sırasında [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

‘Halamın yıldızı’ veya ‘Sürtük seyyare’...

Halley ve kuyrukluyıldızı

Bir kuyrukluyıldızın yörüngesini ilk hesaplayan kişi olan Edmond Halley, en çok, adını verdiği kuyrukluyıldızla anılır. Ama yaptıkları, elbette bununla sınırlı değildir...

FATİH TOPTAN

Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın ‘Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç’ romanının ‘romanesk tabiatlı’ ve ‘gördüğü gibi yaşamakla kalmayan, milletlerin umumî hayatlarını tetkike tenezzül edebilmiş’ genç kahramanı Irfan Galip, 1910’da, kuyrukluyıldızları, Halley Kuyrukluyıldızı’nın ya da mahalledeki kadınların tabiriyle ‘halamın yıldızı’nın dünyaya çarpmasından endişe eden mahalleli kadınlara, düzenlediği konferansta şöyle anlatır:

“Güneşin etrafında sekiz seyyare vardır. Bunların hepsi kendi mahrekleri üzerinde devrederler. (...) Bu saydığımız seyyarelerden başka, güneşin -kendinden- pek ziyade uzaklaşan hercai meşrep bir takım seyyareleri daha vardır (...) Bu kuyruklu yahut saçlı dediğimiz sürtük seyyareler, güneşten pek ziyade uzaklaşırlar.”

‘Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç’ romanının, Hilmi Kitabevi tarafından yayımlanan 1958 baskısının kapağı [sağda].

Yüzyıllardır dünyanın etrafından ‘bir adı olmadan’ geçip giden bu ‘sürtük seyyare’, nasıl ‘bir ad sahibi’ oldu?

Öncesini W. Bixby’den dinleyelim: “Her ne kadar İngiltere ve Avrupa’da yeni bir bilim çağı doğuyor idiyse de, evrenin gerçek yapısı konusundaki bilgiler çok yetersizdi.

Örneğin kuyrukluyıldızlar bütünüyle şaşırtıcı bir konuydu. Hiç kimse, hatta Newton bile, onların rastgele görünmelerini ve düzensiz hareketlerini açıklayamamıştı.”

“Bu acayip cisimler eski çağlardan beri, tüm dünyada insanları heyecanlandırmış ve korkutmuştu. Beklenmedik zamanlarda ve bilinmeyen nedenlerle kuyrukluyıldızlar birden görünmüş, belki birkaç gün dünyanın görüş alanı içinde kalmış, sonra da yok olmuşlardı. 1680’de de durum böyleydi.” (W. Bixby, TÜBİTAK, 2002).

Halley Kuyrukluyıldızı’nı temsil eden bir 18. Yüzyıl çizimi *[üstte, en solda]*. Yıl 1835: Cork City’de kalabalık, Halley Kuyrukluyıldızı’nın geçişini izliyor *[üstte, ortada]*. Halley Kuyrukluyıldızı’nın 1910’daki geçişi *[üstte]*. Kuyrukluyıldıza adını veren Edmond Halley *[solda]*.

Bixby, bunun ardından, kuyrukluyıldızların doğru olarak anlaşılmasındaki bazı engellerden söz eder ve bunların en önemlilerine örnek olarak, yörüngelerinin çok uzun olmasını ve çoğunun insan yaşamı boyunca ancak bir kere görülebilmesini gösterir.

Newton bile, kuyrukluyıldızların gezegenler gibi eliptik yörünge boyunca hareket ettiklerine ve aynı çekim yasalarına tabi olduklarına çok sonraları kanaat getirecektir. Bunu Halley çözümler.

Halley, kuyrukluyıldızlar üzerine önceki yıllarda tutulan kayıtları dikkatle inceler, bunlara Newton’ın çekim yasalarını uygular ve çalışmalarının sonunda, 1531, 1607 ve 1682 yıllarında görülen kuyrukluyıldızların aslında aynı kuyrukluyıldız olduğunu ve bu kuyrukluyıldızın 1758’de geri geleceğini hesaplar.

Halley yanılmayacaktır. Onun içindir ki, ilk kez bir kuyrukluyıldızın yörüngesini hesaplayan Halley’in incelediği kuyrukluyıldıza onun adı verilir. Şüphesiz ki Halley, en çok bununla anılır.

Ancak, Halley’in çok yönlü yaşamı bununla sınırlı değildir. Newton’ın, modern bilimin oluşmasında olağanüstü katkıyı koyacağı ünlü eseri ‘Principia’nın yayımlanmasında Halley’in büyük katkıları olmuştur.

Bunun yanında, meteorolojiden dalgıçlığa pek çok alanda önemli çalışmalar yapan Halley’i biraz daha yakından tanıyalım...

Edmond Halley (1656-1742), modern bilimin zaferinin hemen arifesinde, 1656’da Londra yakınlarında zengin bir sabun imalatçısının oğlu olarak dünyaya gelir. İyi bir öğrenim görür. Londra’daki St. Paul Okulu’nu bitirdikten sonra, Oxford’daki Queen’s College’a girer.

İki yıl sonra, henüz 19 yaşındayken, ilerleyen yıllarda aralarının bozulacağı, kraliyet astronomu John Flamsteed ile çalışmaya başlar.

Halley, Oxford’da önemli gözlemler yapar. 21 Ağustos 1676’da Mars’ın Ay tarafından örtülmesiyle ilgili olanlarını ‘Philosophical Transactions’da yayımlar.

17. Yüzyıl’da gözlem yapan ve bunları kayda geçiren astronomlar [solda].

Bu yıllarda, Flamsteed, kuzey yıldızlarına ilişkin bir katalog hazırlama çalışmasındadır. Halley de aynı çalışmayı güney yıldızları için yapmayı önerir.

Babasından mali destek ve Kral II. Charles’dan Doğu Hindistan Kumpanyası için bir tavsiye mektubu alan Hal-

Thomas Rowlandson’un karikatürize bir çiziminde, kuyrukluyıldızı gözlemleyen halk [sol altta]. Farklı kuyrukluyıldız türlerini gösteren eski bir çizim [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Edmond Halley'in 1675'lerde birlikte çalıştığı astronom John Flamsteed [sağ altta]. Halley'in birlikte gözlem yaptığı Paris Gözlemevi yöneticisi, Fransız gökbilimci Gian Domenico Cassini [en sağda].

ley, daha mezun olamadan, Ekim 1676'da İngiltere'nin en güneydeki sömürgelerinden, yaklaşık 150 yıl sonra Napolyon Bonapart'ın sürgün hayatı yaşayacağı Güney Atlas Okyanusu'ndaki St. Hélène Adası'na doğru yola koyulur.

Halley burada, hava koşulları kötü de olsa, 341 yıldızın enlemini ve boylamını kaydeder. 1678'in başında İngiltere'ye dönen Halley, bu yılın sonlarında düzenlediği yıldız katalogunu yayımlar.

Katalog, Güney Yarımküre yıldızlarının ilk kez teleskopla gerçekleştirilen gözlemlere dayanarak belirlenen konumlarını içermesi sebebiyle ilgi toplar ve Halley'in astronomi çevrelerinde tanınmasını sağlar.

Aynı yıl, henüz 22 yaşındayken, İngiltere'nin saygın bilim derneği Royal Society'nin üyeliğine seçilen Halley, kralın önerisiyle Oxford Üniversitesi'nce verilen yüksek lisans derecesini alır.

Halley, 1680'de okul arkadaşlarından Robert Nelson'la Kıta Avrupa'sına bir araştırma gezisine çıkar. Fransa'dayken, Paris Gözlemevi yöneticisi Fransız gökbilimci

Gian Domenico Cassini ile bir kuyrukluyıldızı gözlemlerler ve yanlış sonuçlara varsalar da, yörüngesini saptamak için birlikte çalışırlar.

1682'de İngiltere'ye dönen Halley, Mary Tooke ile evlenir ve Islington'daki evine yerleşir. Evinde mini bir gözlemevi kuran Halley, 22 Kasım 1682'de, ileride kendi adıyla anılacak olan kuyrukluyıldızın geçişini gözlemler. Bu konudaki çalışmaları uzun yıllar sürecek ve sonuçları 1705'te yayımlayacaktır...

Bu önemli yayınından bir yıl önce, Flamsteed'in itirazlarına karşın Oxford Üniversitesi Savilian Kürsüsü geometri profesörlüğüne atanan Halley, 1720'de de Flamsteed'in yerine Greenwich Gözlemevi'ne kraliyet astronomu olarak görevlendirilir.

Halley Kuyrukluyıldızı, dünyaya en yakın geçişini en son 9-13 Nisan 1986'da yapar. Sözünü tutar da gelirse, bir sonraki ziyaret ise, 2062 yılında... ■

Kepler'in çözülmemiş yasaları...

Royal Society'nin üç önemli ismi, Robert Hooke, Sir Christopher Wren *[altta]* ve Edmond Halley, 1684'ün başlarında bir araya gelirler. Söz, Kepler'in henüz çözülmemiş olan, gezegen hareketleri hakkındaki yasalarına gelir. Üçlü, yerçekimiyle uzaklık arasındaki ters kare yasasının doğru olduğuna ve gezegenlerin bu yasaya uygun olarak eliptik yörünge üzerinde hareket ettiklerine inanmakla birlikte, bunu kanıtlayamamaktadırlar. Hooke'un bunu kanıtlayabileceğini söylediği ve hatta Wren'in bunu kanıtlayana ufak bir ödül vereceği, popüler bilim kitaplarında sıkça aktarılan bir anekdottur... Halley, problemin cevabının Newton'da *[üstte]* olduğunu bilir ve hemen ona gider. Konuyu ona açınca öğrendikleri onu çok şaşırtır; Newton bunu zaten çok önceden ispatlamıştır! Aradan o kadar vakit geçmiştir ki, Newton, bu ispatı görmek isteyen Halley'e notların nerede olduğunu bulup veremez. Ancak Halley'e, problemin üzerinde yeniden çalışacağını ve sonuçları ona göndereceği sözünü verir. Newton sözünü tutar. Halley bu eserin öneminin farkındadır. Royal Society'nin maddi imkânları eserin basımını üstlenmeye yetmeyince, bunu kendi üstlenir.

Astronom Takiyüddin'in kuyrukluyıldızı

Osmanlı'da kuyrukluyıldızların geçişi, güneş ve ay tutulmaları gibi astronomi olayları, müneccim başılar tarafından takip edilir ve yorumlarıyla birlikte saraya bildirilir. Osmanlılarda ilk rasathane ise, Sultan III. Murad döneminde (1574-1595) Takiyüddin *[üstteki minyatürde, en sağda]* tarafından İstanbul'da kurulur. Takiyüddin'in yaptığı önemli çalışmalar arasında, 1577'de İstanbul göklerinde bir ay boyunca, bir kuyrukluyıldızı izlemek de bulunur *[sağda; Nusretname'den bir kuyrukluyıldız minyatürü]*. Ne var ki rasathane, 22 Ocak 1580 tarihinde Padişah'ın emriyle, kaptanıderya Kılıç Ali Paşa tarafından yıkılır... Takiyüddin'in rasathanesi yıkılmasaydı, Hüseyin Rahmi, Halley Kuyrukluyıldızı'nın 1910'daki görünüşü öncesinde halkın batıl inançlarla dolu cahilce bakışını hicvettiği romanı 'Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç'ı yine yazar mıydı, bilinmez... Gürpınar, halk arasında dolaşan türlü söylentiye karşın, kuyrukluyıldızın dünyaya hiçbir 'zarar' vermeden geçeceğinden emindir. Bunu, kitabın önsözündeki şu cümlelerle ifade eder: "(...) Bunun için telâşa ne lüzum var efendim! Bu yer yuvarlağı annemiz yaradılışından beri sonsuzluk içinde nazlı nazlı seyran ederken o oynak ve yoldan çıkmağa müstaid öteki hemşirelerinin kimbilir kaç kere daha kendisine yaklaşma cilvelerine uğramıştır... Öyle iken üzerinde bu yüzden hâsıl olmuş bir sakatlıktan eser görmüyoruz. Emin olunuz ki bu defa da yine öyle olacaktır..." Hüseyin Rahmi Gürpınar *[altta]*, romanının sonuna geldiğinde, kuyrukluyıldız gelip geçmiş ve önsözde belirttiği gibi korkulanlar asılsız çıkmıştır. Yazar biraz da haklı olmanın verdiği gururla, sonsöze yazar şu cümleyi de ekler: "Halley geri dönecektir. Fakat yetmiş beş sene sonra!.. Şu satırları okuyanlar içinde, 1985 senesine kadar hayatta kalacak bahtiyarlar bulunursa, geçirdikleri şu tecrübeye istinaden gelecek evlâtlarımıza eracife kulak asmamaları lüzumunu tavsiye etsinler."

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

9 bin yıl öncesinin Çatalhöyük'ünde...

İki arkeolog, iki farklı bakış

Bir Neolitik Çağ yerleşimi olan Çatalhöyük'ü keşfeden ve 40 yıl önce burayı ilk kez kazan arkeolog James Mellaart ile, son 13 yıldır Çatalhöyük kazılarını yürüten heyetin başkanı arkeolog Ian Hodder, Çatalhöyük'e ilişkin farklı yorumlara sahipler...

Mellaart

Hodder

ERKAN ILDIZ

İstanbul'da Mayıs ayı sonunda, Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi'nde açılan 'Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük' sergisi, 9 bin yıl öncesinin eşsiz duvar resimlerine sahip bu Neolitik Çağ yerleşmesini günümüz Türkiye'sinde yeniden tarih ve arkeoloji gündeminde öne çıkarırken, aynı zamanda geçmişi nasıl değerlendirip kurgulayacağımızı bir kez daha düşünmemize yol açtı.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün ortaklaşa düzenledikleri sergi nedeniyle İstanbul'a gelmiş olan, hem Çatalhöyük'ü keşfeden ve 40 yıl önce burayı ilk kazan arkeolog James Mellaar ile, hem de son 13 yıldır buradaki araştırmaları yürüten kazı heyetinin başkanı arkeolog Ian Hodder ile Çatalhöyük üzerine yaptığımız söyleşileri, dergimizin sayfalarında okuyacaksınız.

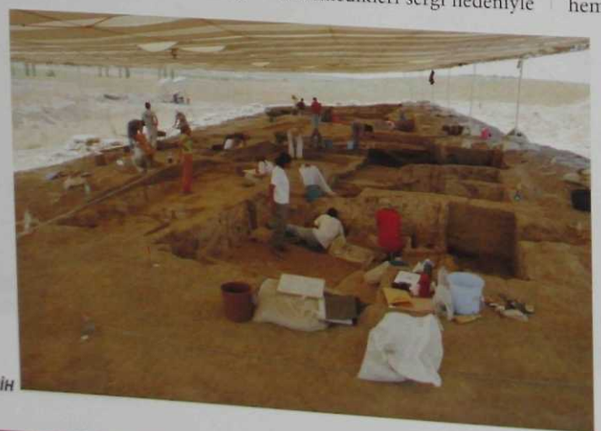
Bu söyleşilerde gördük ki, aynı yerleşim yerine iki farklı bakış söz konusu... Mellart, arkeoloji ve antropolojinin iki farklı bilim dalı olduğunu ve arkeoloğun görevinin de, bulguları ortaya çıkartmaktan ibaret bulunduğunu söylerken; Hodder ise, tüm buluntu ve bezemelerde yer alan 'gizli' sembolizmin, Çatalhöyük'ün günlük yaşamındaki yerini saptamaya yönelmiş görünüyor...

James Mellaart, 40 yıl önce, Çatalhöyük'teki kazılarda bulduğu tombul kadın heykelciklerini, "Ana Tanrıçalar" olarak adlandırmış ve toplumdaki anaerkil yapılanmanın birer kanıtı şeklinde değerlendirmişti.

Toplumda ana soylu hiyerarşinin yanı sıra, zenginlik farkının yarattığı bir statü farklılaşması da vardı. Boğa başları, yerleşimde güçlü bir boğa kültünün varlığına işaret etmekteydi ve dinî ritüeller için ayrılmış özellikli kutsal alanlar bulunmaktaydı...

Hodder ise, esas olarak bu kanıda değildi: Ona göre, Çatalhöyük anaerkil bir toplum değildi. Kadın ve erkeğin statü farkını destekleyecek arkeolojik veriler de bulunmamakta idi.

Çatalhöyük'ü 1961, 62, 63 ve 65 yıllarında, dört sezon boyunca kazan James Mellaart [en solda] 1993'te Çatalhöyük kazılarının başına geçen Ian Hodder [solda] ve Çatalhöyük İllüstrasyon Ekibi'nin arkeolojik bulgulara uygun olarak gerçekleştirdiği bir desen [solda, ortada].

2004 kazı sezonundan bir görüntüde, '4040 Alanı' adı verilen bölgede sürdürülen çalışmalar [sağda].

James Mellaart'ın kazıları sırasında ortaya çıkartılan tapınak VII.31'den bir görüntü [en solda]. Çatalhöyük kazısınd Tabaka V'te bulunan bir binadaki orijinal duvar resmi [solda]: Fotoğraftaki figürde, 'büyük' kırmızı bir boğanın 'küçük' insanlar tarafından kızdırılışı ve tuzağa düşürülmesi resmedilmiş.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

FOTOĞRAF: AYDIN COŞKUN

Güney Kazı Alanı'nda, 2006 itibariyle ulaşılan son tabaka [üstte].

James Mellaart'ın bakış açısı:

'Arkeoloji, bulgu demektir'

Çatalhöyük'ü keşfeden Mellaart, kazı yapmanın, doğru düzgün arkeoloji yapmanın 'antropoloji' ile ilgisi olmadığını, arkeoloğun toplumu kendi kafasında inşa edemeyeceğini söylüyor.

Erkan Ildız ve Salkım Selvi, Arlette-James Mellaart çiftiyle beraber.

FOTOĞRAF: YUSUF ASLAN

ERKAN ILDIZ
SALKIM SELVİ

Çatalhöyük hakkında, "Burası, Anadolu'ya her şeyin Mezopotamya'dan geldiği fikrini yıktı" diye düşünen James Mellaart, 1958'de Çatalhöyük'ü keşfettiğinde, herhalde buranın sonradan bu kadar ünleneceğini tahmin etmemişti...

Mellaart, Konya Ovası'nda yüzey araştırmalarına 1951'de başlamış. Ancak 1958'de Çatalhöyük çevresine ulaşabilmişler ve yaptıkları yüzey araştırması ile, burasının neolitik bir yerleşme olduğunu hemen fark etmişler...

O zamanlar, Batı arkeoloji dünyasında, Anadolu'da Neolitik Çağ yerleşmesi bulunmadığına inanılmaktaydı ve Çatalhöyük bu düşünceyi yıkmış oluyordu...

Mellaart 1961'de başladığı kazıları 1962 ve 1963'te de sürdürdü. Son kazısını 1965'te yaptı. Sonra çalışmalara 28 yıllık bir ara verildi...

James Mellaart'a ilk sorumuz şöyle:

➤ *Kitabınız, "Çatalhöyük Anadolu'da Bir Neolitik Kent" adını taşımasına rağmen, siz buranın bir Paleolitik Çağ sonu yerleşmesi olduğunu düşünüyorsunuz sanırım?*

Sorunuz, tıpkı Ortaçağ'ın ne zaman sona erdiği ve Yeni Çağ'ın ne zaman başladığı sorusu gibi. Ortadoğu tarihine bakış da aynen böyle. Paleolitiği en çok avcılık ve toplayıcılık ile özleştiriyoruz.

Bu dönemde alet kullandıklarını, mağara resimleri yaptıklarını ve yerleşik düzenlerinin (evlerinin) olmadığını biliyoruz. Ancak nasıl yaşadıklarını tam olarak bilmiyoruz.

Tarihte kesin çizgiler yoktur. 'Neolitik' terimi, insanların yerleşik hayata geçtikleri, ev yapmaya başladıkları dönemi tanımlıyor. Bu dönemde genellikle tahıl yetiştiriliyor ve hayvanlar evcilleştiriliyor. Önceden doğada ne bulurlarsa topluyorlardı; avcılık ve balıkçılık yapıyorlardı.

Şunu söylemek istiyorum: Yeni bir tarihsel dönem diğerini aniden keserek başlamaz. Eski dönemin içinde oluşmaya başlar ve zamanla, gerekli koşullar oluştuğunda da gelişir.

➤ *Çatalhöyük'te tarım ve hayvancılık ne aşamadaydı?*

Bu konuda halen bir tartışma var. Gayet güzel tahıl yetiştirdiklerini biliyoruz. Fakat iklim fazlasıyla nemliydi; bu yüzden birkaç kilometre ötede, mesela dağ eteklerinde tarım yapıyor olabilirler.

Bildiğimiz şeyler yetiştiriyorlardı: Buğday, arpa, mercimek, bezelye. Tipik bir köylü yemeği... Tabii aslında köylü değillerdi (gülüyor).

➤ *Bu insanlar nereden geldiler?*

Daha doğuya veya güneye gidersen, benzer başka kültürler var. Her yerde benzer şeyler oldu. Avlanan insanlar, tatlı su kaynağının yanında güzel bir yer bulunca yerleştiler.

Mesela Çatalhöyük'te mutlaka nehir vardı, çünkü kazdıkça alttan su çıkar. Hayvanlar, kuşlar suya gelir. Kış haricinde çekici bir yerdi Konya Ovası. Aslında güneydeki deniz kıyısı hiç de uzak değil, bir haftada yürüyebilirsiniz. Ama bir şekilde kalmaya karar verdiler.

Nüfusun artmasına yol açan bir şey olmalı. Zamanla yerleşik yaşam kültürü gelişmeye, Konya Ovası'na yayılmaya başladı. Sadece Çatalhöyük yoktu; birkaç başka yerleşim daha vardı.

Ama asıl ilginç olanı, çok daha sonraları, bölgede beş şehrin ve yüz köyün olduğu Tunç Çağı'ndan farklı bir düzendi bu. Tüm Konya Ovası'nı -ki oldukça büyük bir alandır- araştırdılar ve sadece iki-üç başka yerleşim kurdular.

Ancak hepsi Çatalhöyük'ten çok daha ufaktı. Büyük olasılıkla bunlar ani zorunluluklar nedeniyle kurdukları köylerdi: Günün birinde bir salgın hastalık çıkar ve o

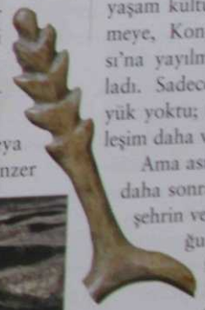
FOTOĞRAF: AYDIN COŞKUN

12 Haziran 2006: İngiliz arkeolog Michael House, 4040 Alanı'ndaki kazıda bir insan iskeleti buluyor [solda]. Mellaart tarafından 'Tapınak AII.1' adı verilen bir binanın buğday ambarında bulunmuş heykelcik [solda]: Kadının başı ile sol kolunda tuttuğu hayvan, orijinal değil.

Doğu Çatalhöyük (Neolitik dönem) kazılarında bulunan bir kemik olta ucu [üstte; Konya Arkeoloji Müzesi] ve bir kemik nesne [sol üstte; Konya Arkeoloji Müzesi]. James Mellaart'ın 1960'lı yıllarda yaptığı kazılardan bir görüntü [solda].

Üç kitap

"Çatalhöyük Anadolu'da Bir Neolitik Kent" [sağda] 1964'te Mellaart tarafından yazıldı. 'Çatalhöyük/ Leoparın Öyküsü' [altta] Mayıs 2006'da Ian Hodder imzasıyla piyasaya çıktı. Kitap niteliğindeki sergi kataloğu ise, sergi gibi 'Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük' adını taşıyor [sağ altta]. Üç kitap da Yapı Kredi Yayınları arasında çıktı.

Zenginlik farklılaşmasının yansımaları, ev yapılarında da, mezarlarda da, görülmüyordu; toplumda bir hiyerarşik yapılanma yoktu...

Boğa başları, kadın heykelcikleri vb. gibi dinî ritüel öğeleri olarak gösterilenler de, sonraki dönemlerdeki din anlayışı kapsamında olan nesneler değil, günlük hayatla bağlantılı işlevsel sembollerdi... Her iki görüşün ayrıntılarını, iki arkeolog ile yaptığımız söyleşilerde okuyacaksınız...

Çatalhöyük daha uzun yıllar Türkiye'de ilgi odağı olmayı sürdüreceğe benziyor. Herkese iyi keşif serüvenleri! ■

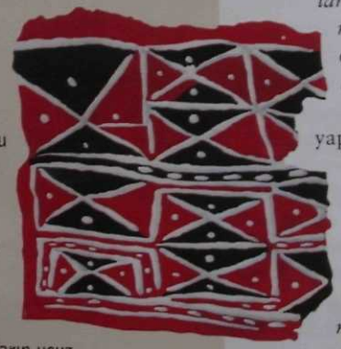
http://groups.google.com/group/merakediyorum

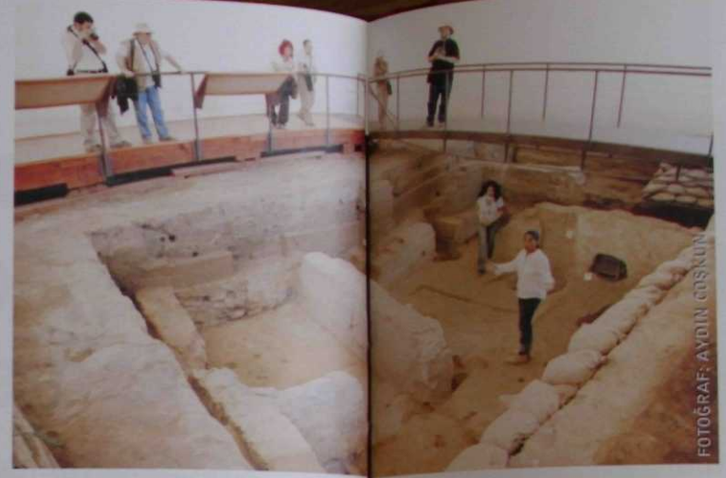
merakediyorum@googlegroups.com

Kilim desenleri Çatalhöyük'ten

Mellaart'ın ilginç bir saptaması da, Çatalhöyük duvar resimleriyle Anadolu kilim motifleri arasındaki şaşırtıcı benzerlik idi. James Mellaart, Çatalhöyük'te ortaya çıkardığı yapılarda yer alan duvar resimleri ve bezeme motifleriyle Anadolu kilimleri arasında büyük benzerlikler bulunduğunu da keşfetti. Bu konudaki çalışmalar daha sonraları, Belkıs Palpınar tarafından kapsamlı bir kitap olarak yayımlandı. Mellaart'ın bu konuda yazdığı ve Londra'da çıkmakta olan 'Halı' adlı derginin 42. sayısında (1988 Kasım/Aralık) yer alan yazısı, kısaca şöyle özetlenebilir: "1961-1965 yıllarında yaptığımız kazılar sırasında, yün ve keçi kılı karışımından kumaş parçalarının yanında, VI A ve B tabakalarda (M.Ö. 6600-6450 civarı) bulunan cesetlerin sarılı oldukları ketenler ve kilim desenlerine benzeyen renkli duvar resimleri bulduk. Diğer bulgular ise, keçe ve kumaşı bezemede kullanılan ince detaylı desenleri olan baskı mühürlerdi. Bu buluş bir dönüm noktasıydı ve gösteriyordu ki, kilimlerde halen kullanılmakta olan 20 kadar desen, sanılandan çok daha gerilere, M.Ö. 7. bin yıl Çatalhöyük kültürüne kadar uzanıyordu. Bu veriler ışığında, kilimleri 11. Yüzyıl'da Orta Asya'dan gelen Selçukluların kullanmakta oldukları halıların ucuz birer kopyası olarak görmek mümkün değildi. Bu bulgular herkesi memnun etmedi..." (Çeviri: Uğur Ildız.)

FOTOĞRAF: AYDIN ÇUKUN

lik bir yerleşim olarak bahsediyorsunuz. Çatalhöyük'ü bir 'şehir devleti' olarak görebilir miyiz?

Şehir devleti mi? Hayır. Bunun için çok erken. Her şeyin bir başlangıcı vardır; ama Çatalhöyük bu anlamda başlangıç değildir. Kesinlikle bir köy değildi tabii. Klasikçiler 'proto' derler.

➤ *İlginç, alışılmadık her şeyi, bu arada madenleri ve fosilleri de toplayan bu insanlar, bunları aynı zamanda kült nesneleri olarak da kullandılar mı?*

Tabii ki. Büyü yapmak için de kullandılar, hediye olarak da.

➤ *Anadolu içinde veya dışında başka kültürlerle ticaret yapmaları söz konusu muydu?*

Konya Ovası'nda bulamayacakları şeylerin ticaretini yaptılar. Zannedersem Kıbrıs'tan bakır aldılar... Çatalhöyük'te daima çok miktarda yiyecek vardı. İnsanlar değiş tokuş yapmak için hazırdılar. İran'dan çakmaktaşı getirdiler mesela.

➤ *Çatalhöyük'te hiyerarşik yapılanma başlamış mıydı?*

Başlamış olmalı. Hangi düzeyde bilmiyoruz. Gerçi diğerlerinden daha zengin insanların olduğunu biliyoruz; ama bu daha önemli olduklarını göstermez.

➤ *Peki; idarî bir merkez özelliğini taşıyabilecek, mimarî açıdan diğerlerinden farklı bir yapı ya da yapılar var mıydı?*

Bazı evler diğerlerinden daha büyüktü tabii ki; ama kesinlikle saraya benzer bir şey yoktu.

➤ *Çatalhöyük'ün özelliği ve diğer Anadolu kültürleri karşısındaki konumu neydi?*

Çatalhöyük'ün keşfine değin Anadolu'da neolitik kültür olduğuna inanılmadı. Büyük bir sürpriz oldu tabii. Anadolu'ya her şeyin Mezopotamya'dan geldiği fikri hâkimdi herkeste. Yanlış olduğunu gösterdik (gülüyor).

Ama Anadolu o kadar büyük ki, daha başka kültürlerin olmadığını iddia etmek zor. Bunu söyleyen, Anadolu'nun çok soğuk olduğunu düşünen arkeologlar yeterli araştırma yapmadılar burada.

Halbuki biz Çatalhöyük'te oldukça refah içinde yaşayan bir kültürle karşılaştık. Mutlaka düşmanları vardı. Şehrin mimarisi de, giriş çıkışın sadece çatıdan olması gibi bulgularda, zaten sadece vahşi hayvanlardan korunmak için olamaz. Düşman komşuları vardı muhakkak.

➤ *Mühürler üzerindeki işaretler bir tür yazı olarak nitelendirilebilir mi?*

Mühürlerin işaret ettiği en önemli gerçek, mülkiyetin varlığı. Üzerinde aynı işaretlerin olduğu çok sayıda mühre rastlamıyoruz. Mezarlarda genellikle, o mezarın sahibine ait tek mühür bulduk. Yazı ile bir alakası yok; yazı için çok erken bir zamandan bahsediyoruz.

➤ *Anadolu'da kerpiç evler her yıl sıvanır. Çatalhöyük'te de aynısı yapılıyor muydu? Duvar resimlerinin üzeri de sıvanıp bu resimler tekrar tekrar mı yapılıyordu?*

Her yıl tekrar tekrar yapıyorlardı. Örneğin üzerinde 450 kat sıva olan bir duvar bulmuştuk. Ve her katman arasında da resimler vardı. Resim yapmayı çok sevdikleri besbelli (gülüyor). Bazı evler müze gibi.

➤ *Anadolu kilim motifleri ile Çatılhöyük'deki duvar betimleri arasında benzerlikler olduğu şeklinde bir görüşünüz var. Bu kanaate nasıl vardınız?*

Yün elde ettiklerini biliyoruz. Boyaları da vardı. Bir sonraki adım kilim dokumaktı. Fakat duvar resmi çok daha ucuz ve kolay. Kilim o dönem için bir lükstü. Ama daha ileri çağlarda yapılan kilimlerin motifleri ile bu resimler arasında önemli benzerlikler var.

➤ *Günümüz Anadolu günlük yaşamı ile Çatalhöyük kültürü arasında da benzerlikler var mı?*

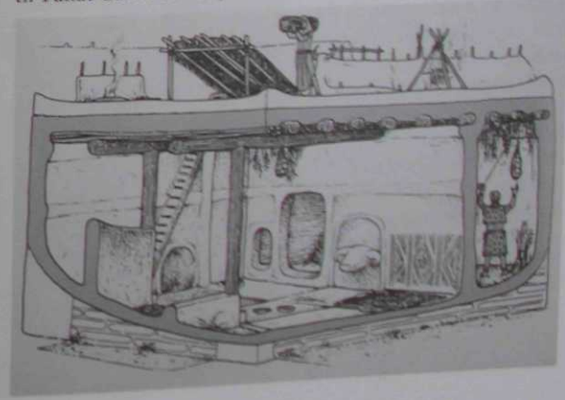
Fırın var mesela; fırın çok önemli ve çok eski bir gelenek. Onun dışında, başka şeyler de var. İlginç olanı, kazıda çalışan yöre insanları, bizim tanımlamakta güçlük çektiğimiz bazı buluntuları hemen tanıyıveriyorlardı.

➤ *Çatalhöyük'te iş bölümü var mıydı?*

Bilmiyoruz. Üzerlerinde kıyafet olan vücutlar bulduk. Ama bu, onların illa çok da önemli insanlar oldukları an-

Çatalhöyük Saha Direktörü ve Proje Koordinatörü Shaina Farid ile Dr. Nurcan Yalman 12 Haziran 2006'daki basın gezisinde gazetecilere, Bina 5'i gezdiriyorlar [en solda]. Doğu Çatalhöyük'te bulunmuş bir kemik kaşık [sol sayfada; Konya Arkeoloji Müzesi'nden] ve yonta taş insan heykelciği [solda; Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nden].

Bina 5'teki yiyecek ambarı çukurları [üstte]. Çatalhöyük'te Bina 5'teki buluntulara dayanılarak çizilmiş bir ev kesiti [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

FOTOĞRAF: AYDIN COŞKUN

Çatalhöyük'te, çelik korugan altında yer alan Güney Kazı Alanı [üstte]. Höyükte ana kazılar güney bölümü dışında kuzey bölümünde, 4040 Alanı diye adlandırılan tepede ve ayrıca Kalkolitik batı höyüğünde ve doğu höyüğündeki KOPAL alanında sürdürülmektedir.

Ian Hodder'ın bakış açısı:

'Belirleyici olan, dinî ritüeller'

Mellaart'ın ortaya çıkardığı en gelişmiş 'kutsal' alanların dahi, gündelik yaşam izleri taşıdığını fark ettiklerini söyleyen Hodder, tüm binaların farklı derecelerde dinî özellikler barındırdığını öne sürüyor.

ERKAN ILDIZ
SALKIM SELVİ

Çatalhöyük'te, "Her şeyi belirleyenin, gündelik yaşamla bağlantılı ritüel ve sembolizm olduğunu" öne süren İngiliz arkeolog Ian Hodder, 13 yıl önce, 1993'te burada kazıları yeniden başlattı.

Hodder, Cambridge Üniversitesi'nde doktora tezini "Arkeolojide Mekânsal Analiz" konusunda yapmış bir arkeolog ve Çatalhöyük onun için, doktorasında şekillendirdiği arkeoloji kuramını uygulayacağı bir mekândı...

Bugün, Hodder başkanlığındaki kazı heyeti, 25 ülkenin üniversitelerinden, çok farklı bilim dallarından gelmiş araştırmacılardan oluşuyor. 2018 yılında kazıların sonuçlandırılması hedefleniyor.

Önümüzdeki 12 yıl içinde 80 yapının daha incelenmesi projelendiriliyor. Tüm bunlar yapıldığında, Çatalhöyük'ün ancak yüzde 6'sı oranında bir bölümü açılmış olabilecek...

2018 sonrasında ise, başka bilim insanları şüphesiz uzun yıllar sürecek çalışmalarla höyüğün tamamını açarak bu neolitik toplumun tüm dünyaca daha iyi tanınmasına imkân hazırlayacaklar.

FOTOĞRAF: HAKAN EZİLMEZ

Ian Hodder, Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi'nde 'Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük' sergisi için hazırlanan anı duvarını imzalıyor.

➤ *Çatalhöyük, çağdaşı diğer yerleşim yerlerinden farklı olarak benzersiz zenginlikte duvar resimlerine sahip. Bu duvar resimlerinde neler anlatılıyor? Bunların işlevi nedir?*

Çatalhöyük'teki farklı sanat biçimlerinin farklı işlevleri olduğunu düşünüyorum. Örneğin, kabartmalar ve yerleştirmeler ayrı, duvar resimleri ayrı.

Hatta duvar resimlerinin bile kendi içinde farklı iki tipi var: Geometrik resimler ve anlatısal resimler.

Geometrik resimler ve tek renge (genellikle kırmızıya) boyanmış alanlar, mezar platformları gibi alanlar ile ilişkili gibi gözüküyor. İnsanları konumlandırmak ya da ölülerle konuşmak gibi işlevler yüklenmiş olabilir bu resimlere.

FOTOĞRAF: HAKAN EZİLMEZ

Çatalhöyük'te Güney Kazı Alanı'nın orta bölümündeki Tabaka IX ve Tabaka X'un görüntüsü [en solda]. Ian Hodder höyüğün bir kazı alanında inceleme yaparken [solda]. Doğu Çatalhöyük kazılarında bulunmuş bir kil figürin başı [altta; Konya Arkeoloji Müzesi].

Anlatısal resimler ise, dinî seremonilerin anısına ya da vahşi hayvan boynuzlarının, kafataslarının ve dişlerinin eve getirilme hikâyelerini anlatmak için yapılırlardı.

Farklı evlerde yaşayan insanların bu tip şölenlerle o toplumun üyeleri haline gelmesini anlatırlardı. Yani bir anlamda evin statüsünü gösteriyorlardı. Demek ki, değişik resimlerin değişik işlevleri vardı.

➤ *Siz, önceki kazı çalışmalarını yürütenlerden farklı bir bakışla buluntuları yorumluyorsunuz. Alışılagelmiş anaerkil toplum düzeninin olmadığını, Çatalhöyük'te cinsi-*

FOTOĞRAF: AYDIN COŞKUN

Çatalhöyük'te 18 ayrı iskân tabakası alt alta sıralanıyor: Güney Kazı Alanı'nın Tabaka IV seviyesinden çekilmiş bir fotoğrafta, Tabaka IX ve X'daki binalarda kurulu payandalar gözlemlenebiliyor [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

FOTOĞRAF: AYDIN COŞKUN

Çatalhöyük kazı alanlarının hemen girişinde yer alan Ziyaretçi Merkezi'nde, Çatalhöyük Saha Direktörü ve Proje Koordinatörü Shaina Farid, 12 Haziran 2006'daki basın gezisinde gazetecilere harita üstünde höyük bölgesinin konumunu aktarıyor [üstte]. Çatalhöyük'te bulunan çömlek kaplara tipik bir örnek [sağ üstte]. James Melaart'ın Çatalhöyük 1961-65 yılları kazıları sırasında orijinal duvar resimlerinden elde ettiği çizimlerden bir örnek [sağda, en üstte].

yetlere göre bir işbölümü ve hiyerarşinin söz konusu olmadığını söylüyorsunuz. Bu görüşünüzün dayanakları nedir?

Aslında bizim bakışımız James Mellaart'ın bakışı üzerine inşa edilmiştir. Onu tamamıyla değiştirmez. Fakat önem verdiğimiz hususlarda farklılıklar var; kadın imgesi ve sosyal hiyerarşinin rolü gibi.

Öncelikle şunu vurgulamalıyız: Erkeklerin ve kadınların hayat biçimleri arasında büyük farklar olduğuna dair bir bilimsel kanıta sahip değiliz. Erkek ve kadın iskeletlerinin ve dişlerinin kimyasal analizi, benzer beslenme alışkanlıkları olduğunu gösteriyor.

Vücutlarındaki yıpranmış ve gelişmiş bölgelere baktığımızda, benzer işlerde çalıştıklarını anlıyoruz. Gömüt gelenekleri de birkaç özel buluntu dışında, iki cins için oldukça benzer. Sanat eserlerinde de, erkekler de en az kadınlar kadar betimlenmiştir.

Bu kanıtları ben şöyle yorumluyorum: Hem erkekler hem kadınlar güç ve yetki içeren toplumsal roller üstlenmekteydiler; cinsiyet önemli bir toplumsal ayrım yaratmıyordu.

Hiyerarşiye gelince, Mellaart'ın bulduğu gelişmiş yapıları biz yerleşimin her tarafında bulduk. Demek ki, Mellaart çok özel bir alan kazmamıştı. Gelişmiş evler her yerde var.

Fakat öte yandan, bazı evlerin diğerlerinden daha gelişmiş olduğu da doğru. Bence bunlar bir ailenin atalarından kalma evlerdi. Soya, şölen vermeye yönelik toplumsal 'evlerin' var olmasıyla ilgili bazı farklılıklar dışında, genel itibariyle oldukça eşitlikçi bir toplum bu.

➤ *Çatalhöyük'ün ünlü Ana Tanrıça figürlerinin de Ana Tanrıça'yı temsil etmediğini, bunların başka bir şeyin sembolü olduğunu düşünüyorsunuz. Bu görüşünüzün dayanağı nedir?*

Bunun iki yönü var. Aslında diğer yerleşimlerle karşılaştırdığımızda o kadar da çok çocuk ya da hayvan besleyen kadın imgelerine rastlamıyoruz. Yani 'analık' adına doğrudan bir kanıt yok elimizde.

'Tanrıça'ya gelince, bence Çatalhöyük'te erkek ve kadın imgelerin sembolik ve belki de dini / ritüel rolleri olduğu su götürmez bir gerçek. Fakat tüm bu imgeler baştan savma yapılmışlardı ve kısa bir süre sonra bir kenara atılırdı.

O kadar ki, bence günlük kullanım amacıyla üretilirlerdi; insanların ataları ve hayvan ruhları ile konuşabilmeleri ya da canlıları koruyabilmek, refahı ve üretimin devamlılığını sürdürebilmek amacıyla yapılırlardı.

Bu anlayış, klasik dünyanın tanrı ve tanrıçalarından oldukça farklı bir anlayıştı. Bu yüzden, Çatalhöyük'teki ilahî kadının gücünü 'tanrıça topluluğu' olarak anlamak gerekiyor. Bu bizim 'Ana Tanrıça'nın arkasındaki klasik varsayımlardan uzaklaşmamızı sağlayan bir adım.

➤ *Boğa başlarının da boğa kültüne işaret etmeyip bunların günlük yaşamda anlamı olan işlevsel semboller olduğunu düşünmenize yol açan etkenler neler?*

İnsanların evlerinde boğa başı dahil bazı nesneleri gömerek sakladıklarını ve olasılıkla sonraki evlerinde kullandıklarını anladık.

Bu boğa başları ve başka diğer yabani hayvan parçaları dinî ayinlerde ve büyük şölenlerde kullanılırdı. Evlerde saklanan boğa başları bu ayin ve şölenleri hatırlatır ve evin toplumsal statüsünü belli ederdi.

Tekrar vurgulamak gerekirse, herhangi bir soyut boğa kültünden değil, vahşi boğaların toplumsal süreçlerdeki erk ve sembolizm amaçlı işlevsel kullanımından bahsediyoruz burada.

➤ *Sizden öncekiler tarafından 'kutsal alan' olarak adlandırılan mekânın da kutsal alan olmadığını, sembolizm ve dinin, günlük hayatın bir parçası olarak yaşandığını hangi verilere dayanarak söylüyorsunuz?*

Evet, en başından itibaren, Mellaart'ın ortaya çıkardığı en gelişmiş 'kutsal' alanların dahi, gündelik yaşamın izlerini taşıdığını fark ettik. Zaten Çatalhöyük'teki tüm binalar değişik ölçülerde ritüel ve sembolizm barındırır.

➤ *Neolitik'in belirleyici unsurunun tarım ve hayvancılığın başlaması ve bununla*

Çatalhöyük'te 2004 sezonundaki basın gezisinde, gazetecilere yeni kazılan bir tabaka hakkında açıklama yapılıyor [üstte]. Kazılar sırasında bulunan kil köpek heykelciği [solda; Konya Arkeoloji Müzesi'nden].

FOTOĞRAF: HAKAN EZİLMEZ

'Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük' sergisinin açılış kokteylinde James Mellaart, Yapı Kredi Genel Müdür Yardımcısı Tülay Günger, sergi kreatörü Şennur Şentürk ve Ian Hodder bir heykelciği incelerken [solda].

Çatalhöyük'te etnoarkeoloji

Çatalhöyük kazılarında etnoarkeoloji alanında çalışma yapanlardan biri, Dr. Nurcan Yalman. Yalman, Çatalhöyük çevresinde Çumra, Akşehir Ovası ve dağ köylerinde yaptığı çalışmalarla yöre köylerdeki yaşamda yer alan eskinin izlerini saptamaya çalışıyor. Ian Hodder, Yalman'ın yaptığı etnoarkeoloji çalışmalarını ilginç olarak nitelendirerek şöyle diyor: "Nurcan Yalman, Çatalhöyük ve günümüz arasında doğrudan bir bağlantı olduğunu iddia etmiyor; ama bazı ilginç paralellikler kuruyor."

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Doç. Dr. Mihriban Özbaşaran:

'Kazı yöntemi özde aynı, fark yorumda'

İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı'ndan Doç. Dr. Mihriban Özbaşaran ile, doktora öğrencileri Nurcan Kayacan ve Güneş Duru da Çatalhöyük kazısı ekibi içinde yer alıyorlar.

ERKAN ILDIZ

Çatalhöyük kazılarına 2006 döneminde davet edilenler arasında, İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı'ndan Doç. Dr. Mihriban Özbaşaran ile doktora öğrencileri Nurcan Kayacan ve Güneş Duru da bulunmakta...

Çatalhöyük'te 40 yıl önce Mellaart'ın yaptığı kazılar ile günümüzde Hodder'ın başkanlığında yürütülen çalışmaları kıyaslamalarını kendilerinden istedik. İşte aldığımız yanıt:

"Mellaart'ın kazdığı dönem 60'lar, Hodder'ınki ise 90'lar ve 2000'ler. Iki kazı arasında önemli bir zaman farkı var."

"Mellaart kendi döneminin en iyi anlayış ve yaklaşımıyla kazı yapıyordu. Hodder'ın yaklaşımı daha farklı. Mellaart'ın bütüncül bir yaklaşımı var. Bu yaklaşım, İstanbul Üniversitesi'nden yetişmiş bir ekip olarak bize çok yakın."

"Hodder ekibinin şu andaki kazı yöntemi aslında hiç de genelde düşünüldüğü gibi, 'Süreç Sonrası Arkeolojisi' adıyla bilinen kuramsal yaklaşımın bir yansıması değil."

"Hodder ve ekibi, tümüyle fen bilimsel yöntemlerin, en gelişkin teknolojilerinin kullanıldığı bir çalışma yürütüyor; fark, yorumlamadan kaynaklanıyor."

"Kazı tekniklerinde elbette aradaki 30-35 yılın yarattığı büyük teknolojik fark da unutulmamalı."

"Ayrıca bu uzun süre, şüphesiz arkeolojik kazı anlayışlarında da büyük değişiklikler getirdi. Hodder'in savunduğu 'arkeolojinin sadece kazmak olmadığı' görüşüne katılmamak mümkün değil; işin çok farklı boyutları var ve olmalıdır da."

"Belirtilmesi gereken bir başka nokta, yeni ekibin 1993'te çalışmaya başladığı dönem ile bugün arasında, kendi yöntemlerinde de önemli farklılıklar var..."

"Önceleri çok mikro ölçekte çalışıyorlardı. En detaylı bilgileri almak için yıllarca tek bir evin kazısıyla uğraştılar. O verileri aldıktan ve yorumunu yaptıktan sonra, şimdi daha geniş ölçeklerde çalışıyorlar. Şimdiki yöntem, Mellaart'ın çalışmalarına daha yakın aslında."

İstanbul Üniversitesi kazı ekibindekiler, Çatalhöyük'ün hem Anadolu hem de Önasya neolitiği içindeki yeri konusundaki sorumuzu ise şöyle cevapladılar:

"Çatalhöyük Orta Anadolu neolitiği için bir dönüm noktasıdır. Daha önceleri bu bölgede neolitiğin varlığı kabul edilmiyordu."

"Oysa bugün Orta Anadolu'da 30 civarında neolitik yerleşmenin varlığı saptanmış bulunuyor."

"Bölgede Çatalhöyük'ten çok öncesinin olduğunu da biliyoruz. Son Kaletepe buluntularıyla Paleolitik Dönem tespit edildi. Orta Anadolu'nun doğusunun, Kapadokya bölgesinin en eski yerleşimi Aşıklı Höyük; M.Ö. 9. bin yıldan başlıyor."

"Buraya bağlı Musular, Can Hasan III, hemen sonrasında Çatalhöyük kronolojik olarak diziliyor."

"Ancak Orta Anadolu neolitiği ile Önasya neolitiğinin iki farklı kültür bölgesi olduğu her geçen gün daha da belirginleşiyor." ■

bağlantılı yerleşik hayatın başlaması olarak görüldüğü günümüzde siz, yerleşik yaşama geçişte dini ve sembolik etkenlerin de bulunduğunu söylüyorsunuz. Bunu biraz açar mısınız?

Evet; şimdi görüyoruz ki, Güneydoğu Türkiye'deki Göbekli Tepe gibi bazı gelişmiş kutsal yerleşimler çok eskiye dayanıyor fakat tarım ve hayvancılık henüz başlamamış gibi gözüküyor.

Bu yüzden insanların büyük merkezlerde başka sebepler için olduğu kadar, toplumsal ve dinî sebeplerle de bir araya geldiğini iddia etmek mümkün.

➤ *Çatalhöyük'teki ölü kültünü ifade eden bulgular neler? Nasıl bir ritüel söz konusu? İskelet kafalarının sıvanarak boyanması ne ifade ediyor?*

Bence ataların, en azından bazılarının, özel bir anlamı olduğu gayet açık. İnsanlar atalarının kafataslarını anı olarak saklarlardı, bazen insan yüzlerine benzeyecek şekilde sıvarlar bazen de boyarlardı. Toplumsal statü kısmen soy ve eve bağlı idi.

➤ *Sergide yer alan kil topaklarının ısıtılarak suyun veya diğer sıvıların ısıtılmasında kullanıldığını söylüyorsunuz. Benzer uygulamalar başka Neolitik toplumlarda da var mı?*

Evet, taşların, mesela kil topların ısıtılması, diğer kültürlerde de rastladığımız bir gelenek. Örneğin Amerikan yerlilerinde. ■

Doğu Çatalhöyük'ten (Neolitik dönem) kimi parçaları bir araya getirilebilmiş bir çömlek örneği [altta].

Batı Çatalhöyük'ten (Kalkolitik dönem) tipik bir boya bezemeli çanak çömlek örneği [üstte].

FOTOĞRAF: ERKAN ILDIZ

Doç. Dr. Mihriban Özbaşaran, doktora öğrencileri Güneş Duru ve Nurcan Kayacan ile.

Doç. Dr. Mihriban Özbaşaran, öğrencileri ve çalışma arkadaşlarıyla kazı alanında [solda]. Çatalhöyük'ün 'ünlü' çift leopar kabartmalarından biri: Bu kabartmaların, birçok defa yeniden alçılanmış ve boyanmış oldukları biliniyor [solda, ortada]. Standford Üniversitesi'nden (ABD) Dr. Serena Love, höyükteki kil tabakalarının tahlilleriyle ilgileniyor [altta]. Güney Kazı Alanı ekibi çalışma sırasında [en altta].

FOTOĞRAFLAR: AYDIN COŞKUN

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Vatikan'ı kızdıran yazarlar İstanbul'daydı:

'Belgeler de tarihi yanıltabilir'

İtalya'da basılmayan 'Secretum'un yazarları Rita Monaldi ve Francesco Sorti, kitabın doğurduğu 'rahatsızlık halkası'nın nedenlerini anlattılar ve eğer sahte iseler, belgelerin de tarihi yanıltabileceğini söylediler.

BESTE ÖNKOL

Tamamlandığında, 7 ciltten oluşan bir 'nehir-roman' haline gelecek kitapların adından başlarsak, 'Imprimatur secretum, veritas mysterium uniqum...' deyişinin yani Latinceden çevirerek, 'Sır yayımlanır; ama hakikat tek sır olarak kalır...' sözcüklerinden her birinin, romanların da adı olacağını söyleyebiliriz...

Berlusconi'nin [üstte] sahibi olduğu yayınevi, 'Secretum' yazarlarının sözleşmesini iptal etti. Roma Kilisesi'ni temsil eden Vatikan'ın önünde, Katolikler, Papa'yı bekliyorlar [sağda].

Nitekim öyle de oldu. 'Imprimatur' ve 'Secretum' yayımlandı. Ama bizim sıraladığımız Latince cümlede, dikkat ettiyseniz, sadece beş sözcük var... Çünkü yazarların henüz içeriğini açıklamak istemedikleri son iki cilde verilecek adlar da Latince cümleye eklendiğinde, okuru yeni bir soru bekleyecek...

Söz konusu yazarlardan biri, dinler tarihi uzmanı Rita Monaldi, diğeri müzikolog Francesco Sorti.

Farklı dallarda uzmanlaşan çiftin birleştikleri ortak nokta, sır perdelerini aralayıp gizleri gün ışığına çıkarmak olacaktı: Roma Devlet Arşivi'nde ve Vatikan Arşivleri'nde yaptıkları kapsamlı araştırmaları tamamlayıp 2002 yılında, yazar çiftin dizinin ilk kitabı olarak çıkardığı Imprimatur, bütün Avrupa'da büyük yankılar uyandıracaktı.

Ancak İtalya'da çok satanlar listesinde 4. sıradayken, kitap birdenbire 'gözden kaybolacaktı'... Berlusconi'nin sahibi olduğu yayınevi, yazarlarla sözleşmesini iptal ederek, kitabın adını, yayınevi katalogundan da silecekti.

Kitapta adı geçen papaz da, Köstence'ye sürülecek ve aforoz edilecekti. Yazar çiftin Vatikan Arşivleri'ne girişleri de, tamamen yasaklanacaktı.

Tüm bu olup bitenlerin nedeni ise, yazar çifte göre, 'tarihe yanlış geçen olayları' açığa çıkartmaktı...

Türkiye'de de 2002'de Literatür Yayınları arasında piyasaya çıkan Imprimatur'un ardından, Yapı Kredi Yayınları, Mayıs 2006'da dizinin ikinci kitabı Secretum'u yayımladı.

Eren Yücesan Cendey'in titiz çalışmasıyla İtalyanca orijinalinden Türkçeye kazandırılan bu kitap da, yine çok konuşulacak 'tarihî yanlışlara' parmak basıyor.

Secretum romanında önemli bir yer tutan Spada Malikânesi'nde düzenlenen görkemli bir düğünün ardında yaşanan entrikalar o kadar çarpıcı ki, dillere destan bu düğün gölgede kalıyor.

Malikâne bahçıvanının ağzından anlatılan romanın öyküleri arasında neler yok ki: Tarihin yönünü değiştirecek bir aşk, yeni papanın seçimi ve karmaşık taht kavgaları...

Secretum'un yazarları, romanın kurgusu içinde, "Kayıtlara geçen tarihin her zaman doğruyu söylemediğini de ortaya koyan" bir hileyi ortaya çıkardıklarını öne sürüyorlar: İspanya kralı II. Carlos'a ait olduğu söylenen ve İspanya Kraliyet Ailesi'nin kaderini tayin eden bir imza sahtekârlığıyla karşı karşıyayız...

Tam 20 dile çevrilen ve 45 ülkede yayımlanmasına karşın, İtalya'da basılamayan Secretum'un yazarları Rita Monaldi ve Francesco Sorti ile, ılık bir akşamüstü Tünel'de buluşuyoruz. Romancı çiftle, hem Secretum hem de sonbaharda yayımlamayı düşündükleri üçüncü kitapları 'Veritas' üzerine konuşuyoruz...

"Kitabın başkahramanı Atto Melani tüm dizide okurla birlikte olacakmış... Kimdir bu Atto Melani?" diye sorduğumuzda, Francesco Sorti'den şu yanıtı alıyoruz:

Vatikan'ın Kardinaller Meclisi [üstte]. Secretum'un yazarları Rita Monaldi ve Francesco Sorti İstanbul'da [solda]. Yapı Kredi Yayınları arasında çıkan Secretum'un kapağı [altta].

"Atto Melani gerçek bir kişi; ancak o denli ilginç özelliklere sahip ki sanki bir romana 'kahraman' olsun diye dünyaya gelmiş."

"Atto bir zangocun oğluydu. Çok fakir bir aileden geliyordu; ama korkunç zengin bir adam olarak öldü. Tam 7 erkek kardeşten birisiydi; enteresan olan, 7 kardeşin müzisyen ve ajan olmaları ve bunlardan üçünün 'kastrato' yani belli bir yaşta, farklı bir sesle şarkı söyleyebilmeleri için, iğdiş edilmiş olmalarıydı."

"Atto Melani, dediğim gi-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com
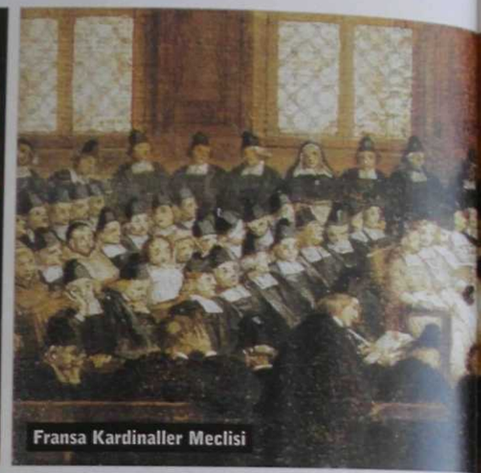
XI. Innocentius kimdir?

Dizinin ilk kitabı Imprimatur'un *[solda; kitabın kapağı]* öne çıkan figürü, Papa XI. Innocentius *[altta; dönemin bir madalyonunda]*. Osmanlı'nın Viyana Kuşatması sırasında Haçlı ordusunun oluşturulması için para toplanması yolunda en etkin rolü oynayan ve birkaç yüzyıl sonra, 2001'de '11 Eylül'ün ardından 'azizlik' mertebesine yükseltilmek istenen Papa XI. Innocentius hakkındaki gerçek bilgiler, Imprimatur'da ortaya konuluyor. Bu ilginç gerçekler arasında, Katolik Roma Kilisesi'ne 'yüksek sadakatiyle' tanınan Papa XI. Innocentius'un, Protestan Orange'lı William'a para göndermesi olayı da var.

XI. Innocentius

Fransa Kardinaller Meclisi

Fransa kralı XIV. Louis

1678'de XIV. Louis ile Papa XI. Innocentius arasında yoğun bir iktidar kavgası olur. İpler öylesine gerginleşir ki, Fransa Kardinaller Meclisi, Papa'nın tehditleri karşısında, karar vermek zorunda kalır. Ve sonunda Fransa Kilisesi, kralının arkasında saf tutar [solda].

bi, çok yönlü ve maalesef tarih tarafından unutulmuş bir kişilik. 'Kastrato müzisyen' kimliğinin dışında, diplomat ve ajan. Kralların, prenslerin, papaların ve seçkin din adamlarının yakın dostu."

"Atto, Kardinaller Meclisi'nde 'Güneş Kral' diye de anılan XIV. Louis için ajanlık görevi üstleniyor. İki papanın seçiminde de onun etkisinin olduğu, olaylarda doğrudan parmağının bulunduğu biliniyor."

Bu noktada, dinler tarihi uzmanı Rita Monaldi söze giriyor:

"Melani Ailesi'ne ait mektuplar var. Tarihçiler yoğun çalışmalarına rağmen uzun bir süre bu mektuplara ulaşamamışlar. Çünkü aile, bir sır gibi, bu mektupları saklamış ve kimseyle paylaşmamış."

"Ta ki 1906 yılına gelene kadar: O yıl Melani soyundan gelenler bu mektupları tek tek satmaya başlamışlar. İlginçtir ki, mektupların hepsi de Amerika'da satılıyor."

II. Carlos

"Biz, toplam 110 fasikül tutan bu mektupların fasikülleştirilmiş 4 parçasını Imprimatur'u yazarken bulduk."

"Bu sırada Roma'da Imprimatur'u okuyan bir antikacı, Atto Melani'den haberdar oluyor; kendi elindeki mektuplardan 9 tanesinin Atto Melani'ye ait olduğunu anlayınca da, bu bizim tarihimize ait, diyerek, hepsini İtalya'nın Kültür ve Turizm Bakanlığı'na veriyor. İsteyen danışman ile birlikte bakanlığın arşivine koyulan bu mektuplardan yararlansa bile yine de geride sır kalıyor..."

Yazar çifte, Atto Melani'nin 1627-1714 yılları arasında yaşamış olduğunu, oysa Secretum'da 1711 yılının olaylarının işlendiğini, yani Melani'nin ölümünden ancak üç yıl öncesinin söz konusu olduğunu vurgulayarak, şu soruyu yöneltiyoruz:

"Daha yayımlanmayı bekleyen 4 kitap var; nasıl olacak da kitabın başkahramanı olarak devam edecek?"

"Atto Melani," diyor yazar çift, 1714 yılında yani 'Veritas' kitabında ölecek. Daha sonraki kitaplarda ise, geriye dönüşler içinde olayları anlatacak. Yani Atto Melani yine başkahraman olarak kitaptaki yerini koruyacak. Bizimkisi ona bir vefa borcu..."

FOTOĞRAF: HAKAN EZİLMEZ

Arkadaşımız Beste Önkol, Rita Monaldi ve Francesco Sorti birlikte [sağda].

Kitap, çok tanınmış bir kardinalin Roma'daki malikânesinde, Spada Malikânesi'nin bahçesinde yapılan bir düğün töreniyle başlıyor. Bu düğün bahçesinde okur, Osmanlı motifleriyle karşılaşıyor.

Yazarlar, son derece görkemli ve göz alıcı bu düğün sahnelerini, tüm ayrıntılarıyla çiziyorlar...

Sonra da sıra, düğün sahnelerini gölgede bırakacak entrikalara geliyor. Bu noktada, düğüne davet edilmiş konuklar devreye giriyor... O dönemde, hem ölmek üzere olan bir papa var hem de İspanya'nın kralı II. Carlos ölüm döşeğinde...

Böylesine kritik bir dönemde, II. Carlos'un arkasında bir veliaht yok; kimin kral olacağı bir sorun...

Ölüm döşeğindeki II. Carlos'tan söz ederken, Francesco Sorti, tarihî kaynakların her zaman doğru söylemediği gerçeğini anımsatıyor bize:

"Tarih sırlarla doludur ve maalesef, insanlık bir süre daha bu sır perdesinin ardında sürüklenip gidecek."

"İspanya kralı 1700'de öldüğünde, geride herhangi bir varisi yoktu. Vasiyetnamesindeki imza, kitapta bizim de uzmanlara başvurarak ve bütün olanakları kullanarak ortaya koymaya çalıştığımız gibi, sahte..."

"Biz iki yazıbilimcisine bu imzayı incelettik. Onlar birbirlerinden habersiz, bağımsız olarak yaptıkları incelemelerde, imzanın sahte olduğuna kanaat getirdiler."

"O imza sayesinde," diyor Francesco Sorti, "Kralın yeğeni tahta çıktı. Ardından tahta çıkanlar da o yeğenin soyundan olduğu için, yanlışlık sürüp gitti. Günümüzün Juan Carlos'u da dahil olmak üzere, İspanya tahtına çıkan kral-

Secretum romanının ünlü mekânı 'Palazzo Spada' [üstte] yani Palazzo Sarayı ya da Malikânesi, Tiber Nehri'nin kenarında Sisto Köprüsü yakınlarındadır [solda; bir 19. Yüzyıl tablosunda Tiber Nehri ve köprüler].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Günümüzün İspanya Kralı Juan Carlos, 1975'te bir törende [üstte].

lar, bu hilenin sonucu olarak tahta çıktılar."

Bundan tam 3 asır geriye giden bu olayı ortaya çıkarmalarının, İspanya'da bir tepkiye yol açıp açmadığını soruyoruz; yine Francesco Sorti yanıtlıyor bizi:

"Açıkça söylemek gerekirse, İspanya'da bu kitap çok demokratik bir şekilde karşılandı. İnternet üzerinde düzenlenen bir forumda, kitabın içeriğine çok yer verildi. Çok olumlu tepkiler aldık."

Kitap tanıtımı için İspanya'ya gittiğimizde de, yüksek tirajlı dergilerinden El Mundo bizimle röportaj yaptı; tek bir olumsuz eleştiri dahi almadık."

Francesco Sorti bunları anlatınca, biz de dizinin ilk kitabının yaşadığı 'kader' üzerine sorular soruyoruz yazarlara:

"Imprimatur'un yayını sonrasında, Vatikan, sizin arşivlere girişinizi yasaklandı. Bir rahip Köstence'ye sürüldü; bırakın kitaplarınızın yayıncı bulamamasını, İtalya'da basın, bu kitaplar hakkında birden 'derin' bir sessizliğe gömüldü. Vatikan'a karşı çıkmak bu kadar zor mu?"

Rita Monaldi yayımlıyor sorumuzu: "Her ne kadar kitabımız İtalya'da suskunlukla boğulsa da, unutulmamalı ki, 45 ülkede 20 dilde yayımlandı. Bizler gazeteci de olduğumuz için, arkadaşlarımızdan neler olup bittiğini öğreniyorduk."

"Örneğin tek tek gazeteler, dergiler aranıyor; olumlu ya da olumsuz hiçbir şey yazılmaması, tek kelime edilmemesi isteniyordu. Ama okuyucularımızın gösterdiği okuma cesareti, bizi mutlu etti. Onlar bizden devamını istiyorlar."

"Vatikan tepkisi sorun yaratsa da, okur desteği üstün geldi. Biz de yazmayı sürdüreceğiz. Bir kitaba saldırılırsa, o kitap yok satar; çok kazanır. Ama sansüre uğrar ve susturulursa, sessizliğe gömülürse, kitap yaşayamaz."

'Secretum'un yazarları, İtalya'da olup bitenler karşısında, tepkilerini gösterirler ve kitaplarını İtalya'da yayımlatmazlar... "Ancak" diyor Rita Monaldi, "Kitabı ana dilinde okumak isteyen İtalyan okurlarımızı da unutmadık. Hollanda'daki yayınevimiz kitabı İtalyanca yayımlayacak ve satışı internet üzerinden yapılacak. Ayrıca yine Hollanda Devlet Televizyonu, Imprimatur ve Secretum ile ilgili olarak bir belgesel hazırladı. Şu an film teklifleri de geliyor."

Dizinin ilk romanı Imprimatur'un anlatıcı kişisi, Roma'daki bir hanın aşçı yamağı idi ve ikinci kitap Secretum'da bu yamak, büyüyüp bahçıvan olarak karşımıza çıkacaktı.

El Greco'nun imzasını taşıyan 1600 tarihli tablonun ayrıntısı, 'Secretum'un kapağındaki görüntüydü. El Greco'nun tablosunda, döneminin dehşetengiz Engizisyon Sorgucusu Kardinal Fernando Nino de Guevara yer alıyordu [sağ üstte]. Fransız sanatçı Lebrun'ün bir deseninde, XIV. Louis, Papa'nın elçisini kabul ediyor [sağda].

Francesco Sorti, dizinin 3. kitabı 'Veritas'ı anlatıyor:

'Olayların içinde Türk tarihi de var'

FOTOĞRAF: HAKAN EZİLMEZ

Gazetecilik de yapan Rita Monaldi-Francesco Sorti çiftinin ilk kitapları 'Imprimatur'da, 17. Yüzyıl İtalya'sı ve Roma Kilisesi'nin, Vatikan'ın sorunları; ikinci kitap 'Secretum'da Fransa kralı XIV. Louis'nin Roma Kilisesi ile çekişmesi ve İspanya tarihinin taht entrikaları öne çıkıyordu. Üçüncü kitapta ise, Viyana var *[en altta; 1683'teki II. Viyana Kuşatması'nı temsil eden Alman kaynaklı bir gravürde Viyana]*:

Veritas'ta ise, olaylar, Osmanlı elçisinin çevresinde gelişecek... Bunları öğrenince, sonbaharda yayımlanması düşünülen Veritas'ta hangi sır perdesinin aralanacağını yazarlara soruyoruz. Bu sorumuzu da Francesco Sorti *[üstte]* yanıtlıyor: "Bizim kitap serimiz aslında Türk tarihiyle de yakından ilgili. Romanın baş kahramanı, bir kadına âşık olur. Bu kadın bir Türk'ten dünyaya gelmiştir. İkinci roman 'Secretum'da onlar evleniyor ve çocukları oluyor. Bu Türk annenin gizemli hikâyesi ortaya çıkartılıyor. Üçüncü kitapta bu sır derinlik kazanacak ve gizem perdesi aralanacak. Üçüncü kitabımız Veritas 1711 yılının Nisan ayında Viyana'da, Türk elçisinin göreve gelişiyle başlıyor. Tam o sırada da, Avusturya'nın 32 yaşındaki imparatoru Josef Primo öldürülüyor... Türk elçi ile Atto Melani'nin Viyana'ya geldikleri tarih de aynı... Melani Fransızların ajanı; Türkiye ve Fransa o sıralar çok iyi müttefikler... Romanda, Türk kamuoyunun da yakından tanıdığı bir sima, İngiliz Büyükelçisi'nin eşi Lady Montagu da var *[sağda]*..."

"Tüm kitapların baş kahramanları ve karakterleri aynı. Olaylar ise, birbirlerine bağlı. Ancak birinciyi okumayan ikinciyi okuduğunda, anlamaz ya da kopukluk yaşar diyemeyiz; çünkü bu kitapta da, aynı kahramanların etrafında farklı olay örgüleri var. ■

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Barbaros Hayreddin zırhlısının öyküsü

‘Sancak tarafında tahtelbahir var’

Şehbal, Harp Mecmuası ve özellikle de Donanma Mecmuası gibi dergileri karıştırdığınızda, farklı dönemlerden öykü parçalarıyla karşınıza çıkacak bir konu da, Barbaros Hayreddin zırhlısının hikâyesidir.

Barbaros Hayreddin 1911'de, Selanik'te

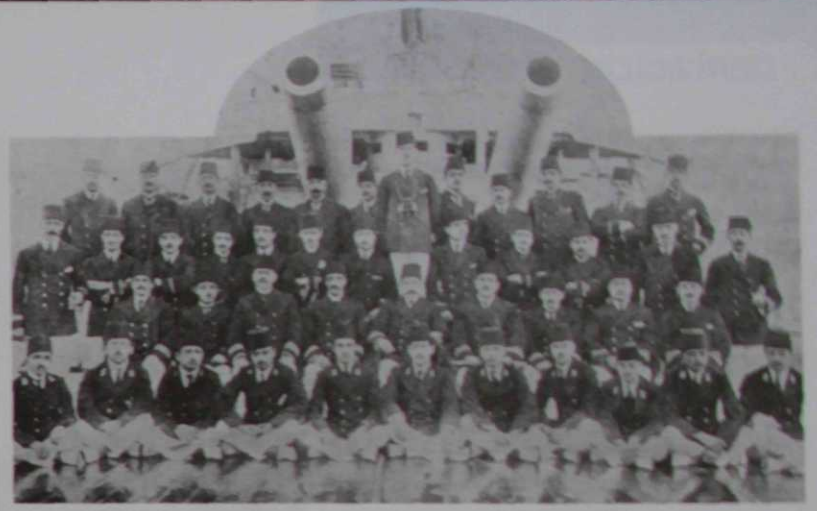
LALE UÇAN

Şehbal, Harp Mecmuası, Haftada Bir Gün ve özellikle de Donanma Mecmuası'nın farklı sayıları karıştırıldığında, Barbaros Hayreddin zırhlısının yaşamından farklı kesitler çıkar karşımıza...

Biz de, önümüze çıkan bu dergilerdeki kimi anlatımları, belirli bir kronoloji içinde, Barbaros zırhlısının öyküsündeki kilometre taşlarını öne çıkararak, sizlere sunmak istedik.

Konuya girerken olaya, “Umuda seyrin adı: Barbaros Hayreddin zırhlısı” diye adlandırılabilecek bir bakış açısıyla yaklaştık. Nitekim, bu tür nitelendirmeler; özellikle, Haftada Bir Gün dergisinde öne çıkıyor:

Seher vakti, saat beş suları. Yeni umutlara gebe Gelibolu Cephesi'nde o sabah Barbaros'un da kaderine son nokta konulacaktır. İngilizlerin Suvla'ya Anzak askerlerini çıkarmaları üzerine, Barbaros yeni görev yerine doğru yol alırken, aslında bu hareketin, son seferi olacağından da habersizdir.

Komuta, İngilizlerin Suvla hamlesine karşı, bu mıntıkada orduyu rahatlatacak stratejinin, aşırtma atışlarla çıkarma yerini dövecek zırhlılar olacağını kararlaştırır: Bu iş için, uygun iki zırhlıdan birisi de Barbaros'tur.

Barbaros'u koruyacak muhriplerin başka görevlerde olması nedeniyle, Bahriye, koca zırhlısının Çanakkale'ye gitmesini uygun bulmaz. Diğer taraftan, onlar da farkındadırlar ki, cephedeki askerler Barbaros'tan atılan ağır mermilerin sesleri ile daha şevkle savaşırlar.

Barbaros cephede sırt sırta savaşan askerlerin güvendikleri bir dosttur. Askerler, Barbaros'tan atılan mermilerin sesleriyle moral bulurlar. Bu sorumlulukla Barbaros zırhlısı, küçük Sivrihisar torpidobotu eşliğinde yol alır...

8 Ağustos (1915) sabahı, E-11 denizaltısının göndermiş olduğu torpido, Barbaros'un sancak tarafında ağır bir yara açar.

Aslında Barbaros'un dengesini bozan, torpido değil; geminin güvertesinde yığışmış olan cephane sandıklarıdır. Koca zırhlı 10 dakika içinde karanlık sulara gömülür.

Yedi yüze aşkın mürettebattan ancak 270'i Sivrihisar ve sonradan yardıma gelen Basra torpidoları tarafından kurtarılabilir.

Yardım paraları ile Almanya'dan satın alınan Barbaros Hayreddin zırhlısı, milletin sinesine, Marmara'nın sularına gömülür. Barbaros'un Osmanlı donanmasına dahil oluşu ve bu sulardaki mücadelesi, aslında bir milletin umuda yol alışının da seyridir...

Bu son satırların, Barbaros zırhlısının öyküsünün “bir

Donanma Mecmuası'nda yer alan bir fotoğrafta, Barbaros Hayreddin zırhlısının subayları [üstte]. Barbaros zırhlısının süvarisi Muzaffer Bey'in 'Haftada Bir Gün' dergisinde yayımlanmış bir fotoğrafı [sol üstte].

'Şehbal' dergisinin 1911 tarihli 70. sayısında yer alan bir yazıda, Barbaros Hayreddin zırhlısının subay ve mürettebatının baş taret topları altında çektirdikleri hatıra fotoğrafları da yer alıyordu [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum.blogspot.com

Turgut Reis zırhlısı, 1991 yılında Selanik'te [solda].

milletin umuda yol alışının seyri" diye tanımlanmasının bir anlamı vardır. Bu anlamı belirginleştirmek için, 1908'e, II. Meşrutiyet günlerine gitmek gerekir:

Yine sözünü ettiğimiz dergilerden Donanma Mecmuası'nda adı geçen ve "Milletin yüreğinde büyüyen cemiyet" diye adlandırılan 'Donanma Cemiyeti'nin öyküsü, Barbaros zırhlısının öyküsüyle birleşecektir:

II. Meşrutiyet sonrası üzerinde durulan konulardan birisi de donanmanın güçlendirilmesidir. Bu aşamada, yeterli bütçe oluşturulamaması, herkesin elini ayağını bağlamaktadır.

Meşrutiyet'in ilanında hizmetleri görülen Niyazi ve Enver beylere hediye edilmek üzere bir kılıç hazırlanması için, gazetelerde bir yardım kampanyası başlatılır.

Edirne'den 'Ş. Hüseyin' imzası ile Tanin gazetesine gönderilen mektupta, bu iki zâta kılıç hediye etmek yerine, şu zor günlerde milletten yardım toplayarak donanmaya iki kruvazör satın alınması ve Niyazi ile Enver beylerin isimlerinin bu kruvazörlere verilmesi teklif edilir.

Tanin gazetesi vasıtası ile oluşturulan kamuoyu hemen harekete geçer; Donanma Cemiyeti'nin de temeli atılmış olur. 3 Temmuz 1909'da, donanmanın Sultan Mehmed Reşad huzurunda yapmış olduğu geçit töreni, gemilerin harap ve perişan halini bütün çıplaklığı ile ortaya koyar.

Kamuoyu her şeyin farkındadır. Bu yüzden Donanma Cemiyeti, milletin kalbinde büyüttüğü ve sahiplendiği bir cemiyettir.

Bir başka derginin sayfalarında ise, Barbaros Hayreddin ile Turgut Reis'in, bu ikiz savaş gemilerinin ortaya çıkışlarının öyküsü gözünüze batacaktır:

Donanma Cemiyeti hemen faaliyete geçer. Memleketin hemen her yerinde şubeler vasıtası ile para toplanır. Cemiyet; konferans, müsamere, eğlence gibi etkinlikler düzenleyerek halkı bağışta bulunmaya yönlendirir.

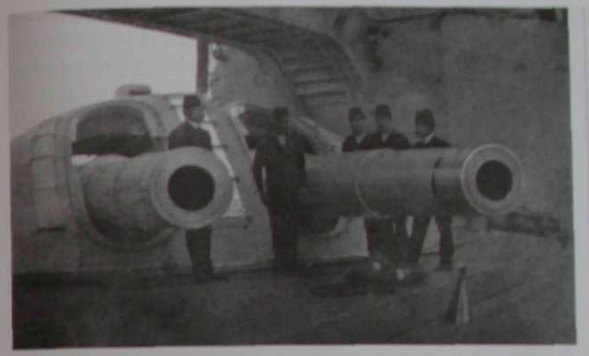
Herkes, çocuk-yetişkin, zengin-fakir, bu kampanya etrafında toplanır. Öğrenciler bile, bayram etkinliklerini kumbaralarla bu cemiyete para toplayarak geçirirler.

Almanya'dan alınan dört zırhlı torpido muhribinden sonra, aynı tarihlerde iki zırhlı satın alınması için harekete geçilir. 'Kurfürst Friedrich Wilhelm' ve 'Weisenburg' adlı iki zırhlı satın alındıktan sonra, bahriyenin iki büyük adıyla şereflendirilir: 'Barbaros Hayreddin' ve 'Turgut Reis'... Hiç şüphesiz, gönüllerdeki temenni, zırhlıya hafızalarda yer eden 'Barbaros Hayreddin' ismi vererek, donanmayı yeni zaferlerle taçlandırmaktır.

'Barbaros Hayreddin' ve 'Turgut Reis' zırhlılarının Osmanlı karasularına girişini ise, bir başka dergiden, Donanma Mecmuası'ndan izleyelim:

Hamidiye zırhlısı 1903'te, seyir tecrübelerinde tam yol giderken [sağda].

1911'de çekilmiş bir fotoğrafta, Barbaros Hayreddin'in, yasattaki 280 mm'lik tareti [solda].

'Resimli Kitap' dergisinden bir fotoğrafta Barbaros zırhlısında küçük çaplı bir topun ateşe hazırlanış tatbikatı [sol altta]: Topun başındaki bahriye neferleri çıplak ayak...

Rumeli gezisine Barbaros zırhlısı ile giden Sultan Mehmed Reşad [altta].

Gemiler Almanya'dan Çanakkale'ye bir Alman amirali idaresinde getirilir. 28 Ağustos 1910'da Hamidiye kruvazörünün karşıladığı bu iki zırhlıyı Çanakkale'de Osmanlı bahriye zabitleri devralır.

Çanakkale'de Donanma Cemiyeti temsilcisi Ramiz Bey ile Alman amirali arasında yapılan devir teslim protokolünün ardından, gemilerin Çanakkale'den Marmara'ya geçişlerinde, İstanbul halkı adeta ayaktadır.

Büyük bir coşku ile insan seli, Sarayburnu'ndan Üsküdar sırtlarına, Boğaz'ın ağzına kadar sahillere akar. Sevinç çığlıkları, alkışlar arasında Barbaros Hayreddin ve Turgut Reis zırhlıları Dolmabahçe Sarayı önünde demir atarlar...

Dolmabahçe önüne demir atan Barbaros Hayreddin zırhlısının özelliklerini de dergi, şöyle sıralar: 10.060 tonluk ve 1893 yapımı, yaşlı bir zırhlıdır Barbaros ve sürati de, 16 mildir. Savaş gemisinin altı adet 28'lik, sekiz adet 10,5'luk, sekiz adet 8,8'lik top ve torpido kovanı vardır...

Halkın heyecanı konusunda derginin bize aktardığı tablo, çok çabuk bir biçimde, hüzne dönecektir. Çünkü Donanma Cemiyeti, Barbaros ve Turgut Reis dışında, ancak 4 muhrip ve 5 nakliye gemisinin parasını ödeyebilmiştir.

Bu iki savaş gemisinin toplam bedeli -Osmanlı karasularına kadar yapılan masraf dahil olmak üzere- 1.250.000 Alman Markı'dır.

Zaten Donanma Cemiyeti, dönemin Maliye Nezâreti'nin kefaletiyle Deutsche-Bank'a borçlanacak ve zırhlıların taksitlerinin ödenmesinde zorluklar yaşandıkça, şubelerden ve milletten daha fazla yardımda bulunulması istenir. Barbaros'a ve Turgut Reis'e güvenenler elinde avuçlarında olanı bağışlar. Bundan sonra, Barbaros'un, ikizi ve kader arkadaşı Turgut Reis'le birlikte Türk karasularındaki serüvenleri başlar...

Osmanlı donanması zırhlıları aldıktan sonra, bu gemiler için talim devresi başlar. Barbaros bütün bu çalışmalar boyunca 'Amiral Gemisi' olarak donanmaya eşlik eder.

Peşi sıra, Sultan Mehmed Reşad bir güç gösterisi olarak, Rumeli seyahatini başlatır. Bu seyahat boyunca Sultan Mehmed Reşad'a ev sahipliğini, Barbaros Hayreddin zırhlısı üstlenir. Bu gezi için, Bahriye Nâzırı Mahmud Paşa, Maliye Nâzırı Cavit Bey Mesudiye zırhlısında, diğer zevat da Gülcemal'de olmak üzere, bir konvoy oluşturulur.

İtalya ile savaş başlayınca, başta Barbaros olmak üzere, gemiler Çanakkale'ye geçerek burada gece-gündüz karakol vazifesi görürler.

Balkan Savaşları boyunca, donanma Trakya'ya asker taşır ve sahilde kara ordusunu, top ateşleri ile destekler. Özellikle Barbaros, 1910'un Ekim ayı boyunca, birçok kez Bulgaristan sahillerinde dolaşarak, Varna limanını bombardımana tutar.

Aynı günlerde Yunan do-

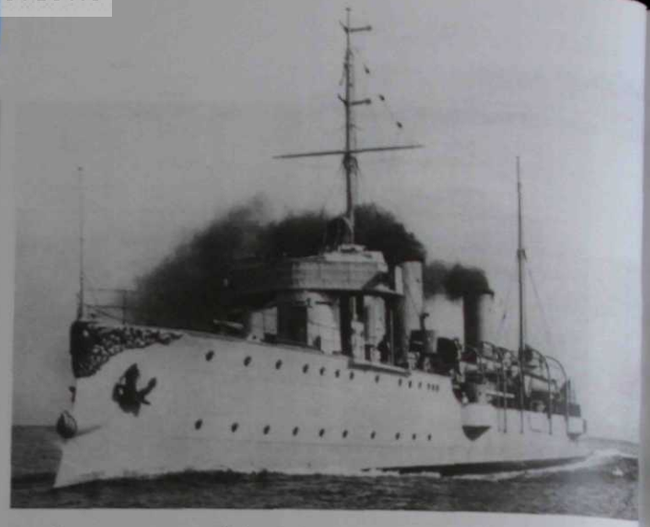
Barbaros zırhlısında bir makinalı tüfek takımı [en altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Barbaros Hayreddin zırhlısında, kumandan, eratın yiyeceği akşam yemeğini kontrol ediyor [üstte; 'Resimli Kitap'tan]. Peyk-i Şevket zırhlısı 1907'de bir seyir tecrübesinde [sağ üstte]. Donanma Komutanı Liva Amiral Arif Paşa'nın 'Haftada Bir Gün' dergisinde yer alan bir fotoğrafı [sağda].

nanması Kuzey Ege'deki Limni, Semandirek, Taşoz ve Bozcaada'yı işgale başlar.

Daha sonraki günlerde ise, İmroz ve Mondros muharebeleri yapılacaktır. Haftada Bir Gün dergisi, bu dönemi de, ayrıntılarıyla aktaracaktır okurlarına:

Barbaros, Turgut Reis, Eski Mesudiye ve Asâr-ı Tevfik zırhlıları ile Yeni Hamidiye, Mecidiyeköy, Berk-i Satvet'ten oluşan (Peyk-i Şevket o sırada Süveyş'tedir) Osmanlı donanmasının karşısına, modern Averoff kruvazörü, 3 adet 5 biner tonluk eski zırhlı, 1.175'er tonluk 4 muhrip ve torpidobot ile iki denizatıdan müteşekkil Yunan donanması çıkar.

Sayı bakımından iki donanma eşit gibi görülse de, sürat ve atış gücü bakımından, Yunan donanması daha üstündür. Osmanlı donanması zırhlılarının topları üç dakikada bir mermi atabilirken, Yunan donanmasının göz bebeği Averoff'un merkezî sistemli modern topları, bir dakikada 3 mermi atabilecek kapasiteye sahiptir...

İmroz Muharebesi de, Barbaros Hayreddin ile Averoff'un gövde gösterileri şeklinde cereyan edecektir: Başta Barbaros zırhlısı olmak üzere, peşi sıra dizilen savaş gemileri İmroz' a doğru yol alır. Barbaros'un bütün gemilere 'başla ateş' emri ile Osmanlı gemilerinde hareket başlar.

Barbaros başta olmak üzere, Turgut ve Mesudiye'nin taretlerinde, gemicilerin üzerlerine Kuranı Kerim astıkları toplar ateş saçmaya başlar. Top sesleri her tarafta yankılanır. Osmanlı donanmasının hedefi Averoff'tur. Yunan Donmasında da gözler Barbaros'u arar.

Barbaros Hayreddin'in 8 Ağustos 1915'te, İngiliz denizaltısı E-11 tarafından batırıldıktan sonra çekilmiş bir fotoğrafı [sağda].

Savaşın başında 8 bin 400 metre olan mesafe, 3 bin 500 metreye iner. Çetin geçen bu muharebenin ardından, iki taraf da, birbirinden tamamen ayrılır. Osmanlı donanması, arkasında torpido filoları olduğu halde, Nağra'ya döner.

Donanma personeli İmroz Muharebesi'ni yarım kalan bir zafer olarak algılayacak ve en büyük arzuları, bir başka harekâtta, bu yarım kalan zaferi tamamlamak olacaktır. Rövanş, Mondros gibi gözükmektedir...

Şimdi de, yine Haftada Bir Gün dergisinden, Mondros Muharebesi'nin hedef gemisi Barbaros Hayreddin'in öyküsünü izleyelim: 18 Ocak 1912; Cumartesi günü, saat 06.30 suları, tan vaktinin sükûnetli havası içinde, gemiler pruva nizamında; birbirlerinin peşi sıra, başta Barbaros olmak üzere ilerliyorlar.

Bir saat kadar süren seyir ve harekât sonucunda, filolar birbirlerinin top menzillerine girerler. Barbaros'un 'başla ateş' emrinin ardından, ağızları üç bacalı Averoff'a dönük toplar ateş saçmaya başlarlar.

Top sesleri, dağılan mermi parçaları, boğucu duman ve alevler arasında savaş sürerken harekete geçen Averoff, üçüncü mermide hedefi olan Barbaros'u vurur. Denize düşen mermiler ve gemi direkleri boyunca yükselen su birikintileri arasında, Barbaros ile Averoff'un mücadelesi devam eder.

Osmanlı donanmasının bütün gemileri toplarını Averoff'a çevirirken, Yunan gemilerinin hedefindeki isim ise Barbaros'tur. Ardı ardına gelen isabetli atışlarla, Barbaros ağır yaralar alır.

Barbaros'a otuza yakın mermi isabet ederken, gemide çıkan yangında Barbaros'un orta tareti ile 10,5'lik topu harap olur. Gemide 4 subay, topçu kaptanı Şerafettin Efendi, orta taret yüzbaşısı Ziya Efendi, çarkçı yüzbaşı Ali Kadri Efendi, katip yardımcısı Celal Efendi ile 28 er şehit olurken; 4 subay ve 40 er de yaralanır.

Nağra'ya çekilen donanmada yaralılar Reşitpaşa Vapuru ile İstanbul'a gönderilirken; şehitler de ertesi gün askerî törenle, Çanakkale Deniz Şehitlikleri mezarlığına gömülürler. Barbaros, bu muharebede kahramanca dövüşürken, 'en fazla zaiyat veren gemi' olur...

Şimdi bir başka derginin sayfalarına geçelim ve Barbaros Hayreddin zırhlısının sonunu getiren öyküyü okuyalım: 8 Ağustos (1915) sabahı... Ufuktan denize yükselen güneş, Kaptan Nasmith komutasındaki E-11 İngiliz denizaltısının Çanakkale Boğazı'ndan Marmara'ya süzülüşünün farkındadır.

E-11 denizaltısının mürettebatı ve denizaltının komutanı Binbaşı Martin D. Nasmith [solda].

Barbaros zırhlısında Fahri Bey, birdenbire gemiden 300 metre kadar mesafede periskopun bir metre kadar yükseldiğini ve aynı zamanda periskopun yanı başında, denizin karıştığını, köpürdüğünü görür. 'Sancak tarafında tahrelbahir var. Torpido attı!' sesi gemide yankılanır.

10,5'luk topların başında bulunan bahriyeliler nişan almaya dahi vakit bulamadan, Barbaros tam kalbinden vurulur. Adeta 40 mil süratle uçarak gelen torpiller geminin sancak tarafında sekizinci bölmeye isabet eder. İhtiyar Barbaros, can evinden vurulur.

Deniz, 10 bin tonluk koca zırhlıyı yutmak için, 10 dakika bile beklemez. Yaşlı bedenini, yeni kurulmakta olan devletin bağımsızlık ruhu ile ayakta tutan Barbaros, bir savaş gemisine yakışır bir sonla sulara gömülür. ■

Barbaros zırhlısı şehitlerinden...

Barbaros Hayreddin zırhlısında şehit olan subaylar arasında, Üçüncü Bölük Yüzbaşısı Kadıköylü Mehmed Galip Efendi *[solda]*, Mülazım Sultanahmetli Neşet Efendi *[ortada]* ve Topçu Zabiti Üsküdarlı Sabri Efendi de *[sağda]*, yer alıyorlardı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Asya'da işlenen savaş suçlarının hesabı, Nürnberg Mahkemeleri'nin gölgesindeydi...

Tokyo Mahkemeleri

Nürnberg'in gölgesinde başlayan Tokyo Mahkemeleri ancak iki buçuk yılda sona erdirilebildi. Yargılamanın bitmesi Japonya'da bir rahatlık yarattı. Herkes tüm suçun idam edilen yedi kişide olmadığını biliyordu; ama onlar, herkes adına ölerek, adeta hepsinin diyetini ödemiş gibiydiler.

M. Tanju Akad

MacArthur 2 Eylül 1945 günü Missouri zırhlısının güvertesinde Japonya'nın kayıtsız şartsız teslimini imzaladıktan 9 gün sonra, 'A sınıfı' savaş suçlarından sorumlu görülen liderleri tutuklattı.

Bunlar ilk başta 39 kişiydi; ama sadece 28'i savaşı planlayan ve yürüten kişiler olarak yargılanacaktı. 'B sınıfı' olarak tanımlanan kategoride, daha çok Cenevre Antlaşması'nın ihlali niteliğindeki savaş suçları, örneğin savaş esirlerinin öldürülmesi gibi konular bulunuyordu.

'C sınıfı'nda ise, sivillerin katledilmesi gibi insanlığa karşı işlenen suçlar vardı. Genel suçlar Tokyo'da, diğer suçlar ise işlendikleri ülkelerde kurulan mahkemelerde yargılanacaktı.

Malezyalıların, Vietnamlıların, Kamboçyalıların, Endonezyalıların, Burmalıların ve hepsinden çok, on milyonlarca ölü veren Çinlilerin, Japonlardan soracakları birçok hesap vardı. Ama savaşı kazanan Amerikalılar onlara sadece ikinci planda roller biçmişlerdi.

Savaş sırasında Amerikan propaganda makinesi tarafından hedef haline getirilmiş olan eski başbakan Tojo, 10 Eylül günü evinde oturup bir grup Amerikalı gazeteciye mülakat vermişti.

Ertesi gün ise, tutuklama kararı kulağı delik gazeteciler tarafından duyulunca, Tojo'nun evi Amerikan askerleri gelmeden saatler önce meraklı bir kalabalık tarafından sarılmıştı.

Durumu sezen Tojo karısını komşuya göndermiş ve askerler gelince kalbine, daha önce mahallesinden bir doktora işaret koydurduğu yere, tek el ateş etmişti.

Ne var ki, Amerikalılar onu Yokohoma'da kurmuş oldukları ilk tesis olan 89. Sahra Hastanesi'ne kaldırıp bakıma aldılar.

Kurşun kalbinin yakınından geçmişti. Kısa sürede hastanede odası sigara içen gazetecilerle dolmuş, birisi de yanında fotoğrafçısını getirmişti. Sigara dumanı kaplı odada işini yapan fotoğrafçı, yaralının kim olduğunu merak etti. Yanıtı duyunca, "Bu Tojo da kim?" diye sordu:

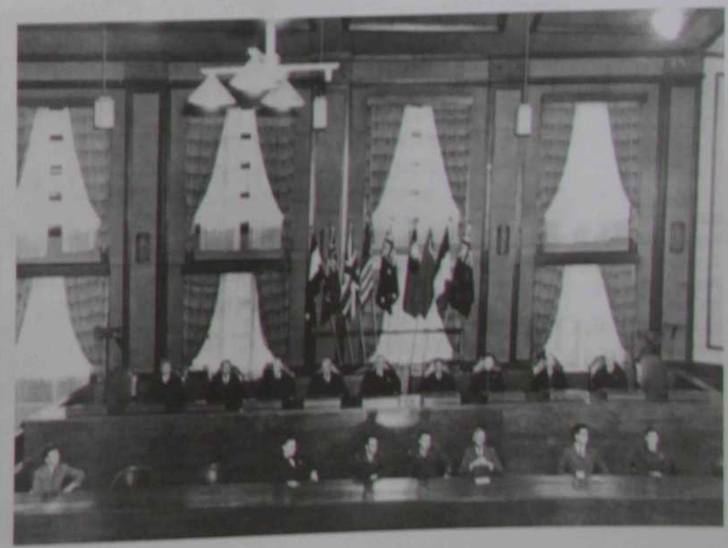
"General Tojo, Japon diktatörü, Pearl Harbor sırasındaki başbakan," dediler... İşte mahkemenin birinci sanığı bu kişi olacaktı.

Tam adı 'Uzakdoğu için Uluslararası Askeri Mahkeme' olan kuruluşun savcıları iddianamelerini hazırlaya dursunlar, dünyanın öbür ucunda, Nürnberg'te, Alman savaş suçlularının yargılanması için dava, 14 Kasım 1945 günü açılmıştı.

1946 Ekim'inde sona erecek olan bu davada da, suçlar üç kategoriye ayrılmıştı: İlk kategoride barışa karşı suçlar, ikincisinde savaş suçları, yani savaş kanunlarının ve geleneklerinin ihlaliyle ilgili konular, üçüncü kategoride ise, insanlığa karşı suçlar yer alıyordu.

Her iki mahkemede de savaş suçları konusunda herhangi bir anlaşmazlık yoktu. İnsanlığa karşı suçlar ise, tartışmalı olmakla birlikte, özellikle Almanların Yahudileri, Çingeneleri ve Rusları toplu halde katletmeleri, itirazları susturmaya yetmişti.

Barışa karşı işlenen suçlar ise, daha fazla tartışma götürür nitelikteydi; çünkü Mihver güçlerinin savaş için komplo

Alman savaş suçluları Nürnberg Mahkemeleri'nde [üstte].

Japon savaş suçluları, Askeri Akademi binasında yapılan Tokyo Mahkemeleri'nin bir duruşmasına sevk edilirken [solda]. İki buçuk yıl süren Tokyo Mahkemeleri [altta], Nazileri yargılayan Nümberg'in gerisinde kalacaktır.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

General MacArthur 2 Eylül 1945'te, Missouri zırhlısının güvertesinde, Japon heyetinin [sağ üstte] imzaladığı teslim belgesini onaylıyor [üstte].

kurdukları ve bahaneler yarattıkları sabit olmakla birlikte, bunların öncesinde, işgal ve ambargolara varan bir geçmiş bulunmaktaydı.

Yine de sonuçta dünya tarihinde ilk kez II. Dünya Savaşı'ndan sonra, binlerce kişi 'barışa karşı' ve 'insanlığa karşı' suçlardan yargılandı.

Japonlar gerek II. Dünya Savaşı'nda, gerekse de bunun öncesinde Çin ve Kore'de (1910-1945 arasında) giriştiği yayılma savaşlarında, gerçekten çok sayıda savaş ve insanlık suçu işlemişlerdi.

Yerlilerden topladıkları kadınları askeri genelevlerde köle olarak çalıştırmışlar, çoğunu öldürmüşler; Çin savaşlarında, 1937-38'de Nanking'i işgal edince, sayıları 100 bin olarak tahmin edilen Çinliyi öldürmüşlerdi.

Sadece Çin'de ölenlerin toplam sayısı milyonları bulmakta, bu konuda 8,4 ile 23 milyon arasında değişen tahminlere rastlanabilmektedir. Burma demiryolunun yapımında da yaklaşık 100 bin kişinin öldüğü tahmin edilmektedir.

Bu demiryolunun her kilometresi için, 80 savaş esiri ve 300 sivil işçi ölmüştü. Japonların Asya'ya vaat ettikleri refah ve işbirliği alanı işte böyle kurulmaya başlanmıştı.

Esir kamplarının durumu ise, başka bir facia idi. Alman kamplarındaki batılı tutsakların sadece yüzde 4'ü ölmüşken, bu oran Japon kamplarında yüzde 30'a kadar çıkmıştı.

Üç buçuk yıl içerisinde her üç esirden birinin ölmesi, koşulların kötülüğünden, açlıktan, tıbbi yardım verilmemesinden ve Japonların esirleri hor gören davranış tarzlarından kaynaklanmıştı.

Japonya II. Dünya Savaşı sonrasına kadar, esirlerin durumunu belirleyen Cenevre Antlaşması'nı imzalamamıştı; ama bu süreçte, Japon ordu kanunları da fazlasıyla ihlal edilmişti.

Ayrıca Çin'de, biyolojik savaş kapsamında hıyarcıklı veba mikrobu kullanılmış; keza insanlar üzerinde, sözde bilimsel, korkunç deneyler yapılarak çok sayıda insan hunharca öldürülmüştü.

Üniformalı olarak ele geçirilen bazı esirlerin (örneğin 'Pearl Harbor' filminde de anlatılan Doolittle akınında Çin'e inen Amerikalı pilotların ve Avustralyalı komandoların), idam edilmesi de, savaş suçları arasında yer almaktaydı.

Diğer yandan Müttefikler, Şanghay'ın bombalanması gibi konuları gündeme getirmediler; çünkü onlar da Avrupa'da ve Japonya'da şehirleri bombalayıp yakarak milyonlarca sivili öldürmüşlerdi...

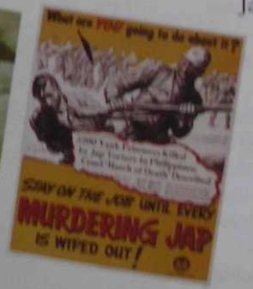
Japonya'da toplam 1.128 sanık yargılandı. Ama bu mahkemeler ilgi görmedi; herkes, sonuçta 28 kişinin yargılandığı ana davaya odaklandı. Diğer ülkelerde de 5 bin civarında Japon yargılandı ve bunların yaklaşık 900'ü idam edildi.

Ne var ki, savaştan hemen sonra yapılan iki yargılama ve idam, Müttefiklerin intikam duygularını sergilemesi açısından ilginçtir.

Bunlar, savaşın ilk günlerinde Amerikalılara ve İngilizlere muazzam birer yenilgi tattıran iki askerdi:

General Masaharu Homma, Filipinler'deki Amerikan ordusunu bölgenin kuzeyindeki Bataan Yarımadası'na sıkıştırarak teslim almış, MacArthur hücumbotla Avustralya'ya kadar kaçmıştı. Amerikalılar bunu hiç unutmadılar.

Bataan Yarımadası'nda Japonlar, Amerikan ordusunu sıkıştırarak teslim alırlar. Esir kamplarına götürülen Amerikan askerlerinin öyküleri, 'Bataan Ölüm Yürüyüşü' olarak efsaneleşir [sağda].

Savaş suçlarının yargılanması

1942'nin başlarında dokuz ülke bir deklarasyon yayınlayarak savaş suçlularının hukuki süreçler içerisinde yargılanmasının savaş hedefleri arasında yer aldığını beyan ettiler. Aynı yıl bir savaş suçları komisyonu kuruldu. 1943'ün 18 Ekim ve 1 Kasım tarihleri arasında, üç büyük Müttefik ülkenin dışişleri bakanları Hull, Eden ve Molotov, Moskova'da savaş suçlularının cezalandırılması hakkındaki ilkeleri belirlediler. Tokyo Mahkemeleri ile ilgili somut kararlar ise, esas olarak 1943 sonundaki Kahire Konferansı ile Temmuz 1945'te yapılan Potsdam Konferansı'nda *[üstte; üç büyükler, Churchill, Truman ve Stalin konferansta]* alınmış, 2 Eylül 1945 tarihli teslim belgesine de konulmuştu. Ancak bazı suçların önceden tanımlanmamış olması ve mahkemelerin sadece galipler tarafından kurulması, bir dizi tartışma yaratmıştı... Bunun üzerine, 1946'da Birleşmiş Milletler, duruma açıklık getirme görevi Uluslararası Hukuk Komisyonu'na verdi. Komisyon 1950'de uluslararası hukukun parçası haline gelen yedi ilke oluşturdu: Buna göre, belli suçlar ulusal kanunlarda gösterilmiş olmasa da, uluslararası hukuk cezalandırma için yeterli olabiliyor ve üstlerden alınan emirler mazeret sayılmıyordu. Suçlar ise, cinayet, katliam, köleleştirme, zorla göç ettirme ve politik görüş, ırk ayrımı ve dini nedenlerle kovuşturmanın yanı sıra, saldırgan savaşların planlanması, yerleşim yerlerinin askeri gereklilik olmadan tahribi, esirlere kötü davranma gibi unsurları içeriyordu...

Özellikle de Bataan'da esir düşen Amerikan askerlerinin kamplarına götürülürken maruz kaldıkları kötü koşullar, Amerikan basınında 'Bataan Ölüm Yürüyüşü' diye adlandırılarak efsaneleştirildi.

Homma'nın yürüyüşle doğrudan bir ilgisi yoktu. Ancak ordu komutanı olarak sorumlu tutuldu ve Manila'da yargılanarak 3 Nisan 1946 tarihinde Luzon Adası'nda kurşuna dizildi.

Çatışmaların sona ermesinden hemen sonra yargılanan bir diğer kişi de, savaşın en yetenekli Japon generali addedilen Tomoyuki Yamashita idi. 'Malaya Kaplanı' unvanını savaşın başında Singapur'un, 'Altı ayda geçemezler' denilen savunmasını bir günde çökerterek alan Yamashita savaşın sonundaki umutsuz günlerde, Filipinler Komutanı olarak sonuna kadar direnmiş ve sonra dağlara çekilmişti.

Amerikalılar uçaklarla ormana teslim çağrıları atmışlar ve Yamashita 2 Eylül günü dağdan inerek esarete girmişti. Ekim ayında hızla yargılanmış ve idam kararı Pearl Har-

Filipinler'deki Amerikan ordusunu Bataan Yarımadası'nda teslim alan General Masaharu Homma [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Tokyo Mahkemeleri sırasında, Japon generali Tojo, Amerikan basını tarafından, 'Pearl Harbor baskını sırasındaki başbakan' diye anılıyordu. ABD, Pearl Harbor'ın [üstte] rövanşını almaya kararlıydı. Eski başbakanlardan Hirota da [sağda] askerlerin dümen suyuna girmekle suçlanıyordu.

bor'un yıldönümü olan 7 Aralık gününe denk getirilmişti.

Japonlar savaşın sonunda Filipinler'de gerçekten çok sayıda savaş suçu işlemişlerdi; ama bu tarihte Yamashita, birliklerinin büyük çoğunluğu ile teması yitirmişti.

Bunun bilinmesi, infaz için tereddütler yarattı. Ne var ki, hem Filipinler hem de Amerikan Yüksek Mahkemeleri, temyize bakmayı reddettiler ve Truman da, 8 Şubat günü affetmeyeceğini açıklayınca, MacArthur 23 Şubat 1946 tarihinde Yamashita'yı idam ettirdi.

Bu iki dava, Tokyo Mahkemeleri'ne gölge düşürecek kadar intikam koktuğu için, politik dava fazlasıyla ayrıntılı hazırlandı ve duruşmalar uzun sürdü.

Tojo ve sanıklar, kısa bir süre önce Müttefik savaş esirlerinin tutulmakta olduğu Omori Kampı'na götürüldüler. Amerikalılar kampa biraz çekidüzen vermiş olsalar da, bu kötü tesisin sembolik anlamı açıktı.

İntihar girişiminin başarısız olması diğer sanıkların Tojo'ya küçümsemeyle bakmalarına neden oldu. Aynı hava, tüm Japonya'da yaygındı ve halk adeta suçu onun üzerine yıkıp, savaşı unutmak isteyen bir ruh haline girmişti.

Ancak zaman içerisinde tüm sorumluluğu üzerine alması, ona bakışı değiştirdi.

Uzun süren bir hazırlıktan sonra, 28 sanık için dava açan Mahkeme ilk açık duruşmasını 3 Mayıs 1946 Cuma günü yaptı.

İşgal yetkilileri mahkeme mekânı olarak, Tojo ve arkadaşlarının bir zamanlar sıralarında oturdukları Askerî Akademi binasını seçmişler, bunun 'A Sınıfı' savaş suçluları için, en etkileyici mekan olduğunu düşünmüşlerdi.

Mahkeme, tüm gözlemcilere göre, Nürnberg'in etkileyici havasından yoksun bir şekilde başladı.

Sanık sandalyelerinde eski ordu sözcüsü Araki, askerî kesimin istekleri doğrultusunda çalışmış olan eski başbakanlar Hiranuma ve Hirota, Japonya'yı Mihver kampına sokan dışişleri bakanı Matsuoka, donanma liderleri Nagano ve Shimada, savaş kabinelerinde planlama kurulu başkanı olan Suzuki, diplomat Togo ve diğerleri yerlerini almışlardı.

Bir ara sanıklar arasında adı geçmiş olan Prens Konoe intihar etmişti. Müttefiklerin bir kısmının sanık sandalyesinde görmek istedikleri imparator Hirohito ise, MacArthur'un kesin emriyle bu işin dışında tutuldu.

İmparator sanık olduğu taktirde, o güne kadar sorunsuz yürüyen işgal altüst olabilir, MacArthur'un sözleriyle, "İşgal güçlerine bir milyon asker ilave etmek gerekirdi".

Eski başbakan Tojo, intiharı başaramayınca

Savaş sırasında Amerikan propagandasının hedef haline getirdiği eski başbakan Tojo, 11 Eylül 1945 günü, tutuklanacağını anlayınca, evinde intihar etmeye kalkar. Başaramaz ve yargılanarak idama mahkûm edilenler arasında yerini alır.

Mahkeme başlayıp iddianame okunurken, 1930'larda savaş propagandasını yürüten sanık Okawa, Tojo'nun kafasına aniden bir şaplak indirip de herkes gülmeye başlayınca, mahkemenin ciddiyeti bir anda kayboldu.

Okawa akıl hastanesine gönderildi; ama ertesi yıl geri getirildi. Bu arada mahkeme ağır temposunda sürmüş, Japon halkı dahil, herkesin ilgisi azalmıştı.

Tüm sanıklar suçsuz olduklarını, savaşa gitmekten başka çareleri olmadığını ve suçlardan habersiz olduklarını ileri sürdüler.

Bu arada sürekli olarak Japonca'dan İngilizce'ye ve İngilizce'den Japonca'ya yapılan tercümeler de çalışmaları uzatıyordu. Karar aşamasına gelindiğinde, takvimler 1948'in Nisan ayını gösteriyordu.

İddia makamı son konuşmasını, "Bu adamlar iyi ve kötü arasındaki farkı biliyorlardı.

Japon ordusunun en yetenekli generali Yamashita'nın idam kararı, Pearl Harbor baskınının yıldönümü olan 7 Aralık gününe denk getirilecekti [solda]. MacArthur 1950'lerin başında da hâlâ bir efsaneydi; ama Truman, sonunda, onun ipini de çekecekti [altta].

Kararlarının bilincinde olarak savaş yolunu seçtiler ve milyonlarca insana ölüm ve nefret getiren yola saparak halklarının kaderiyle kumar oynadılar. Bu seçimlerinin bedelini ödemeliler" diyerek bitirdi.

Tutanakları 48 bin 412 sayfa tutan duruşmanın karar safhasına kadar, 7 ay daha geçti. 12 Kasım 1948 günü, 11 yargıç son kez mahkemede sıralandılar.

Yedi sanık; Tojo, Doihara, Hirota, Itagaki, Kimura, Matsui ve Muto idama mahkûm edildiler. Eski dışişleri bakanları Togo 20, Shigemitsu 7 yıl yatacaktı. Matsuoka ve Nagano bu arada ölmüşler, Okawa da 'akıl hastası' olarak değerlendirilmişti.

Geriye kalan 16 sanık müebbet hapse mahkûm oldu. Sanıklar bunun bir 'Amerikan Mahkemesi' olduğunu ileri sürerek, temyiz için Amerikan Yüksek Mahkemesi'ne başvurdular.

Ancak Yüksek Mahkeme bunun bir 'Amerikan Mahkemesi' olmadığını iddia etti ve Japonya'daki işgal kuvvetlerinin komutanı MacArthur'un 'Müttefik güçler adına' hareket ettiğini ve yapacakları bir şey olmadığını ileri sürdü.

Tokyo Mahkemeleri'nde bir ara adı sanıklar arasında geçen Prens Konoe [sol üstte] intihar edecekti. MacArthur'un yargılanmasına karşı çıktığı Japon imparatoru Hirohito 1947'de halkın arasında [solda].

Mahkûmlar 23 Aralık 1948 günü idam edildiler.

MacArthur Japon halkını karşısına almak istemediği için, idamların sessizce yapılmasını emretti. Truman'ın fotograf çekilmesi için yaptığı isteği de reddetti. İdam edilenler yakılarak külleri dağıtıldı.

Yargılamanın bitmesi Japonya'da bir rahatlık yarattı. Herkes tüm suçun idam edilen yedi kişide olmadığını biliyordu; ama onlar herkes adına ölerek adeta hepsinin diyetini ödemiş gibi hissedildi.

Köprülerin altından çok sular akmış, 'Soğuk Savaş' dönemine girilmiş, zaman çoktan duyguları köreltmeye başlamıştı. ■

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Bikini mayo nasıl yaşlandı?

Bikini mayosuyla Marilyn Monroe.

Annesinin kurmuş olduğu bir iç giyim atölyesini çalıştıran Fransız mühendis Louis Réard tarafından tasarlanan 'bikini mayo' ilk kez 5 Temmuz 1946 tarihinde basının önüne çıkar.

FEZA KÜRKÇÜOĞLU

Bu ay, dünya moda tarihinde 'devrim' sayılan bir olayın yıldönümü: 5 Temmuz 1946 tarihinde, Fransız mühendis Louis Réard, tasarladığı kadın mayosu 'Bikini'yi basına tanıtır.

Bizde, bugün 60. yıldönümünde, artık gündelik yaşamın vazgeçilmez giysileri arasında yer alan bikininin tarihinde, kısa bir yolculuk yapalım istedik...

Sözlüklerde 'bikini', "Deniz, göl, havuz vb. yerlere girerken veya güneşlenirken giyilen, iki parçadan oluşan kadın giysisi" diye tanımlanıyor.

Şimdi de, Güney Pasifik'teki mercanadalarından biri olan 'Bikini Atolü'nden ismini almış bu iki parçalı mayonun nasıl ortaya çıktığına geçelim:

Annesinin kurmuş olduğu bir iç giyim atölyesini çalıştıran Fransız mühendis Louis Réard tarafından tasarlanan 'bikini mayo' ilk kez 5 Temmuz 1946 tarihinde basının önüne çıkar.

Bu tanıtımın üstünden tam altmış yıl geçmiş... Isterseniz, bu altmış yıl içinde sürekli olarak değişen, yenilenen -yani aslında sürekli küçülen- bikininin ilk yıllarına dönelim...

Louis Réard'ın tasarladığı bikini mayoyu anlatmadan önce, Fransız modacı Jacques Heim'ın 1946 yılında tasarladığı bir mayodan söz etmemiz gerekir: Réard'dan birkaç ay önce Jacques Heim, küçüklüğü nedeniyle 'Atome' adını verdiği mayosunu tasarlamış, ancak o dönem bir tabu olan göbek deliğini açıkta bırakacak cesareti de, kendinde bulamamıştı.

Louis Réard ise, Heim'ın cesaret edemediğini yapmış, tek parça olan mayoyu aradaki bağı koparararak, iki parçaya bölmüştü.

Bikiniyi tasarlayan Louis Réard'ın önünde, bu tasarımı dünyaya tanıtmak gibi bir iş vardı ki, hiç de kolay sayılmazdı!.. Çünkü dönemin ünlü modelleri, çıkaracağı skandal nedeniyle, korkuya kapılıp, bu yeni mayoyu giymeyi reddetmekteydiler.

Bikini mayoyu giyecek model arayışı, Casino de Paris'de çalışan bir dansçının bu işi kabul etmesiyle noktalandı. Louis Réard, Paris'in ünlü havuzu Piscine Deligny'de, 5 Temmuz 1946'da düzenlenen basın toplantısında, Micheline Bernardini isimli model ile birlikte, havuz başında kameraların karşısına çıktı.

Réard, bu 'yeni' mayoya 'bikini' adını verdiğini açıkladı.

Louis Réard, 5 Temmuz 1946'da, Micheline Bernardini ile birlikte, ilk kez kameraların karşısında [solda]. Bikiniyi sinemaya taşıyan 1950'lerin Brigitte Bardot'su [en solda]. Yeşilçam'ın Fatma Girik'i de, bikiniyi Türkiye'de beyazperdeye taşıyanlar arasındaydı [üstte; 8 Ağustos 1964 tarihli Ses dergisinde].

Réard'ın basın toplantısından birkaç gün önce ise, Amerika, Güney Pasifik'te Bikini Atolü'nde bir atom bombası patlatmıştı ve dünya bu haberle çalkanmaktaydı...

Burada küçük bir parantez açmamıza izin verin: Louis Réard'ın bikinisine adını veren Bikini Atolü'nü birkaç cümleyle de olsa analım...

II. Dünya Savaşı'nda, 1944 yılında Japonya, Marshall Adaları adı altında tanınan bu adalardan çekilmiş ve bölge, Amerika Birleşik Devletleri'nin yönetime geçmişti. Savaş da bitmiş aslında; ama Amerika, atom bombası deneylerine devam etmekteydi.

İşte o mercanadalarından biri olan Bikini Atolü'nde atom bombasının savaş gemileri üzerindeki etkilerini araştırmaya yönelik denemeler yapılmaktaydı...

2003 yılında 100 ya-

Hayat dergisinin 30 Ağustos 1957 tarihli kapağını, kırmızılı bikinisiyle Jane Moore süslüyordu [sol sayfada]. Brigitte Bardot'nun 'Ve Tanrı Kadını Yarattı' filminin ardından, bikini ile poz vermekten kaçınan ünlü ya da ünsüz hiçbir 'yıldız' kalmamıştı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

1950'li yılların ünlü Rita Hayworth'u bikinili pozuyla [sağda]. 'Bond Kızı' olarak ünlenen Ursula Andress, James Bond'un 'Dr. No'sundaki beyaz bikinisiyle hafızalara yerleşir [sağ altta].

şındayken ölen Amerikalı ünlü komedyen Bob Hope'un, 'Dörtyol Ağzı Tatbikatı' adıyla anılan bu denemeler için söylediği şu cümle, savaşın ne denli büyük bir felaket olduğunu yaşayan tüm insanların onayını almıştı:

"Savaş biter bitmez dünyada savaşın bulaşmadığı tek noktayı bulduk ve cehenneme çevirdik!.."

Biz yine mayolara dönelim... Micheline Bernardini, pamuklu kumaştan yapılmış gazete desenli bikini mayosuyla gazetecilere poz verirken, gelecekte bu denli ünlü olacağını herhalde düşünmemişti.

70'li yılların ünlü bikinililerinden biri de Nebahat Çehre idi [üstte; Hayat dergisinin 8 Ekim 1972 tarihli kapağında].

Bernardini giydiği bikini ile kısa zamanda büyük bir üne kavuşacak, 50 bin hayranının evlenme teklifi içeren mektuplarına yanıt vermek zorunda kalacaktı...

Louis Réard ise, bikiniyi sunarken mayoyu, "Dünyanın en küçük yüzme kıyafetinden daha da küçük" diye tanımlayıp, Heim'ın "atom mayosu"na da gönderme yapmayı ihmal etmeyecekti.

Dünya atom bombasını, nükleer denemelerin korkutucu boyutlarını bir kenara bırakmış ve bikiniyi konuşma-

ya, bu olayı tartışmaya başlamıştı...

Bikininin tarihi elbette Louis Réard ile başlamıyor. Yani tarih içinde bir geziye çıkarsak, yolculuğumuzu 1400 yıl öncesine dek uzatmak gerekecek...

Bikini mayonun tanıtımından birkaç gün önce, Amerika, Güney Pasifik'te Bikini Atolü'nde bir atom bombası patlatmış ve dünya bu haberle çalkalanmıştı [sağda].

Üzerlerinde günümüz bikinilerine benzer giysilerin bulunduğu kadınların resmedildiği duvar resimlerinden söz ediyoruz.

Sicilya'da Piazza Armerina civarındaki Villa del Casale'de bulunan Roma dönemi mozaiklerinde görülen bu giysiler, dünya üzerinde bir kez daha, ancak 1946 yılından sonra görülmeye başlamış...

Aslında 1946 yılından sonra da, tam görüldüğü söylenemez. Neden mi? Tutucu çevreler bu giysinin 'ahlaksızca' olduğu kanısındaydılar. Kilise kurumunun müdahalesiyle, bikini mayo Fransa dışında birçok ülkede yasaklandı.

İtalya, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde yasaklanan bikini, elbette Amerika'da da hoş karşılanmadı. Amerikan yıldızları bu yeni mayoyu giymeye çekiniyorlardı. Hatta bikini karşıtı demeçler vermek de bir 'moda' olmuştu...

Bikininin dünyadaki serüveni böyle gelişirken, bikini mayo Türkiye'de nasıl karşılanmıştı?..

Bu sorunun yanıtını, dönemin ünlü magazin dergisi Her Hafta'dan okuyalım. İşte, 13 Ağustos 1949 tarihli Her Hafta dergisinde, "İncir Yaprağından Bikini Mayosuna" başlığı ile yer alan yazıdan birkaç satır:

"Yünden, pamuktan, basmadan, satenden ve lasteksten akla gelmeyecek renk ve desenlerde mayolar yapılıyordu. Güneşten bronzlaşma moda haline gelince, mayolar birdenbire iki parçaya bölünüp daha fazla ufalmaya başladılar. Kadınlar bu deniz kostümleriyle ilâheleşiyorlardı."

"İki parçalı yani 'döpiyes' dediğimiz mayolar gün geçtikçe kısaldı kısaldı ve yalnız bacak arasıyla göğüs başlarını saklayacak kadar küçüldü. Bu tip mayolara atom modasına uyularak 'bikini' adını taktılar.

Artık Havva kızları incir yaprağından küçük bez parçaları ile, ilk kadına bile rekabet edecek vaziyettedir."

1950'li yıllardayız... Bikini Fransa'da serbestçe giyilirken, diğer ülkelerde de ancak modeller ve sinema oyuncularının poz verirken kullandıkları bir giysidir.

Amerika'da 1950'li yıllarda gazete sayfalarını ve dergi kapaklarını, özellikle Marilyn Monroe ve Rita Hayworth'un bikinili pozları süslemeye başlar. Ancak ahlakçı yasaklar devam edecektir.

1951 yılında yapılan Dün-

4. Yüzyıl Sicilya'sında bikiniler!

Sicilya'da Piazza Armerina civarındaki Villa del Casale'de bulunan Roma dönemi mozaikleri, 4. Yüzyıl'a aittir. Bu duvar resimlerinde yer alan deniz kıyısındaki kadınların görüntüleri, üstlerindeki 'bikini mayo' benzeri giysiler, o döneme kadar pek görülmeyen, yeni bir ahlakî ve estetik dönüşümü yansıtan işaretlerdir.

ya Güzellik Yarışması'ndan sonra, yarışmacıların bikini giymesi yasaklanır ve yarışmalarda tekrar tek parçalı mayolar dönemi başlar.

Bikininin bütün dünyada net bir yaygınlaşma patlaması yaşaması ve kadınların hayatına, bir daha çıkmamacasına girmesi ise, 1956 yılındaki bir filme dayanır: 1956 yılında, Brigitte Bardot'nun 'Ve Tanrı Kadını Yarattı' filmiyle bikini, eğer deyim yerindeyse, tüm dünyada bir patlama yaşar.

Bu filmin ardından, Amerika'da da neredeyse, bikini ile poz vermeyen yıldız kalmaz!

Bikini yasaklar çemberini kırmıştır artık; sonunda, 1957'de ünlü oyuncu Jayne Mansfield da, Life dergisine bikinisiyle kapak olur...

Gençlerin bikini mayoyu 'özgürlüğün' ve 'cinsel devrimin' simgelerinden biri olarak görmeye başlamasıyla da, bikini artık Amerika'da da gündelik yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelir.

Brigitte Bardot'dan sonra, 1962 yılında, 'Bond Kızı' olarak ünlenen İsviçreli oyuncu Ursula Andress, 'Dr. No' adlı James Bond filmindeki beyaz bikinisiyle hafızalara yerleşir.

Aynı dönemlerde, Türkiye'nin 'yıldızları' olan isimler de, bikinili pozlar vermeye başlarlar. Ve o yıllardan sonra, bikini mayo gerek dünyada, gerekse de ülkemizde, her yaz başında kadınların -elbette erkeklerin de- merakla modasını takip ettikleri bir giysi olur...

Neredeyse Reşad Ekrem Koçu'nun dediği gibi: "Havva'nın asma yaprağından farksız bir örtü" olma yolunda ilerleyen bikini, daha nice altmış yaşlarını kutlayacak gibi görünüyor! ■

İlk James Bond filmi 'Dr. No'nun afişi [üstte]. 70'lerin ve 80'lerin unutulmaz yıldızı Raquel Welch, beyaz bikinisiyle [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Krem beyazı heykellerin kenti

Aphrodisias

Roma'nın imparatorluk döneminde altın çağını yaşayan Aphrodisias'ın bir de çok ünlü heykel okulu vardı. Roma'daki, İtalya'nın ve Yunanistan'ın birçok kentindeki heykellerde, Aphrodisias ustalarının imzaları yer alırdı.

LÜTFÜ TINÇ

Aphrodisias'a gidiyoruz. Türkiye'nin dünyaca ünlü birkaç arkeoloğundan biri olan ve 16 yıl önce kaybettiğimiz Prof. Dr. Kenan T. Erim'in antik kentine, onun kendi deyimiyle 'tek aşkına' gidiyoruz.

Ömrünün 30 yılını Aphrodisias'ı yeniden kurmaya vakfeden Kenan Erim sayesinde bugün, bu gizemli antik kentin birçok güçlü koruyucusu var.

Daha Kenan Erim'in sağlığında, 1987 yılında, aralarında Cem Boyner, Cem Hakko, Vural Gökçaylı, Ali Koçman, Mustafa Taviloğlu, Sennur Hamamcıoğlu, Sevgi Gönül ve Suna Kıraç gibi gönüllülerin bulunduğu bir grubun kurduğu Geyre Vakfı, bu güçlü koruyucuların başında geliyor.

Koçbank Özel Bankacılık da, son 3 yıldır Geyre Vakfı'nın tanıtım etkinliklerini destekliyor ve kazılar yararına düzenlenen konserlerin sponsorluğunu yürütüyor.

Babadağ (Salbakos) silsilesinin eteğinde, denizden yaklaşık 600 metre yükseklikteki bir platonun üzerindeyiz. Burası, İzmir'in güneydoğusunda, Ege kıyılarından epeyce içeride, İzmir'e karayolundan, yaklaşık 230 km uzaklıkta, Aydın'ın Karacasu İlçesi'ne bağlı 'yeni' Geyre Köyü sınırlarında yer alan ve tam 520 hektarlık bir alana yayılan antik bir kent.

'Yeni Geyre' diyoruz; çünkü esas Geyre Köyü, ören yerinde, tam da antik tiyatronun üstüne rastlayan alanda, küçük bir yerleşim alanıymış. Kazılar başladıktan sonra,

FOTOĞRAF: AYDIN COŞKUN

Aphrodisias Müzesi'nden bir heykel: trajedinin ilham perisi Melpomene [sağda].

M.S. 4. Yüzyıl'da bir bazilikaya dönüştürülen ünlü Aphrodite Tapınağı'ndan Babadağ silsilesine bir bakış [solda]: Bu dönemde kentin adı da, 'haç kenti' anlamına, 'Stavropolis' diye değiştirilmiştir. Antik Aphrodisias kentinin girişindeki anıtsal kapı Tetrapylon [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Bir bölümü belirli bir dönem, gladyatör arenası olarak da kullanılan 262 metre uzunluğundaki ve 30 bin kişilik stadyum, M.S. 400'den kalma [sağda].

1950'lerin sonlarında, köy yeni yerine, antik kentin sınırlarına taşınmış.

Aphrodisias, Neolitik Dönem'den beri yerleşime sahne olmuş bir kent. Ama bu ilginç kentin ünlenmesi, Roma egemenliğinin yörede güçlendiği döneme, M.Ö. 2. Yüzyıl'a rastlıyor.

Kent, Aphrodite Tapınağı'nın varlığıyla kutsal bir yöre haline geliyor ve 'Ninoe' yerine, 'Aphrodisias' olarak anılmaya başlanıyor. M.Ö. 2. Yüzyıl'ın sonlarında da, Marcus Antonius kente özerklik veriyor ve Aphrodite kültünün dokunulmazlığını vurguluyor.

M.S. 20'lere gelindiğinde, artık Aphrodisias yalnızca bir

dinî merkez olarak değil, aynı zamanda bir güzel sanatlar ve edebiyat merkezi olarak da ün kazanıyor.

Kentin böylesine bir konuma oturmasında, dönemin Roma İmparatoru Augustus'un (M.Ö. 27 – M.S. 14), "Asya kentleri içinde bir tek Aphrodisias'ı kendim için seçtim" diyecek kadar bu gizemli merkezi sevmesinin rolü yadsınamaz.

Bugün ören yerinde ayakta kalmış anıtlar, Augustus ve onun dönemi sonrasındaki 250 yıl içinde yapılmışlar.

Aphrodite'e tapınmanın yani Aphrodite kültünün artan ününün yanı sıra, M.Ö. 1. Yüzyıl'dan itibaren kentin kuzeydoğusundaki Salbakos dağlarındaki ocaklardan çıkarılan yüksek kalitedeki 'krem beyazı' mermerlerle yapılan heykeller de Aphrodisias'ı taçlandıracaklardır.

Burada heykeltıraşlar, Akdeniz'in diğer yörelerinden ve özellikle de Roma'dan gelen siparişleri karşılayarak çok farklı parçalar üretiyorlardı: Çeşitli heykeller, rölyefler, lahitler ve dekoratif parçalar...

Burada açılan Heykeltıraşlık Okulu da, 6 yüzyıl boyunca, nice sanatçılar yetiştirecekti! Sadece bu okulun ünü bile, Aphrodisias'a epey uzaklardan pek çok ziyaretçinin akın etmesine neden olacaktı.

Kent bir dönem, sınır bölgesinde yer almasının da etkisiyle, Roma İmparatorluğu'nun Karya eyaletinin 'başkenti' olacak, M.S. 7. Yüzyıl'a kadar da önemini sürdürüp parlak bir dönem yaşayacaktı.

7. Yüzyıl'da meydana gelen şiddetli depremden sonra, bir türlü toparlanamayan Aphrodisias'ın 13. Yüzyıl'da terk edildiği sanılıyor. 16. Yüzyıl'da da, bir Osmanlı yerleşimi olarak, Geyre Köyü, Aphrodisias ören yerinin üzerine kuruluyor.

Aphrodisias kenti nasıl ortaya çıkarıldı?

Titiz ve tutkun çalışma tarzı ile, geniş çevresi sayesinde, Aphrodisias'ı dünyaya tanıtan, Prof. Dr. Kenan Erim olmuştur. Ama Aphrodisias'daki ilk kazı çalışmaları, 1900'lerin başlarında, aslında bir demiryolu mühendisi olan Fransız vatandaşı Paul Gaudin tarafından başlatılmıştır.

Ancak Afrodisias ören yeri, daha önceleri de Batılı gezginlerin dikkatini çekmiş; Charles Texier ve Laborde yöreyi gezmişler; burada görülen kalıntıları anlatmışlar ve bunlardan çizimlerini de yapmışlardır *[altta ve sağda; Texier'nin genel ve detay çizimleri].*

1892'den itibaren önce Mudanya-Bursa hattında şef olarak, sonra da İzmir-Kasaba hattında müdür olarak çalışan, daha sonra Hicaz Demiryolu inşaatında da görev alan mühendis Paul Gaudin ise, amatör bir arkeolog olarak, 1904-1906 arasında Aphrodisias'ta kısa süreli iki izinli kazı yapmış ancak buradan çıkardığı, özellikle küçük heykellerden oluşan parçaları gizlice Fransa'ya götürmüştür. Bu eserlerin önemli bir bölümü bugün, Louvre Müzesi'nde; geri kalanlar ise Paul Gaudin'in mirasçılarının elindedir...

Daha sonra 1913'te A. Boulanger'nin bir kazı girişimi olmuş; 1937'de Giulio Jacobi'nin yönetimindeki bir İtalyan heyeti de Aphrodisias'ta kazılar yapmıştır. En verimli kazılar ise, çok daha sonraları, 1961 yılından itibaren Prof. Kenan Erim yönetiminde başlayacaktır.

Aphrodisias'ın sevdalısı: Kenan Erim

İstanbul, 1929 doğumlu Kenan T. Erim *[sağda]*, diplomat olan babasının Cenevre'deki Milletler Cemiyeti'ne atanmasıyla, çok genç yaşta Türkiye'den ayrıldı. Babasının New York'ta, Birleşmiş Milletler'deki yeni görevi dolayısıyla, genç Erim de eğitimini New York Üniversitesi'nde yaptı ve 1953 yılında 'Klasik Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu. İhtisasını Princeton Üniversitesi'nde sürdüren Erim, 'Klasik Arkeoloji' alanında yüksek lisans ve doktorasını da bu üniversitede, 1955-58 yılları arasında tamamladı.

Kenan Erim'in akademik çalışmaları Indiana Üniversitesi'nde başlayıp (1958), daha sonra, mezun olduğu ve 'Klasik Arkeoloji Profesörü' olarak görev yaptığı New York Üniversitesi'nde devam etti. Aphrodisias'a 1959'daki ön ziyareti sonrası, 1961'de bir heyetle gelen Kenan Erim, 'Aphrodisias Kazıları Direktörü' olarak burada göreve başladı.

Aphrodisias çalışmaları nedeniyle, aralarında '1986 New York Kenti Özgürlük Madalyası' ve '1987 İtalya Cumhuriyeti Liyakat Ödülü' de bulunan çok sayıda nişan ve ödülün sahibi olan Kenan Erim, 'National Gepgraphic Society 100. Yıl Ödülü' ile Türkiye Tanıtma Vakfı'nın ödüllerini de aldı.

Kenan Erim, 3 Kasım 1990'da, kazı mevsimi sonunda, Ankara'da Fransız Büyükelçiliği'nde geçirdiği kalp krizi sonucu, aramızdan ayrıldı. Cenazesi, dönemin Bakanlar Kurulu kararı ile, Aphrodisias'ta, Tetrapylon'un 50 metre güneyine, bir devlet töreni ile gömüldü *[üstte; mezar taşı].*

Anatanrıça Aphrodite'in [solda, en üstte] ve bir Aphrodisias Tapınağı rahibinin heykel başları [solda, ortada]. Bir başka Aphrodite heykeli başı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Aphrodisias Müzesi'ndeki [en sağda] ünlü Aphrodite heykeli bize, bir güzellik tanrıçasını değil, adeta Efes'in Artemis'i gibi bir bereket tanrıçasını anımsatıyor [sağda]: Anadolu'nun Aphrodite'i oldukça farklı. Bir mermer kabartmada yer alan bir başka Aphrodite [sağda, ortada].

1700'lerden itibaren de, kimi Batılı gezginler Aphrodisias'ı ziyaret ediyorlar; kentin varlığı, kamuoylarının bilincinde olmasa bile, bilim çevrelerinde biliniyor.

1853'de buraya gelen Charles Texier, kimi kalıntı ve yazıtların çizimlerini yapıyor ve bunları 1882'de Paris'te basılan ünlü yapıtı 'Küçük Asya'da yayımlıyor.

1892'de Müze-i Hümâyûn'un (İstanbul Arkeoloji Müzesi) müdürü Osman Hamdi Bey, yöreyi ziyaret ederek bir kazı çalışması başlatmak istiyor; ancak bu proje gerçekleşmiyor.

Sonra, 1904'ten itibaren Avrupalı arkeologların dönemi başlıyor; II. Dünya Savaşı sırasında ara verilen çalışmalar, ancak 1961 yılında, New York Üniversitesi'nin desteğiyle, Prof. Dr. Kenan Erim tarafından tekrar başlatılıyor.

Geyre Vakfı'nın hedeflerinden biri de Aphrodisias'ı daha büyük ve daha modern bir müzeye kavuşturmak [altta; mevcut müzenin Aphrodisias Salonu'ndan bir bölüm].

Bugün de kazılar, yine New York Üniversitesi çatısı altındaki bir heyetle, Prof. Roland Smith başkanlığında sürdürülüyor...

Aphrodisias'ta ören yerini gezerken, bize rehberlik eden arkeolog Orhan Atvur'dan öğreniyoruz ki, bugün de ayakta duran yapıları yani Anatanrıça Aphrodite'e adanmış tapınağı, çevresi sütunlu iki agorası, M.S. 400'den kalma 30 bin kişilik stadyumu, 7 bin kişilik tiyatrosu, kent meclisi binası ve hamamı ile, Aphrodisias, Anadolu'nun en iyi korunmuş antik kentidir.

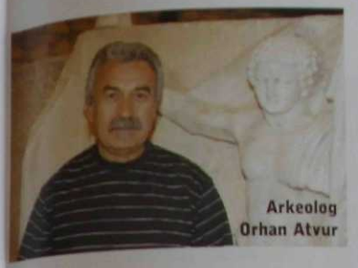
1979'da yapılmış olan binasında hizmet veren Aphrodisias Müzesi'ni gezdiğimizde ise, Aphrodisias'ın anatanrıçası Aphrodite'in de aslında hem Eski Yunan Aphrodite'inden hem de Roma'nın Venüs'ünden bir hayli farklı olarak düşünüldüğünü anlıyoruz.

'Bouleuterion' yani Meclis Binası, konser salonu ve halkın toplanma yeri olarak da kullanılırdı.

Arkeolog Orhan Atvur

Aphrodisias'ın Aphrodite'i, deniz dalgalarının köpükleri arasından süzülüp karşımıza çıplak bedeniyle çıkan bir güzellik tanrıçası değil; Aphrodisias'ın anatanrıçası, 'mazbut' görünümlü... Daha çok, Anadolu'daki toprak, yeraltı ve bereketi de simgeleyen anatanrıça Kibele'ye hatta Efes'in Artemis'ine benzemekte. ■

Geyre Vakfı Yönetim Kurulu üyesi Mesut Ilgım.

Bir Aphrodisias koruyucusu:

Geyre Vakfı

Daha Kenan Erim'in sağlığında, 1987 yılında kurulan Geyre Vakfı; aralarında Cem Boyner, Cem Hakko, Vural Gökçaylı, Ali Koçman, Mustafa Taviloğlu, Sennur Hamamcıoğlu, Sevgi Gönül, Suna Kıraç gibi gönüllülerin bulunduğu bir gruptan oluşuyordu... Geyre Vakfı Aphrodisias Kazıları örgütlenmesi, yaklaşık 20 yıldır, antik kentin günışığına çıkarılması için kaynak yaratıyor ve bu kaynakları kazı alanlarına aktarıyor.

Geyre Vakfı, bununla da kalmamış; Afrodisias'a ilişkin bilimsel araştırmaları desteklemek, yurt içi ve yurt dışında bilimsel konferanslar düzenlemek gibi, çok farklı hedefler de koymuş kendine... Üstelik bu yolda ilginç uygulamalar da geliştiriyor. Nitekim Geyre Vakfı kurucu üyelerinden moda tasarımcısı Vural Gökçaylı da, bu tür bir uygulamayı yıllardır sürdürüyor: Gökçaylı, Mayıs ayı sonlarında gerçekleştirdiği ve "68'den Anılar" adını taşıyan 2006 Yaz-Sonbahar Koleksiyonu'nun defilesinden elde edilen geliri Geyre Vakfı'na bağışladığı gibi, Rahmi M. Koç Müzesi'ndeki defile gecesi *[altta]*, Mehmet Ali Birand'ın yönettiği ilginç bir açık artırma ile, vakfa ayrıca gelir sağlandı... Birand, Aphrodisias'daki Sebastion kompleksi mermer kabartmalarından dördünün *[üstte; Troya Savaşı'nı anlatan Akhilleus (Aşil) ve Penthesilenia Heykel Grubu'ndan bir kabartma]* restorasyon bedelini o gece, 'birer plaket karşılığı' davetlilerden aldı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Lale Uçan
laleucan@yahoo.com

Aşk cinayeti için fare zehiri

Haftalık Yeni Pembe dergisinin Nisan 1927 tarihli nüshalarından birinde, 'dostu ile uyuşarak ve onun tesiri altında, hasta kocasının ilacına fare zehiri karıştıran' kadının macerası aktarılır.

Mösyö Vays, kendisini zehirleyen eşi Madam Vays ile Mösyö Ruf'un ortasında.

"Cezayir'de (Ayn-Feza) nâmındaki yerin müdürü Mösyö Vays isminde bir zâtın karısı, kocasını zehirlemek cinayetiyle itham edilmiş ve bu kadın ceza mahkemesi huzuruna çıkarılarak muhâkeme olunmuştur.

Madam Vays eşi ve iki çocuğu ile beraber Ayn Feza'da ikâmet etmekte idi. Birkaç aydan beri Mösyö Vays hastalanmış, kendisini tedavi eden doktor ahvâlinin günden güne fenalaştığını görmüş fakat marazın ne olduğunu teşhis edememiştir.

Mâmafih hastanın dostlarından bir arkadaşı hastalıktan ciddi şüphelenmiş; bir gün bir bahane ile postaneye gitmiş, Madam'ın, Ruf isminde genç bir mühendise hitaben yazdığı mektubu ele geçirmiştir.

Bu mühendis, bir şimendöfer şubesi inşa ederken o esnada Mösyö Vays'ın karısı ile işi pişirmişti. Bu mektup, Mösyö Vays'ın tutulduğu hastalığın sebebine dair hiçbir şüphe bırakmıyordu:

Mösyö Ruf'un madamın âşıkı olduğu ve kocasına verilen ilaca karıştırmak için, sıçan zehiri göndermesini aşkına yazdığı ve bunların ikisinin müştereken Mösyö Vays'ı zehirledikleri anlaşılıyor.

Bu mektupta Madam, 'Hiç zehir kalmadı. Çocukların kunduraları içine yerleştir ve gönder,' diye yazmakta imiş... Tahkikat ile madam tevkif edildiği gibi, diğer taraftan Ruf'a da bir tevkif tezkiresi çıkarılmış.

Mösyö Ruf tevkif edilmişse de, yanında bulunan muhâfızları aldatarak tabanca ile intihar eylemiştir. Diğer taraftan Vays'ın da hayatı kurtulmuştur.

Meşhur zehirciler meyanına giren bu kadın acaba kimdir? Hapishanede bulduğu müddetçe yazmış olduğu uzun bir muhatarada, kendi halini tasvir eylemiştir.

Bu muhataraya nazaran, Madam Vays 1895 senesi Nisan'ın birinde tevellüd eylemiştir. Büyük vâlidesi aslen Moskof olup onunla bir müddet yaşamış... On bir yaşında iken, otuz yaşlarında bir Fransız sevmiştir ki, muhatarasında, 'Onun gitmesi benim için büyük bir kederi mûcib oldu,' diyor.

Bundan sonra yakalandığı tifo hastalığı kulağına tesir etmiş ve biraz sağır olmuştur. Sonra Paris'e giderek sağırlığını tedavi için bir hekime müracaat eylemiş ve orada orta halli bir pansiyonda bir Fransız'ın metresi olmuştur.

Fakat avdetinde, o zaman topçu mülâzımı olan Mösyö Vays'i görmüştür.

Bu genç zâbit onu sık sık ziyaret ettikten sonra dest-i izdivâcı tâlip eylemiştir.

Muhatarasında diyor ki, 'Beni tezvic edeceğini haber aldığım zaman, bir sevince tutuldum. Geceyi diz üstü Cenâb-ı hakka ilânı şükürle geçirdim.'

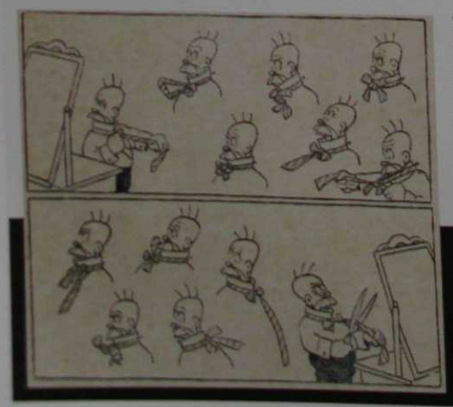
İşte zehirlediği bu adamla böyle evlenmiştir. Bu izdivacın mahsûlü olarak iki çocuk doğurmuş ise de, Mühendis Ruf'un kazaya tayini üzerine iş başkalaşmıştır.

Madam bu adamı çıldırasıya sevmiş ve onun metresi olmuştur. Mösyö Vays'ın vücudu bu iki âşık için bir işkence olduğundan ondan yakayı kurtarmaya karar vermişler.

Fakat Vays'ın iddiasına göre, cinayeti önce düşünen kendisi olmamıştır. Zevcinin ortadan kalkmasını Madam Ruf istemiştir. Muhatarasında diyor ki, 'Zevcimi gâib etmeyi isteyen odur. Ben isteyerek hareket etmedim. Tam bir sene bana hâkim olan kuvvete karşı durdum. Zehir işini bitirmeye kaç kereler yemin ettim... Artık ben kendimi tutamadım. Mösyö Ruf, beni öyle bir hale getirdi ki, bir makine gibi verdim. İki kişi irtikâb eylediğimiz cinayetin cezasını yalnız mı çekeceğim? Kaç kereler kaçmayı kurdum. Mektuplar bunu gösterir. Fakat, çocukları bırakmak gerekiyordu. Onlardan ayrılmak, kendimi oradan uzaklaştırmak kuvvetine mâlik değildim. Kıskançlık onu sarıyor; kocamı bırakmayacağımı düşünce deliyordu.'

Bu kadın hakikaten delirmiş mi? Yoksa bir rol mü yapıyor? Gazetelere geçen yazılar, mahkeme Madam Vays'ın hükmünü vermeden evvel efkâr-ı umûmiyeyi kazanmak için yazmış olduğu zannedilir. Madam Vays beraat etmemiş, ancak üç seneye mahkûm olmuştur..."

(Haftalık Yeni Pembe, no 47 / 7 Nisan 1927, kapak)

Cabi Efendi'nin başına gelenler

İşbu resim, Cabi Efendi'nin kravat bağladığının resmidir. *(Büyük Gazete, no 19 / 1927, s. 7)*

Osman Zeki Terzihanesi mezunları

Osman Zeki Terzihanesi'nin Biçki ve Dikiş Mektebi'ni bir hâli-i mükemmele içinde muvaffakiyetle ikmal eden hanımlar... *(Kadınlar Dünyası, no 7 / 1924, s. 5)*

Tramvay Şirketi, Dârülfünûn gençleriyle alay mı ediyor?

Dârülfünûn gençleri geçen hafta tramvay ücretlerindeki tenzîlatlı târifeden istifâde etmek üzere şirketi bastı ve ret cevabı alınca, Tünel civarındaki hanın camını çerçevesini indirerek, duygusuz şirkete iyice bir ders verdi. Fakat şirket hâlâ bu meseleyi halletmeye yanaşmıyor. Bakalım bu mesele nasıl halledilecek?

(Resimli Gazete, no 65 / 1922, s. 8)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Anılar ve yaşamöyküleri

Sultan Abdülhamid
François Georgeon
Çeviren: Ali Berktay
Homer Kitabevi,
2006, İstanbul

Birinci Savaştan
İkincisine
Ozan Sağdıç
Dünya Kitapları,
Ekim 2005, İstanbul

Hoşça Kal Trabzon
Mediha Kayra
Uyarlayan: Cahit
Kayra
Dünya Kitapları,
Ağustos 2005,
İstanbul

Bilinmeyen Hatıralar
Ali Fuat Cebesoy
Haz.: Osman Selim
Kocahanoğlu
Temel Yayınları,
2005, İstanbul

Rauf Orbay'ın
Hatıraları
(1914-1945)
Haz.: Osman Selim
Kocahanoğlu
Temel Yayınları,
2005, İstanbul

'Serbest Fırka' Olayı'na farklı bakışlar

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın (SCF) kuruluşu, yakın tarihin hep tartışılan konularından birisi olmuştur. Partinin kurucusu Fethi Okyar'ın ve partisinin gördüğü büyük ilgi, hep konuşulmuş; 99 gün süren bu muhalefet çizgisinin 'anlamı' hem dönemin yöneticilerinin reaksiyonu hem de halkın refleksi açısından, araştırılır olmuştur. Son zamanlarda, Fethi Okyar'ı o dönemde 'umut' haline getiren olgunun, onun muhafazakâr değerlere saygı duyduğunu ima eden tavrı olduğunu düşünenler var. İşte sosyolog Cem Emrence'nin İletişim Yayınları arasında yer alan 'Serbest Cumhuriyet Fırkası' adlı çalışması, bu iddiaya güzel bir cevap oluşturuyor ve 1930'un şartlarında yani 1929'daki dünya ekonomik buhranının hemen ardından, SCF'nin, Ege'deki tüccar ve köylülerin tepkilerine tercüman olduğunu vurguluyor.

Gazetecinin anıları ne işe yarar?

İstisnalar hariç tutulmak şartıyla bir toplumda, gazetecilerin anılarını, devlet adamlarının ya da bürokratların anılarından daha değerli kılan bir şeyler olduğunu düşünürüm hep: Devlet adamı ya da bürokrat, 'kendini' yaşar, gazeteci ise 'olayı' yaşar. En azından yaşaması gerekir. İşte Zeynep Oral'ın 'Meslek Yarası' da (Doğan Kitap), bir gazetecinin gazetesinden kovulmasını anlatıyor gibi gözükse de, aslında gazeteciliğin ne tür bir meslek olduğunu ve 60'lardan 90'lara uzanan süreçte Türkiye'de gazeteci olmanın neler getirip neler götürdüğünü anlatıyor. Kişisel dedikodu değil, bir tür 'sübjektif' basın tarihi... Tabii, Milliyet gazetesinde ve Milliyet Sanat dergisinde olup bitenlerin çerçevesi içinde.

Mustafa Kemal'den ordu üzerine...

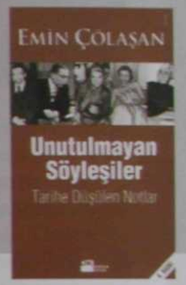
Mustafa Kemal, 'Zabit ve Kumandan ile Hasbihal' adlı kitabını 1914'te kurmay yarbay rütbesiyle askerî ataşe olarak görevli bulunduğu Sofya'da kaleme alır. Kitabın yazılış nedeni ve adının kaynağı, çocukluğundan beri Mustafa Kemal'in yakın dostu ve sonradan meslektaşı da olan Nuri Conker'in 'Zabit ve Kumandan' isimli kitabıdır. Kurmay binbaşı Nuri Conker kitabında Osmanlı ordusunun başarısızlıklarının nedenlerini araştırır; çözüm önerileri getirir. Kurmay yarbay Mustafa Kemal ise, kendi kitabında, Conker'in kitabına göndermeler yaparak, kendi düşüncelerini açıklar. İş Bankası Kültür Yayınları, iki kitabı, bir arada yayımladı. İlk baskısı 1956'da yapılmış olan kitap, Emre Taylan'ın titiz çalışmasıyla sadeleştirilerek yeniden okurlarıyla buluştu.

Bir Numaralı Tanık
Kurtul Altuğ
Doğan Kitap, Mayıs
2006, İstanbul

Unutulmayan
Söyleşiler
(Tarihe Düşülen
Notlar)
Emin Çölaşan
Doğan Kitap, Mayıs
2006, İstanbul

Tuhaf Zamanlar
(Otobiyografi)
Eric Hobsbawm
İletişim Yayınları,
2006, İstanbul

1908 Meşrutiyet'inin senatosu

Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmakta bulunan Dr. H. Aliyar Demirci'nin doktora çalışması, II. Meşrutiyet'in az araştırılmış bir alanını kucaklıyor. Demirci, 1908 ile 1912 arasında, II. Meşrutiyet'in birinci ve ikinci yasama döneminde, Âyan Meclisi'nin yani o dönemin 'Senato'sunun analizini yapıyor. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları arasında yer alan ve "İkinci Meşrutiyet'te Âyan Meclisi" adını taşıyan çalışma, önemli belgelerin yanı sıra, ilginç fotoğraflar da içeriyor.

Çanakkale'nin 99 noktası

Gürsel Göncü ile Şahin Aldoğan ikilisi, 'Çanakkale / Siperin Ardı Vatan' (MB Yayınevi) adlı sıra dışı bir yapıttan sonra, yine aynı yayınevi için yine 'bir Çanakkale kitabı' hazırladılar: 'Çanakkale Muharebe Alanları Gezi Rehberi' adını taşıyan bu başvuru kitabı, net ve doğru bilgiler içeren metni, özel arazi haritaları ve fotoğraflarıyla, en azından Türkiye'de, konusunun ilk ve tek örneği. Rehber, Türkçe ve İngilizce olmak üzere, iki dilli.

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Georgeon'un 'Abdülhamid'i ve 'Yıldız Albümleri'

Sevgili Orhan Koloğlu, ilginç bir 'kitabiyat' haberi verdi: Osmanlı'nın son dönemi üzerine yaptığı çalışmalarıyla Türkiye'de de tanınan, şu sıralar Homer Yayınları arasında da 'Sultan Abdülhamid' adlı kapsamlı yapıtı titiz bir biçimde Türkçe'ye kazandırılan Fransız Prof. François Georgeon ve iki meslektaşı, uzun soluklu bir yapıt hazırlıyorlar: "Dictionnaire de l'Empire Ottoman" yani 'Osmanlı İmparatorluğu Sözlüğü' adını taşıyan bu çalışma, 2009'da kitaplaşacak. Herhalde birkaç cilt olacak bu yapıt, Koloğlu'nun bildirdiğine göre, 1.200 sayfaya yayılan 750 makaleden oluşacak. Muhtemelen bir ansiklopedik sözlük formatında düşünülen kitabı hazırlayan ekipte, tarihçi Nicolas Vatin ve Gilles Veinstein de yer alıyorlar. Sonuncu ismin, Gilles Veinstein'in, Ermeni Soykırımı iddialarına karşı çıktığı için başı derde giren Fransız tarihçilerinden biri olduğunu hatırlatmakta fayda var... Şimdi biz, François Georgeon'a dönelim: Abdülhamid'in portresini çizdiği ve şu sıralar Türkçe'ye kazandırıldığını söylediğimiz yetkin kitabında Georgeon, çalışmasının hadefini şöyle özetliyor: "Kimseyi aklamaya çalışmadan karmaşık bir adamın güzergâhını ve icraatını anlamayı, onun dengeli ve tutarlı bir portresini çizmeyi amaçlıyor."

Şu sıralar, dolaylı da olsa, II. Abdülhamid dönemine ait bir başka çalışma da yayımlandı: Fotoğraf merakıyla tanınan Sultan Abdülhamid'in albay Sadık Bey'e ısmarladığı Mekke ve Medine'nin 1880'de çekilmiş ilk görüntüleri, bir fotoğraf albümünde toparlandı (Yitik Hazine Yayınları; 0 216 318 60 11). Seksene yakın fotoğraftan oluşan albümün kapağı da, orijinaline sadık kalınarak, bordo kadife kumaş üzerine kabartma baskı olarak düzenlenmiş. Aslında bu fotoğraflar bugün IRCICA'nın (İslam Konferansı Araştırma ve Kültür Merkezi) arşivlerinde yer alan ve 'Yıldız Albümleri' diye anılan II. Abdülhamid dönemi fotoğraflar bütününün bir parçası.

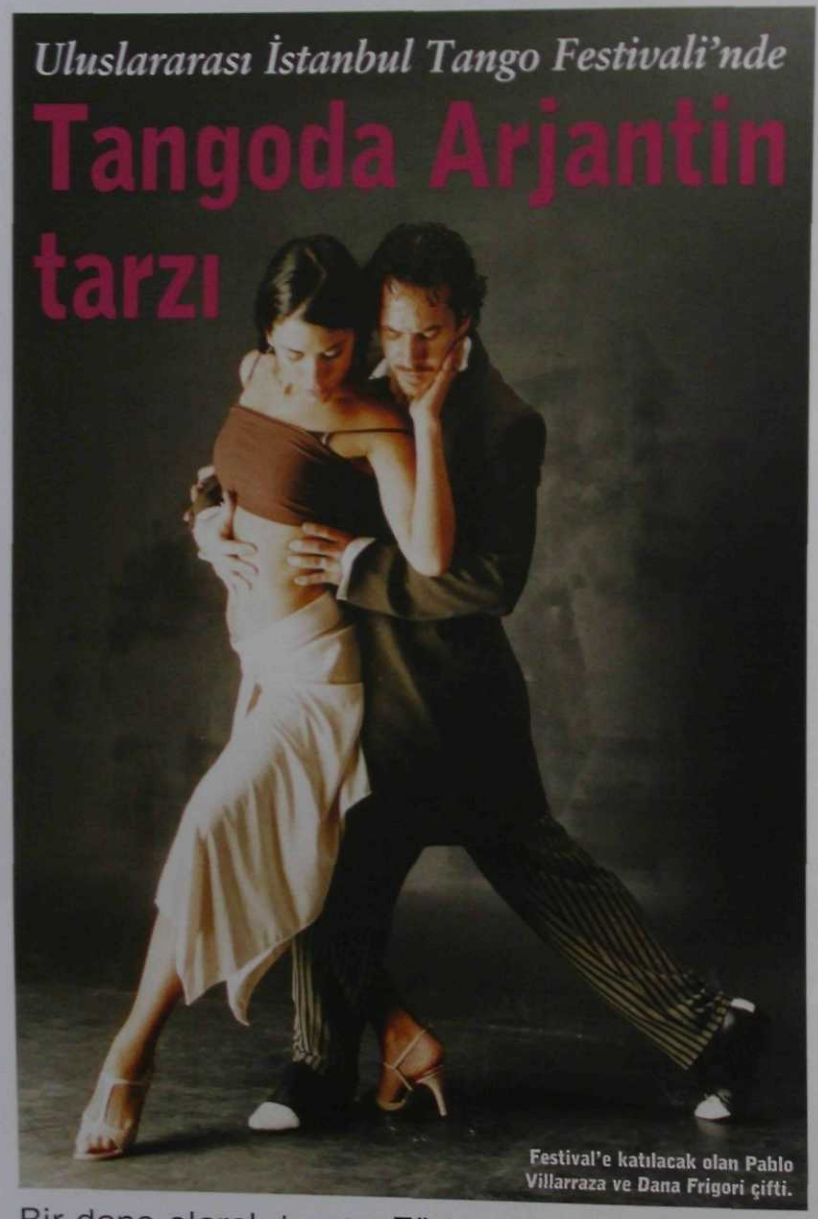
http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Erkan Ildız
erkanildiz@hotmail.com

Uluslararası İstanbul Tango Festivali'nde

Tangoda Arjantin tarzı

Festival'e katılacak olan Pablo Villarraza ve Dana Frigori çifti.

Bir dans olarak tango, Türkiye'de eskidir ve iyi bilinir. Ama gerçek Arjantin tangosunun ülkemizdeki geçmişi ancak 90'lı yıllara kadar gidebiliyor. Tangoda Arjantin tarzı, 6-9 Temmuz arası, 3. Uluslararası İstanbul Tango Festivali'nde izlenecek.

Şule Arkış

Uluslararası İstanbul Tango Festivali, 6-9 Temmuz tarihleri arasında yapılacak.

Bu yıl üçüncü kez gerçekleştirilecek festival nedeniyle, hem festivalin düzenleyicileriyle hem de tango konularının uzmanı Fehmi Akgün ile görüştük.

Öğrendiklerimize göre, Türkiye'nin büyük kentlerinde son zamanlarda epey bir popülarite kazanarak yaygınlaşan tango dansının geçmişi aslında pek eskilere dayanmıyor.

Erdoğan Arkış

Gerçek Arjantin tangosu, 1990'lı yıllarda Türkiye'ye gelmiş. Tango müziği ve dansı, Cumhuriyet yıllarıyla birlikte başlasa da, bunlar Arjantin tangosu değil; Türkiye'ye özgü, yumuşatılmış bir tango.

Bu yıl üçüncüsü yapılacak festival ise, 'Tango Encuentro Dans Stüdyosu' tarafından düzenleniyor. Festival için, dünyaca ünlü tango ustaları İstanbul'da, Fenerbahçe Dalyan Kulüp'te bir araya geliyorlar.

Ünlü tango ustalarının dört gün boyunca orta, ileri ve usta seviyelerinde verecekleri yoğunlaştırılmış eğitim ve dans gösterilerinin yanı sıra, Arjantinli ustaların canlı orkestra eşliğinde sunacakları dans gösterileri de izlenebilecek.

Festivali düzenleyen Tango Encuentro Dans Stüdyosu'nun sahibi Aydoğan ve Şule Arkış çifti aynı zamanda tanınmış dans hocaları...

Gerçek Arjantin tangosunun Türkiye'deki geçmişi hakkında Aydoğan Arkış ile konuştuk:

➤ *Cumhuriyet ile birlikte kültür hayatımıza giren tango şarkıları ve dansıyla Arjantin Tangosu farklı şeyler mi?*

Arjantin Tangosu ve diğer salon dansları, Türkiye'ye 1920'lerde giriyor. Atatürk bir balo veriyor ve yakınındaki üç siyaset adamı ve eşleri katılıyor. Hatta zemini fazlası ile parlatıyorlar ve Atatürk dahil hepsi düşüyor!

Türkiye'de ilk tango, Necip Celal Andel tarafından 1928 senesinde besteleniyor ve Seyyan Hanım bunu 1932 senesinde kaydediyor.

Dolayısıyla, Türkiye'de, Arjantin Tangosu, dansıyla olmasa da, müziği ile kesinlikle 1920'lere kadar iner.

➤ *Türkiye'deki 'tango dansı' tarihine baktığımızda hangi isimler öne çıkıyor?*

Türkiye'de tango dansını 1998 senesine dayatabiliriz. Metin Yazır'ın Türkiye'ye gelmesi ve gösterileri, dersleri ve öğrenci yetiştirmeleri ile gerçek anlamda Arjantin Tangosu dansı yavaş yavaş yerleşmeye başlamıştır. Sonrasında da bu gelişim çığ gibi büyümüş ve bir o kadar da hızlı bir şekilde fazla eğitmen tarafından yayılmaya başlamıştır.

Seyyan Hanım

Fehmi Akgün anlatıyor...

Türkiye'de 'Arjantin tangoları' deyince akla gelen bir isim de, Fehmi Akgün *[sağda]*... Arjantin tangoları alanında uzmanlaşan ve 1991'de Arjantin Cumhuriyeti Ulusal Tango Akademisi'ne Türkiye'nin muhabir akademisyeni seçilen Fehmi Akgün, 1982'den günümüze kadar çeşitli radyo ve televizyon programlarıyla Arjantin tangosunu seven geniş bir dinleyici kitlesi yarattı. Fehmi Akgün'ün, Arjantin tangosu hakkında "Yıllar Boyunca Tango 1865-1993" başlıklı bir de kitabı da var *[aitta; Pan Yayıncılık, Ekim 1993, İstanbul]*... Biz de, Arjantin tango dansının ülkemize nasıl geldiğini, Fehmi Akgün'e sorduk: "Tango, dans ile yeniden moda oldu; sadece ve sadece dans yüzünden.

1980'lerde Tango Argentino diye büyük bir grup kuruldu. Bu grubun temeli, İstanbul'a da daha sonra 4 kere gelmiş olan Sexteto Mayor grubu idi *[en üstte]*. 10 kişilik orkestraya ve çok geniş dans grubuna sahipti. Bu grup dünyada büyük çapta ilgi uyandırdı. Neden? Çünkü tango daha çok müzik olarak tanınıyor, her millet kendi sözleriyle adapte ediyordu. Ancak dansta koreografi olarak işin içine Amerikalılar girdi ve bunlar insanlara büyük bir görsel şölen sundular. Bu grup dağıldıktan sonra yerine birçok tango şov grubu çıktı. Örneğin Tango Pasion Türkiye'ye 4 kere geldi *[sağda; afişi]*. Ondan evvel 1991'de Sevda-Cenap And Müzik Vakfı'nın 8. Festivali nedeniyle Viva El Tango dans grubu, Raul Garello orkestrası ile birlikte Ankara'da bir gösteri yaptı. 1992'de Tango Mania, ki bu daha sonra Tango Pasion'u oluşturdu, Perfume de Tango, Tango 2 x 4, Tango Forever gibi yeni şov grupları ortaya çıktı. Bu gruplar insanlara tango dansının güzelliğini gösterdiler, tango müziğine ilgi göstermeyen insanları tango dansıyla etkilediler."

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Allianoi'de bulunan ılıcalardan bir detay [sağda]. Allianoi'de yaşadığı varsayılan su perisi Nimphe [altta].

Allianoi desteğinizi bekliyor...

Allianoi kazıları için bu yıl ruhsat verilmesine rağmen, hem DSİ'den hem de Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan ödenek çıkmadı. Şu ana kadar kazının tüm giderlerini karşılayacak bir sponsor da bulunamadı.

Bu yıl yapılacak kazılar için, en az 100 bin YTL'ye gereksinim var. Bu nedenle 'Allianoi Girişim Grubu' kamuoyuna seslenerek destek istiyor. Kazı ekibi maddî desteğin yanı sıra, aynî yardım da kabul ediyor: Gıda maddesinden çim biçme makinesine, mazottan kırtasiye malzemesine kadar, ihtiyaç olan her türlü destek, kazının sürdürülmesi için önem taşıyor.

Kazı başkanı Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yaraş'ın ifadesiyle, "50'şer YTL. yardım yapacak 2 bin kişiye ihtiyaç var".

Allianoi Girişim Grubu'nun dönem sözcüsü Dr. Oya Otyıldız da, hukuksal düzenlemeler gereğince, Allianoi kazısının giderlerinin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından karşılanması gerektiğini, ancak ödenek ayırmadıkları için zorunlu olarak sponsor ve kamuoyunun maddi desteği arayışına girdiklerini ifade ediyor.

Otyıldız'ın verdiği bilgiye göre Allianoi kazısı için, teknik araç gerecin yanı sıra, kazıda çalışacak işçilerin ücretlerinin ve SSK primlerinin ödenebilmesi için de, nakit paraya ihtiyaç bulunuyor.

Parasal yardımların gönderilebileceği banka hesabı şöyle: "Bergama, Yortanlı Kurtarma Derneği, Akbank Bergama Şubesi - DHV 33453-012". Allianoi Girişim Grubu ile iletişime geçmek için:
oyaotyildiz@ yahoo.com

Depreme hazırlık projesi

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile İstanbul İl Özel İdaresi İstanbul Proje Koordinasyon Birimi arasında, olası bir depreme hazırlık amacıyla, Ayasofya ve Topkapı Sarayı müzeleri başta olmak üzere, 25 tarihî yapının korunmasına yönelik bir protokol imzalandı. İleri teknolojinin kullanılacağı İSMEP projesi için, yaklaşık 4 milyon YTL ödenek ayrılırken, Dünya Bankası'ndan da 310 milyon avro tutarında kredi alınacak.

Ağrı'da sanat mevsimi

Uluslararası Ağrı Dağı Efsanesi Kültür ve Sanat Günleri'nin üçüncüsü bu yıl 30 Temmuz-3 Ağustos tarihleri arasında yapılıyor. Etkinlikte, İshak Paşa Sarayı'nda sahnelenecek 'Ağrı Dağı Efsanesi Operası'nın dışında, Türk cumhuriyetleri ressamlarının zengin karma resim sergisi, halk dansları topluluklarının gösterileri ve tiyatro oyunları da yer alacak.

Sagalassos kazıları

Kazı çalışmalarının Belçikalı Prof. Dr. Marc Waelkens başkanlığında yürütüldüğü Sagalassos antik kentinde, Temmuz ayında yeni döneme başlanacak.

Sagalassos'un görkemli yapısı Antoninler Çeşmesi'nin restorasyonunu gerçekleştiren mimar restoratör Semih Ercan, Burdur'un Ağlasun İlçesi'nde 1998'den bu yana devam eden çalışmalarda, 3 bin 500 parça taşın 400 blok haline getirildiğini belirtti.

M.S. 161-180 yılları arasında yapılan ve 28 metre cepheli, 9 metre yüksekliğindeki çeşmenin görkemli bir yapı olduğunu ifade eden Ercan, "Bugüne kadar 400 bloktan 200'den fazlasını yerleştirdik. Kalan blokları da yerleştirmeye devam ediyoruz. Çalışmalarımız 2010 yılında tamamlanacak" dedi.

Burdur'un Ağlasun İlçesi'ne 7 kilometre uzaklıktaki Sagalassos antik kentinde 1990'da başlayan kazılarda, Dor Tapınağı, Hellenistik Çeşme, Neon Kütüphanesi, 200 kişilik meclis binası, yukarı ve aşağı agoralar, Heroon, Apollon Klarios Tapınağı, Antinius Pius Tapınağı, Antoninler Çeşmesi, Roma hamamı, tiyatro ve su kanallarının varlığı tespit edilmişti.

Saray'da bir gün

TBMM Millî Saraylar Daire Başkanlığı, 27 Temmuz Perşembe günü Dolmabahçe Sarayı'nda 'Padişahın Sarayda Günlük Yaşamı'nın anlatılacağı bir gezi düzenleyecek.

Geziye katılmak için rezervasyon yaptırtmak gerekiyor. Gezi 40 kişi ile sınırlı ve gruba, konunun bir uzmanı rehberlik ediyor. Ücretsiz gerçekleştirilecek geziye katılmak isteyenlerin, Millî Saraylar Daire Başkanlığı'nın (0212) 236 90 00 numaralı telefonuna rezervasyon yaptırmaları gerekiyor.

Sagalassos'un görkemli yapısı Antoninler Çeşmesi [solda]. Antoninler Çeşmesi'nde yer alan Medusa kabartması [solda, ortada]. Sagalassos kazılarında bulunan çanak çömlek [solda, en altta]. Dolmabahçe Sarayı [altta] gezisi, 27 Temmuz'da.

Arkeoloji'de Mısır bölümü

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin Mısır eserleri bölümü, çeşitli imkânsızlıklar nedeniyle 15 yıldır kapalı tutuluyordu. Eski Mısır eserleri ve lahitlerin bulunduğu bu bölüm, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın aktardığı 1,5 milyon YTL ödenek sonrası yapılan hazırlıklarla, yakında açılacak.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

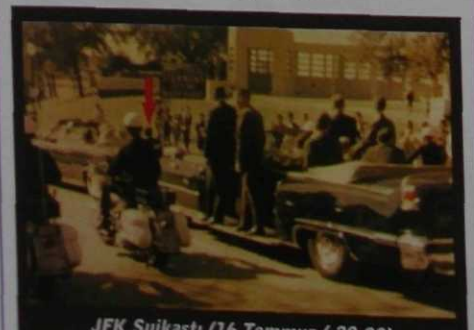
◆ Hazırlayan: Olkan Özyurt
olkanozyurt@hotmail.com

BELGESELLER

THE HISTORY CHANNEL

1 Temmuz: 21.00 Derin Deniz Detektifleri: Derinlerdeki Saatli Bomba
3 Temmuz: 22.00 Soğuk Savaşın Gizli Uçakları Bombardıman Uçakları
4 Temmuz: 23:00 Ateş! – II. Dünya Savaşı: Pasifik
5 Temmuz: 20.00 UFO Dosyaları – Sığır Katliamı
6 Temmuz: 23.00 Savaş Alanı Dedektifleri – Büyük Delik
7 Temmuz: 21.00 Biyografi - Onassis Hanedanlığı
8 Temmuz: 20.00 Komuta Kararları – Britanya Savaşı
09 Temmuz: 21.00 Biyografi – Rudolph Valentino
10 Temmuz: 21.00 Derin Deniz Detektifleri Sabotaj Sonucu Batmak
11 Temmuz: 18.00 Modern Mucizeler – Uzaktan Kumanda
12 Temmuz: 20.00 Britanya'nın Roswell'i
13 Temmuz: 20.00 Zaman Makinesi – Fransız Devrimi
14 Temmuz: 24.00 Modern Mucizeler Elektrik Şebekesi
15 Temmuz: 20.00 Komuta Kararları Iwo Jima Savaşı
16 Temmuz: 20.00 Tarih Araştırmaları JFK Suikastı
17 Temmuz: 22.00 Onların Yaşamında Bir Gün – Fatih
18 Temmuz: 22.00 I. Dünya Savaşı'nda Pilot Olmak
19 Temmuz: 22.00 Empire State'de Usta Bir Demirci
20 Temmuz: 20.00 Gerçek Karayip Korsanları
21 Temmuz: 20:00 Biyografi - Condoleezza Rice
22 Temmuz: 21.00 Enver Sedat
23 Temmuz: 20.00 Tarih Araştırmaları – Kutsal Kâse
24 Temmuz: 21.00 Derin Deniz Detektifleri – Loch Ness: Büyük Canavarın Gizemi
25 Temmuz: 23.00 Irak'ın Tuzaklı Yolu
26 Temmuz: 21.00 Gizli Dosyalar Çözülüyor Yıkılmayan Lider Castro
27 Temmuz: 23.00 Savaş Alanı Dedektifleri Amerikan Yerlilerinin Savaşları: Apaçiler
28 Temmuz: 23.00 THC Özel – Dünyanın En Derin Dalışı
29 Temmuz: 20.00 Komuta Kararları Sezar'ın Galya'yı İşgali
30 Temmuz: 21:00 Laura Bush
31 Temmuz: 20.00 İsrail'in Kayıp Kabilesi

Condoleezza Rice (21 Temmuz / 20:00)

JFK Suikastı (16 Temmuz (20.00)

NATIONAL GEOGRAPHIC

Sinema Filminin Ötesi (21 Temmuz / 23.00)

1 Temmuz: 21.00 Zeebrugge Feribotunda Felaket
2 Temmuz: 20.00 Franklin'in Kuzey Kutbu Mirası
3 Temmuz: 18.30 Çakal: Amerika'nın En İyi Köpeği
4 Temmuz: 23.00 İtalya'nın Unutulan İstilası
5 Temmuz: 19.00 Efsane Gemi Esmeralda'nın Enkazı
6 Temmuz: 20.00 Suriye Prensesleri
7 Temmuz: 21.00 Mısır'ın Napolyon'u
8 Temmuz: 24.00 Klonlama
9 Temmuz: 15.00 Uyuşturucu Maddeler
10 Temmuz: 17.30 Ruhlar ve Tanrılar
11 Temmuz: 23.00 İnternete Hücum
12 Temmuz: 21.00 Dünyanın En Kötü Havası
13 Temmuz: 22.00 Video Güncesi
14 Temmuz: 20.00 Newton
15 Temmuz: 18.00 Einstein ve Tutulma
16 Temmuz: 19.00 Tünel Cehennemi
17 Temmuz: 23.00 Sessiz Devriye: Hitler'in Denizaltısının İzinde
18 Temmuz: 21.00 Akciğer Nakli
19 Temmuz: 17.30 Titanic'in Hayaleti
20 Temmuz: 24.00 Mısır: Kral Tut'un Hazinesi
21 Temmuz: 23.00 Sinema Filminin Ötesi
22 Temmuz: 20.00 Uzaya Dokunmak
23 Temmuz: 22.00 Müslümanlar
24 Temmuz: 21.00 Mexico City
25 Temmuz: 21.00 Göklerdeki Terör
26 Temmuz: 00.30 Yol Savaşçıları
27 Temmuz: 17.30 Olimpiyatlar
28 Temmuz: 22.00 İnsan Kurban Etmek
29 Temmuz: 23.00 Cepheden Hikâyeler
30 Temmuz: 21.00 Evrimsel Silahlanma Yarışı
31 Temmuz: 19.00 İlk Mısırlıların Esrarı

Newton (14 Temmuz / 20.00)

FİLMLER

GoldMAX

MOTOSİKLET GÜNLÜĞÜ *'The Motorcycle Diaries' 17 Temmuz / 23.25*
Yönetmen: Walter Salles
Oyuncular: Gael García Bernal, Rodrigo De la Serna , Mercedes Morán, Jean Pierre Noher
Yapım Yılı: 2004 **Süresi:** 128 dakika
'Merkez İstasyonu' filmiyle tanıdığımız yönetmen Walter Salles'in 'Motosiklet Günlüğü'nde devrimci Che Guevara'nın Latin Amerika'yı keşfini anlatıyor. Guevara'nın gençliğini Gael Garcia Bernal başarıyla canlandırıyor.

SinemaTURK

DAR ALANDA KISA PASLAŞMALAR
22 Temmuz /22.30
Yönetmen: Serdar Akar
Oyuncular: Erkan Can, Savaş Dinçel, Şahnaz Çakıralp, Müjde Ar
Yapım Yılı: 2001 **Süresi:** 120 dakika
Şu sıralar 'Barda'yı çeken Serdar Akar'ın Yeni Sinemacılar'la birlikte çektiği 'Dar Alanda Kısa Paslaşmalar', seyirciyi Türkiye'nin 1980 dönemine götürüyor. 1980'lerin mahalle ortamını başarıyla yansıtan filmin sloganı ise 'Hayat futbola benzer!'. Kaçırmak olmaz!

MovieMAX

İYİ GECELER İYİ ŞANSLAR
'Good Night, and Good Luck.'
17 Temmuz / 22.00
Yönetmen: George Clooney
Oyuncular: Jeff Daniels, David Strathairn, Alex Borstein, Rose Abdoo, Peter Martin
Yapım Yılı: 2005 **Süresi:** 93 dakika
Televizyon gazeteciliğinin yeni yeni geliştiği 1950'lerde geçen filmde, başını politikacılarla derde sokmaktan hiç çekinmeyen gazeteci Edward R. Murrow, komünist avcısı McCarthy'nin icraatlarını araştırıyor.

ALAMO KALESİ *'The Alamo'*
30 Pazar 15.05
Yönetmen: John Lee Hancock
Oyuncular: Dennis Quaid, Maurice Riple, Billy Bob Thornton, Jasın Patric, Patrick Wilson
Yapım Yılı: 2003 **Süresi:** 137 dakika
Yıl 1836... Teksas, Meksika'ya karşı bağımsızlık mücadelesi veriyor. Mücadelenin en önemli aşaması ise Alamo Kalesi'nde veriliyor. 200 kişilik Teksaslı asker, Meksikalılara karşı ölümüne savaşıyor. Amerika'nın kısa tarihinde önemli bir yer tutan Alamo mücadelesi, beyazperdede bir kahramanlık öyküsüne dönüşüyor. Filmin, Türkiye'de gösterime girmediğini hatırlatalım!

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Ecevit'e ABD'de suikast girişimi

FOTOĞRAF: ORHAN KOLOĞLU ARŞİVİ

Ecevit, gazetecilik stajını yaptığı Winston Salem Journal'da: Sağında, o dönemde Ecevit'in uluslararası ilişkiler danışmanlığını yapan eski Basın Yayın Genel Müdürü Orhan Koloğlu ve solunda, CHP milletvekili Alev Coşkun.

Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla, görüşmeler yapmak üzere, 1976'nın 25 Temmuz'unda Amerika Birleşik Devletleri'ne giden dönemin CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e, 27 Temmuz'da, New York'ta bir suikast girişiminde bulunulur: ABD'de yaşayan Türklere bir konuşma yapmak için gittiği Waldorf Astoria Oteli'nin konferans salonunda, dinleyiciler arasına karışan Kıbrıslı Rum Stavros Skopetrides, silahını çektiği anda, koruma polisleri tarafından etkisiz hale getirilecektir... Bu olaydan birkaç gün önce ise, Bülent Ecevit, Kuzey Carolina'daki Winston Salem Journal'ı ziyaret edecektir: Burası, Ecevit'in ABD'de, gençlik yıllarında gazetecilik stajı yaptığı yayın organıdır.

merakediyorum@
googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızıtakip etmekiçin
merakediyorum@googlegroups.com
e-postaadresine
"Üyelik" başlıklı veya boş birmesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışmavemesajlaninceleyebilir,
üyeliğinizidüzenleyebilirsiniz.

BİLGİLENME K HERKESİN HAKKIDIR
merakediyorum@
googlegroups.com
http://groups.google.com/group/merakediyorum

http://groups.google.com/group/merakediyorum